

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

A guide to developing underutilized space into a small green public space
with a high quality and sustainability.

คู่มือการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืนของเมือง

จัดทำโดย

wepark (we create park)

93/2 เอกมัย ซอย 3 ถนนสุขุมวิท 63
แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10100
โทร. 02 - 3901977
email : wepark.thailand@gmail.com
facebook : www.facebook.com/wecreatepark
website : <https://wepark.co/>

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

A guide to developing underutilized space into a small green public space
with a high quality and sustainability.

คู่มือการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืนของเมือง

Contents

06

Introduction

บทนำ

08

Chapter 1

**บทที่ 1 พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อการพัฒนาเมือง
(ในวันนี้และอนาคต)**

พื้นที่สาธารณะสีเขียวคืออะไร ? 10

สถานการณ์ของพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง 22

การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียว 32

ช่องว่างและโอกาสของพื้นที่สาธารณะสีเขียว 40

พื้นที่สาธารณะสีเขียว ขนาดใหญ่ vs ขนาดเล็ก 46

Pocket park พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก 48

56

Chapter 2

บทที่ 2 การมีส่วนร่วม...ทางออกที่ยั่งยืน

ทำไมพื้นที่สาธารณะสีเขียวต้องมีส่วนร่วม ? 58

การมีส่วนร่วมได้อย่างไร ? 60

กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมคืออะไร ? 62

บทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 64

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วม 74

78

Chapter 3

บทที่ 3 พื้นที่สาธารณะสีเขียว ... คุณเองก็ทำได้

ขั้นเริ่มโครงการ 80

เป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ
สีเขียวขนาดเล็ก 81

การประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่
สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก 82

ขั้นวางแผน 84

การกำหนดรายละเอียดโครงการ 85

การวางแผนการเงิน 86

การวางแผนบริหารจัดการ 88

ขั้นการออกแบบ 90

การออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้มีคุณภาพ
และเกิดความยั่งยืน 91

การประเมินกายภาพพื้นที่เบื้องต้นเพื่อพัฒนา
แนวทางการออกแบบ 94

ขั้นปฏิบัติการ 104

Greenjobs 106

ขั้นการบริหารจัดการและบำรุงรักษา 108

114

Chapter 4

บทที่ 4 โมเดลการวางแผนการออกแบบโครงการและขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 126

อ้างอิง 128

รายชื่อผู้จัดทำ 129

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

Introduction

คู่มือ “การพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพ และยั่งยืนของเมือง” เล่มนี้เกิดจากการถอดบทเรียนการวิจัยและการปฏิบัติงานเชิงทดลองเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่ว่าง 4 พื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะภายใต้โครงการ wel!park – we create park โดยมุ่งเน้นพัฒนาพื้นที่ว่างในเมืองให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านบริหารจัดการและการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน

คู่มือเล่มนี้มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่เป็นสาธารณประโยชน์ เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารแก่บุคคลทั่วไป ชุมชน และหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการออกแบบพื้นที่ว่างตั้งแต่เริ่มกระบวนการไปจนถึงการดูแลจัดการ เกิดความตระหนักและเข้าใจถึงบทบาทสำคัญของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการขับเคลื่อนเมือง ทั้งด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเป็นตัวช่วยรองรับภาวะภัยพิบัติและอุทกภัย ปัจจัยเหล่านี้จะนำไปให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอันเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่ว่างขนาดเล็กให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ยั่งยืนและตอบโจทย์การใช้งาน

นอกจากนี้ คู่มือเล่มนี้ยังรวมถึงข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการพื้นที่หลังการก่อสร้างเสร็จสิ้นและเปิดดำเนินการพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ เพื่อให้พื้นที่ตอบสนองการใช้งานและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและคนภายนอกอย่างยั่งยืน คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือเล่มนี้จะสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้กับบุคคลที่สนใจ ชุมชน สถาบันศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาสังคม ให้สามารถประยุกต์ใช้หลักการและกระบวนการ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงมุมมองการออกแบบ การบริหารจัดการ จนนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ว่างหรือพื้นที่รกร้างขนาดเล็กของเมืองให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

Chapter 1

บทที่ 1

พื้นที่สาธารณะ
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง
(ในวันนี้และอนาคต)

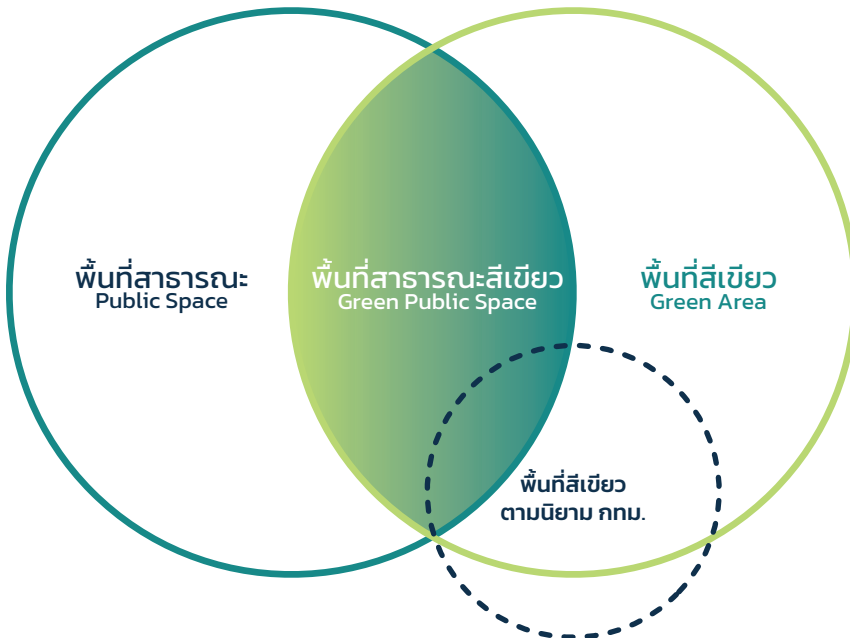

พื้นที่สาธารณะสีเขียว คืออะไร ?

พื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นคำศัพท์ที่รวมความหมายของ "พื้นที่สาธารณะ" และ "พื้นที่สีเขียว" เข้าไว้ด้วยกัน โดยนำเอาทั้งนิยามลักษณะและข้อกำหนด มาผนวกรวมกันภายใต้บทบาทของการเป็นพื้นที่เพื่อสาธารณะและพื้นที่ธรรมชาติใจกลางเมือง

พื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นพื้นที่เพื่อทุกคน สามารถเข้าถึงได้ สามารถแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนา มีองค์ประกอบของพืชพรรณปกคลุม มีรูปแบบการใช้งานหรือบทบาทต่อเมืองที่แตกต่างตามศักยภาพและสภาพของพื้นที่นั้น ๆ เช่น เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง เป็นพื้นที่สาธารณูปการ เป็นพื้นที่แนวกันชน เป็นพื้นที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของย่านและชุมชน เป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ส่งเสริมการคมนาคม และเป็นพื้นที่ที่ใช้งานได้อย่างผสมผสาน

ด้วยนิยามและความหมายของพื้นที่สาธารณะสีเขียว ทำให้มีความใกล้เคียงกับคำว่า สวนสาธารณะ ซึ่งพื้นที่สาธารณะสีเขียวนี้มีความแตกต่างในรายละเอียดเล็กน้อย อาจไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชัดเจน และไม่จำเป็นต้องเป็นสวนสาธารณะ หรือถูกจำกัดความให้เป็นสวนสาธารณะ พื้นที่สาธารณะสีเขียวอาจเป็นรูปแบบทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้เช่น พื้นที่หน้าอาคารสำนักงานต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกับทางเดินสาธารณะ พื้นที่ริมคลองที่มีลักษณะเดิมเป็นเพียงพื้นลาน

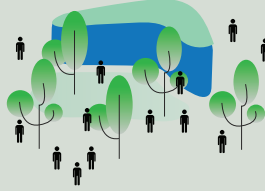

พื้นที่สาธารณะสีเขียวสามารถจำแนกประเภทออกได้เป็น 3 รูปแบบจากลักษณะการถือครองและการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) พื้นที่สาธารณะของรัฐ ที่บริหารจัดการโดยรัฐ 2) พื้นที่สาธารณะสีเขียวของเอกชน (Privately Owned Public space, POPs) เป็นพื้นที่ของเอกชนที่เปิดให้เป็นสาธารณประโยชน์ และ 3) พื้นที่ในลักษณะความร่วมมือของรัฐและเอกชน (Public - Private Partnerships, PPPs) ที่เป็นพื้นที่ของรัฐแต่บริหารด้วยเอกชน หรือพื้นที่เอกชนที่บริหารจัดการโดยรัฐ เป็นต้น

พื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นได้เมื่อมีปัจจัยที่พร้อมสำหรับการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี และมีองค์ประกอบของพืชพรรณที่ครอบคลุมพื้นที่ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถสร้างนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้งานในพื้นที่ รวมถึงสามารถให้บริการผู้คนที่อยู่ในบริเวณโดยรอบพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

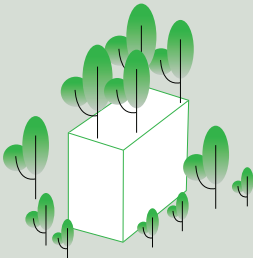
พื้นที่สาธารณะสีเขียวในวัด

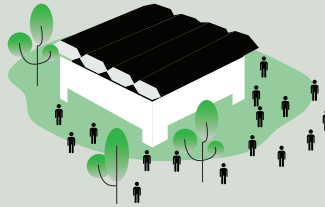
พื้นที่สาธารณะสีเขียวริมน้ำ

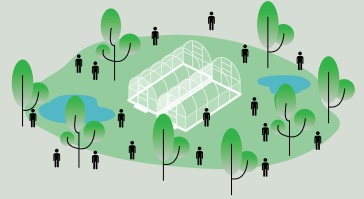
พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตราชการ

พื้นที่สาธารณะสีเขียวบนอาคาร

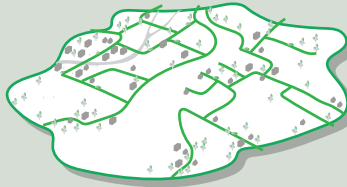
พื้นที่สาธารณะสีเขียวรอบอาคาร

พื้นที่สาธารณะสีเขียวแบบฟาร์ม

พื้นที่สาธารณะสีเขียวริมคลอง

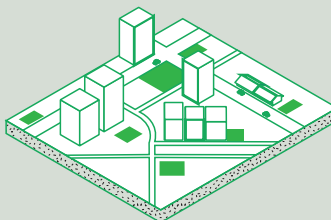

พื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นโครงข่าย

พื้นที่สาธารณะสีเขียวระดับเมือง

?

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

?

พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง (ในร่มและกลางแจ้ง)

ทำไมต้องเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว ?

ปัญหามลภาวะ

มลพิษในกรุงเทพมหานคร
PM 2.5 ของกทม. = 28 ug/m³
มากกว่า 8 เท่าของ WHO

ปัญหาสังคมและสุขภาพ

คนไทย 1 ใน 3 มีกิจกรรมทางกาย
ที่ไม่เพียงพอ เป็นผลมาจากสภาพ
แวดล้อมเมืองที่ไม่เอื้ออำนวย

ปัญหาน้ำท่วม

กรุงเทพฯ ประสบปัญหาน้ำท่วม
จากการขาดพื้นที่ซึมน้ำ และระบบ
ระบาย น้ำที่ไม่สามารถทำงานได้เต็ม
ประสิทธิภาพ เกิดปัญหาน้ำขัง และ
น้ำเน่าตามมา

ปัญหาพื้นที่ทิ้งร้าง

พื้นที่สาธารณะในเมืองบางแห่งไม่ได้ถูกใช้งาน
หรือใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพ พื้นที่กว่า 42 ตร.กม.
ถูกทิ้งร้างไว้ไม่ได้ ใช้ประโยชน์

ปัญหาเกาะความร้อนเมือง

กรุงเทพฯ มีความร้อนสูงขึ้นจากการขาดพื้นที่
ร่มเงาและพื้นที่สีเขียว 50% ของพลังงาน
ไฟฟ้าของเมืองใช้ไปกับเครื่องปรับอากาศ

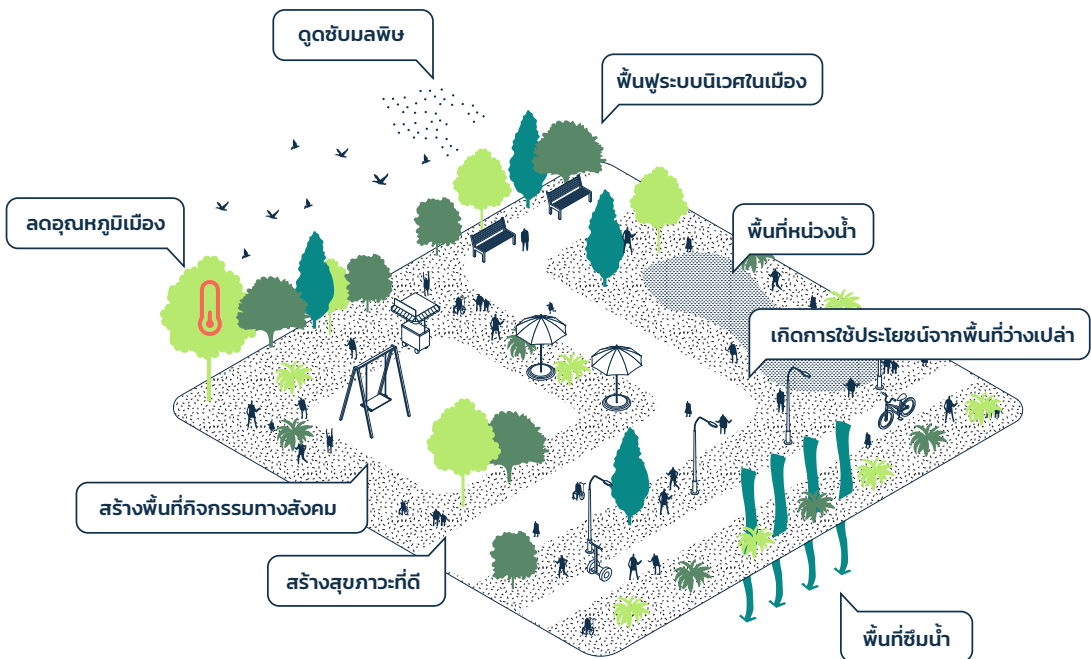
การขยายตัวของเมืองหลายแห่งในช่วงที่ผ่านมา เป็นการเติบโตเพื่อรองรับการเพิ่มที่พักอาศัยให้เพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น โดยอาจไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ตอบโจทยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลกระทบที่ทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชากรในเมืองโดยตรง เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวภายในเมืองจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการช่วยบรรเทาผลกระทบ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้นในเมืองในหลากหลายมิติ

ยกตัวอย่างเมือง เช่น กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย อ้างอิงจากเอกสารทะเบียนราษฎรปี พ.ศ. 2562 จำนวน 5,666,264 คน ทำให้กรุงเทพฯ จัดเป็นเอกนคร หรือ เมืองโตเดี่ยว (Primate City) ที่ภาครัฐมุ่งพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของความเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาประชากรประเทศไทย พ.ศ. 2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า กรุงเทพฯ นั้นมีประชากรแฝงมากกว่า 2.4 ล้านคน โดยไม่นับรวมแรงงานต่างชาติในขณะเดียวกันพื้นที่ของกรุงเทพฯ มีขนาด 1,569 ตร.กม. ประกอบกับการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมือง ทำให้การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการรองรับการใช้งาน ทั้งการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ขยายตัวมากขึ้นจากพื้นที่เมืองชั้นในไปยังพื้นที่เมืองชั้นนอก เกิดเป็นย่านพักอาศัย ย่านการค้า ย่านธุรกิจ ย่านเศรษฐกิจ และย่านการท่องเที่ยว กระจายตัวออกไป ทำให้พื้นที่เมืองกรุงเทพฯ ขยายตัว แต่ทว่า การขยายตัวของเมืองในช่วงที่ผ่านมา เป็นการเติบโตเพื่อรองรับการพักอาศัยให้เพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น เมืองชั้นในยังคงเป็นแหล่งเศรษฐกิจ และแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมที่มีความหนาแน่น และมีแนวโน้มที่จะหนาแน่นขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชากรในเมืองโดยตรง เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

จากปัญหาดังกล่าว พบว่า ในปี พ.ศ. 2561 กรุงเทพฯ พบผู้ป่วยจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Disease: NCDs) ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และกลุ่มโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เป็นจำนวนกว่าร้อยละ 5 ของประชากร และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการออกกำลังกายที่เพียงพอ การนอนดึก มีความเครียดสูง และพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าโรคเหล่านี้ไม่เป็นโรคติดต่อ แต่จากข้อมูลองค์การอนามัยโลกพบว่า ตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กลุ่มโรค NCDs เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของคนไทย ซึ่งมีผู้ป่วยด้วยกลุ่มโรคนี้ถึง 14 ล้านคน เสียชีวิตกว่า 300,000 คนต่อปี และส่วนใหญ่เสียชีวิตก่อนอายุ 60 ปี

นอกจากนี้ ปัญหาด้านมลภาวะและด้านสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนในเมืองด้วยเช่นกัน ทั้งเรื่องมลภาวะทางอากาศ ได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดเล็กเกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ที่มักจะเกิดขึ้นในช่วงฤดูหนาวในช่วงหลายปีมานี้ มลภาวะทางน้ำ ได้แก่ ปัญหาน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำเน่าเสียจากครัวเรือน การทิ้งขยะลงคลองที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ตามมา ปัญหาน้ำท่วมช่วงฤดูน้ำหลาก ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเมือง เช่น ปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมือง (Urban Heat Island) ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร ปัญหาการขาดแคลนและการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือย จนถึงปัญหาเรื่องความหลากหลายของระบบนิเวศเมือง (Urban Ecology)

พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นสร้างคุณค่าของการเป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียว ที่ครอบคลุมประโยชน์ทั้งในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมรวมถึงช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเมือง โดยพื้นที่สาธารณะสีเขียวมีบทบาทหน้าที่หลายมิติเพื่อรองรับกับภัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตการอยู่อาศัยของคนและเมือง เช่น อุทกภัย มลภาวะทางเสียง และฝุ่นละอองขนาดเล็ก

คุณค่าด้านสังคม

คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

ความมั่นคงทางอาหาร

พื้นที่สาธารณะสีเขียวสนับสนุนให้คนในสังคมมีสุขภาพทางกายที่ดีขึ้น ด้วยการเอื้อให้เกิดกิจกรรมทางกายในรูปแบบการเคลื่อนไหวจากการเดินวิ่ง ไปจนถึงการออกกำลังกายและกีฬาต่าง ๆ นอกจากนี้ องค์ประกอบสีเขียวของพื้นที่สาธารณะยังช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตแก่คนเมืองและผู้ที่ใช้มาใช้งาน ซึ่งมีงานวิจัยมากมายที่สนับสนุนถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปกคลุมด้วยต้นไม้และธรรมชาติ ว่าจะช่วยให้ผู้คนมีความเครียดลดลง และสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย องค์ประกอบของธรรมชาติจากพืชพรรณในพื้นที่ยังช่วยลดมลภาวะทางเดินหายใจ รวมถึงเป็นเครื่องมือในการช่วยดักจับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5)

ในมิติด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และพัฒนาชุมชน พื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นเสมือนเครื่องมือที่เข้ามาช่วยสมานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตั้งต้นการพัฒนาจนถึงการเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ สร้างโอกาสให้เกิดความร่วมมือและแบ่งปันความคิดในชุมชน การมีพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กแทรกเข้าไปในชุมชนและพื้นที่เมืองจะช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจในการใช้ชีวิตนอกอาคาร และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมภายนอกมากขึ้น นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะสีเขียวยังส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ผ่าน ผู้คน เมือง และธรรมชาติ

หรือแม้ในมิติด้านเศรษฐกิจ พื้นที่สาธารณะสีเขียวยังคงมีส่วนในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมของเมือง ด้วยการสร้างทัศนียภาพและภาพลักษณ์ที่ดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือผู้คนภายนอก ซึ่งจะเป็นการสร้างมูลค่าที่ดินให้กับย่านและบริเวณโดยรอบ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างโอกาสด้านการสร้างงาน หรือกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน คนในพื้นที่ หน่วยงาน

ภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสร้างความมั่นคงทางอาหารผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชนได้อีกด้วย

ที่สำคัญคือ คุณค่าที่พื้นที่สาธารณะสีเขียวมอบให้ในแง่การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของคนและธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ธรรมชาติในเมืองนี้จะช่วยรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตและต้นไม้ดั้งเดิมในพื้นที่ สร้างความยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยในเมือง และการใช้ชีวิตนอกอาคาร องค์ประกอบของพืชพรรณจะช่วยลดมลภาวะทางอากาศและเสียงช่วยให้เมืองมีอากาศที่บริสุทธิ์และร่มรื่น ลดผลกระทบจากปรากฏการณ์เกาะความร้อนในเมือง รวมถึงช่วยเป็นองค์ประกอบในการซับน้ำ และจัดการน้ำผิวดินในเมือง ช่วยในการหมุนวนน้ำฝนและน้ำไหลนองก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

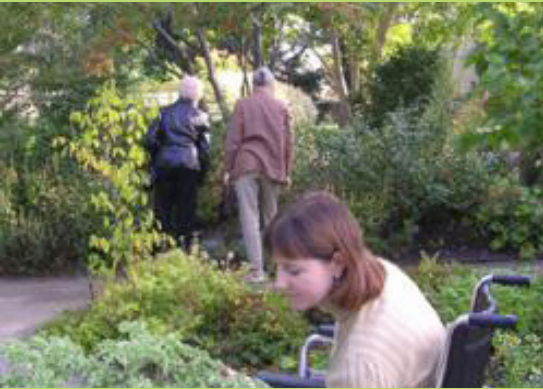
จากคุณประโยชน์ที่พื้นที่สาธารณะสีเขียวมอบให้ การพัฒนาเมืองด้วยการส่งเสริมและเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว จึงเป็นการพัฒนาเมืองที่ครอบคลุมมิติที่หลากหลาย และเป็นแนวทางที่นานาประเทศให้ความสำคัญและระบุไว้ในแผนการยุทธศาสตร์ชาติ การสร้างความเข้าใจในคุณค่าของพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างถ่องแท้ จึงเป็นสิ่งสำคัญแรกเริ่ม ในการสร้างแรงขับเคลื่อนของสังคม รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง ได้เตรียมพร้อมในการเตรียมตัวเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนา

บทบาทของพื้นที่ สาธารณะสีเขียวที่ ไม่ถูกตีกรอบ

“เพราะพื้นที่สาธารณะสีเขียวไม่ได้เป็นเพียง
แค่พื้นที่วิ่ง หรือออกกำลังกายเท่านั้น”
ตัวอย่างของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สร้าง
บทบาทและคุณค่าที่มากกว่าการเป็นพื้นที่
ออกกำลังกาย

01

พื้นที่สาธารณะสีเขียว
กับการฟื้นฟูและบำบัดสภาพจิตใจ

สวนบำบัดเอลิซาเบธและโนนา อีแวนส์
Elizabeth and Nona Evans Restorative Garden

พื้นที่สาธารณะสีเขียวในลักษณะของสวนส่งเสริมทางการแพทย์
(Therapeutic Garden) ที่ผนวกเอากระบวนการและกิจกรรม
ด้านการรักษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เพื่อการฟื้นฟู หรือ
บำบัดสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้ป่วย และผู้ที่เข้ามาใช้งานใน
พื้นที่ โดยมีองค์ประกอบของธรรมชาติและพืชพรรณเป็นเครื่อง
มือในการสร้างบรรยากาศที่สงบและผ่อนคลาย

02

พื้นที่สาธารณะสีเขียว
เรียนรู้การปลูกพืชผัก ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ และการปรับตัวกับสภาพอากาศ

สวนสาธารณะพริ้นเซสการ์เด้น
Prinzessinnengarten Moritzplatz

พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สร้างแปลงพืชผักสวนครัวเป็นพื้นที่
เรียนรู้และทดลอง เป็นการทำสวนผักธรรมชาติกลางเมือง โดย
มีการนำผลผลิตไปใช้ในร้านอาหารและร้านคาเฟ่ในพื้นที่ เกิดเป็น
กิจกรรมที่ผสมผสานไปกับพื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นพื้นที่
พักผ่อน พื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยกัน

03

พื้นที่สาธารณะสีเขียว
กับการเรียนรู้นอกห้องเรียน

สวนลานโรงเรียน เชสเตอร์อาร์เธอร์
Chester Arthur Schoolyard

พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เป็นทั้งสนามเด็กเล่น พื้นที่ปฏิสัมพันธ์
เพื่อเรียนรู้ทางธรรมชาติ และเป็นห้องเรียนภายนอกที่มีแปลง
ปลูกผักและสวนที่ให้เด็กในโรงเรียนช่วยกันดูแลรักษา เปิดให้
ชุมชนได้เข้ามาใช้งานได้ในเวลาที่ไม่ได้มีการเรียนการสอน

04 พื้นที่สาธารณะสีเขียว พื้นที่ชีวิตพื้นที่เศษเหลือจากการพัฒนาเมือง เชื่อมต่อคนและย่านเข้าด้วยกัน

สวนสาธารณะ ลานกีฬาพัฒน์ 2

พื้นที่ใต้ทางด่วนอุรุพงษ์

พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สร้างบทบาทให้กับพื้นที่ใต้ทางยกระดับที่พัฒนาให้เป็นทั้งพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ลานกีฬา พื้นที่ตลาด พื้นที่จัดแสดงงานศิลปะวัฒนธรรม เชื่อมคนและย่านให้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงดึงเอาเอกลักษณ์ของชุมชนและย่านมาผสมผสานในงานออกแบบ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สร้างแนวพื้นที่สีเขียวที่ช่วยกรองฝุ่นและกรองมลภาวะจากท้องถนนให้ทั้งในพื้นที่และชุมชนสองฝั่งอีกด้วย

05 พื้นที่สาธารณะสีเขียว เพิ่มสร้างทางเลือกการสัญจรที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมให้กับเมือง

พื้นที่สาธารณะทางเดินเท้า พาสเสจ เดอ เซนต์โจอัน

Passeig De St Joan Boulevard

พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สอดคล้องไปกับโครงสร้างพื้นฐานของเมือง เพื่อสร้างทางเลือกในการสัญจรและส่งเสริมการเดิน ปั่น ร้อง รวมถึงสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและเมืองด้วยการจัดให้มีพื้นที่กิจกรรม พื้นที่พบปะ พื้นที่นั่งเล่น และสนามเด็กเล่นระหว่างทาง สร้างอัตลักษณ์ให้พื้นที่ด้วยองค์ประกอบเล่นพื้นทางเดินที่นำสายตาไปสู่อนุสาวรีย์ใจกลางเมือง

06 พื้นที่สาธารณะสีเขียว สร้างผลผลิต ความมั่นคงทางอาหาร และการเรียนรู้เกษตรในเมือง

สวนผักคนเมืองเชียงใหม่

พื้นที่ปลูกผักใจกลางเมืองที่กลายเป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นโฮมสคูล (Homeschool) ที่คุณพ่อคุณแม่พาเด็ก ๆ มาเรียนรู้การทำสวน ปลูกผักนอกบ้าน เป็นที่เดินเล่น ร้องเล่นของเด็ก ๆ เป็นพื้นที่เวิร์กช็อป สำหรับผู้สนใจการทำเกษตร และเป็นศูนย์กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตร ต่อ ยอดให้สวนแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การปลูกผักสวนครัว และพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย

หมายเหตุ จาก

01 <https://universaldesigncasesstudies.org/outdoor-places/parks-gardens/elizabeth-and-nona-evans-restorative-garden/overlook-garden>

02 <https://prinzessinnengarten.net/>

03 <https://www.saltdesignstudio.com/chester-arthur-schoolyard>

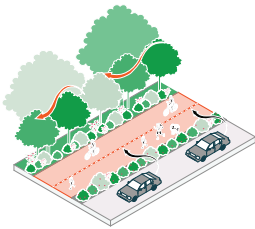
04 shma soen

05 <http://landezine.com/index.php/2012/07/passeig-de-st-joan-boulevard-by-lola-domenech/>

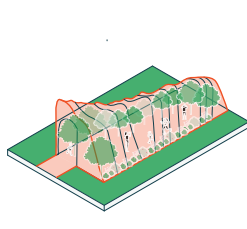
06 <https://adaymagazine.com/chiang-mai-vegetable-garden> และภาพจาก facebook สวนผักคนเมืองเชียงใหม่ ChiangmaiUrbanFarm

โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว

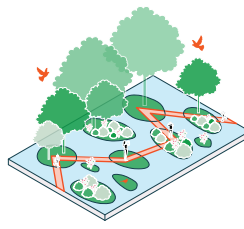
พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นเป็นโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และช่วยลดปัญหาและมลพิษในเมือง ช่วยเพิ่มองค์ประกอบที่สนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนเมือง การออกแบบพื้นที่ทางกายภาพให้ตอบโต้กับบริบทของพื้นที่จะช่วยสร้างคุณค่าและโอกาสให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

● Dust free pedestrian

● Safezone Shelter

● Bird sanctuary

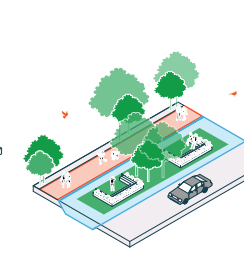
● Dust filter shelter

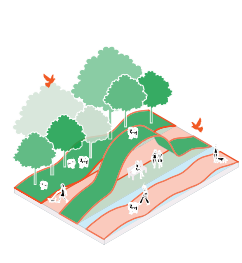
● Roof park

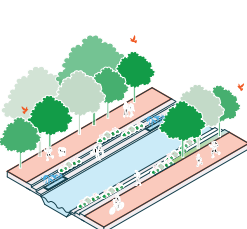
● Green Parking

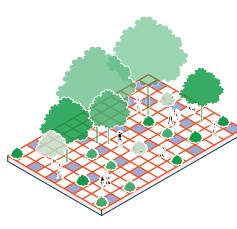
● Rain garden

● Animal Park

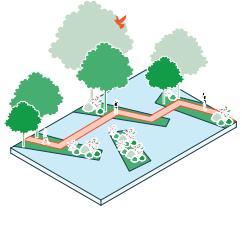
● Canal park

● Energy park

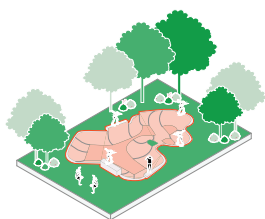
● Forest Park

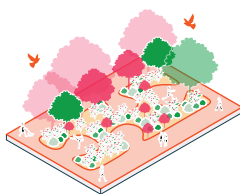
● Water treatment park

- **Green Environmental Infrastructure หรือ โครงสร้างพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม** เป็นการออกแบบที่มุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษความร้อนสะสมในเมือง และน้ำท่วม สร้างความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในเมือง

- **Social Infrastructures หรือโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม** ให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่พบปะสังสรรค์พร้อมกับการเติมพื้นที่สีเขียวเข้าไป โครงสร้างต่างๆ ที่มีอยู่

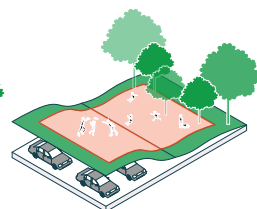
● Skate park

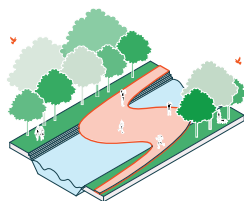
● Feminine park

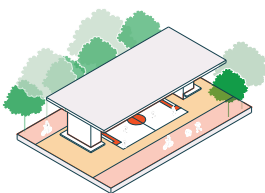
● Contemplative park

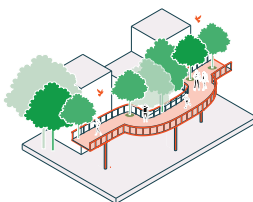
● Parking park

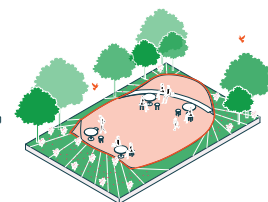
● Garden bridge

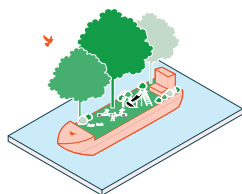
● Expressway park

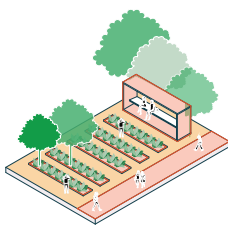
● Skywalk park

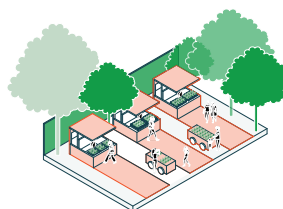
● Cafe park

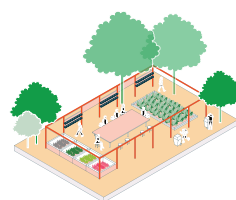
● Floating park

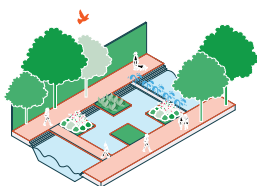
● Urban farm

● Movable Market

● Garbage sorting station

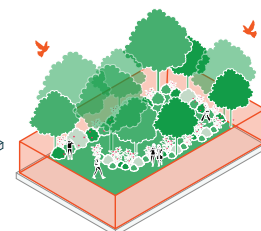
● Canal garden

● Senior Exercise Park

● Hill Exercise Park

● Therapeutic Garden

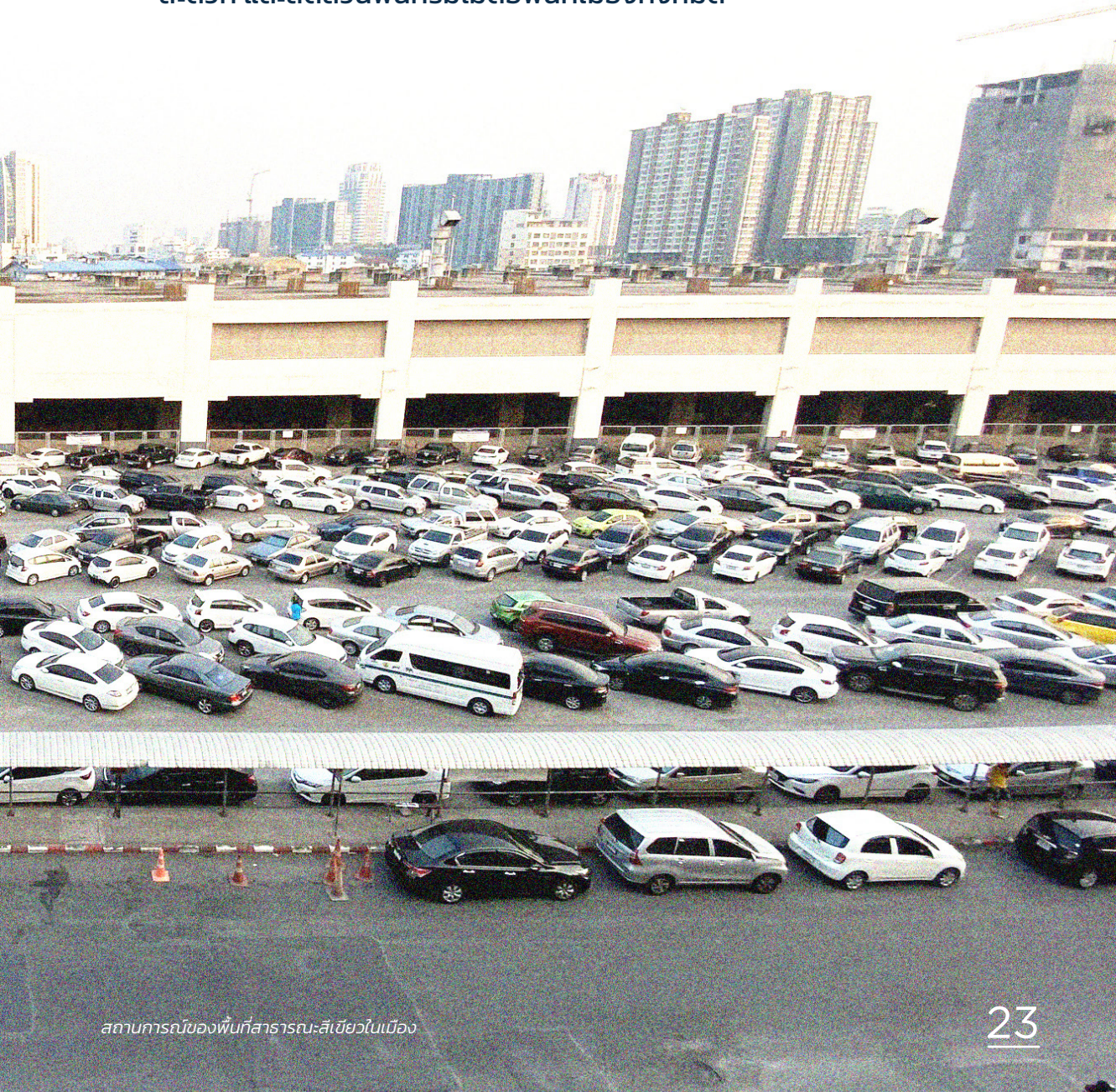
● **Food Infrastructure หรือ โครงสร้างพื้นฐานด้านอาหาร** มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงด้านอาหาร เมื่อประชากรโลกเพิ่มขึ้น ทรัพยากรของเราก็ยิ่งขาดแคลนและจำกัดมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐานด้านอาหารเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าพื้นที่จะไม่สูญเสียเปล่า และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านสถานที่ต่างๆ

● **Health Infrastructure หรือ โครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพ** มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวเมืองให้ดีขึ้น โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้รองรับกลุ่มอายุต่างๆ โดยพิจารณาจากความสามารถในการดำรงชีวิตและความชอบและความสนใจ ไม่เพียงแต่ทำให้สภาพร่างกายดีขึ้น แต่ยังรวมถึงความต้องการทางจิตใจ

สถานการณ์ ของพื้นที่สาธารณะ สีเขียวในเมือง

จากประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวในเมืองที่กล่าวมาแล้ว ทั้งการบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่คนเมืองในด้านสุขภาพและสังคม การสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพภายในเมือง การประเมินคุณลักษณะที่ดีของเมือง เล่มวิจัยนี้จึงรวมตัวชี้วัดด้านพื้นที่สีเขียวไว้ด้วย โดยตัวชี้วัดที่ใช้เป็นเกณฑ์เป้าหมายพื้นที่สีเขียวที่ใช้กันในปัจจุบันประกอบด้วย ปริมาณพื้นที่สีเขียวที่เป็นสัดส่วนที่ดีกับจำนวนประชากร การกระจายตัวของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เอื้อให้ผู้คนเข้าถึงได้สะดวก และสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด

ด้านปริมาณพื้นที่สีเขียวที่เป็นสัดส่วนที่ดีกับจำนวนประชากรกล่าวถึงเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพื้นที่สีเขียวในเมืองต่อจำนวนประชากรมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ตั้งแต่ 15 ไปจนถึง 40 ตารางเมตรต่อคน สำหรับประเทศไทย สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนดมาตรฐานพื้นที่สีเขียวของเมืองไว้ที่ 15 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งเมื่อดูปริมาณพื้นที่สีเขียวของเมืองใหญ่ของประเทศไทยอย่างเช่นกรุงเทพมหานครแล้ว จากข้อมูลรายเขตพบว่ามีหลายเขตที่ยังมีพื้นที่สีเขียวไม่เพียงพอตามเกณฑ์เช่น เขตวัฒนา เขตลาดพร้าว เขตสัมพันธวงศ์ เขตสวนหลวง ส่วนในจังหวัดอื่น ๆ พบว่าบางพื้นที่ในเขตเทศบาลนครยังมีพื้นที่สีเขียวในเมืองไม่เพียงพอตามเกณฑ์เช่นเดียวกัน เช่น เทศบาลนครอุดรธานี เทศบาลนครลำปาง

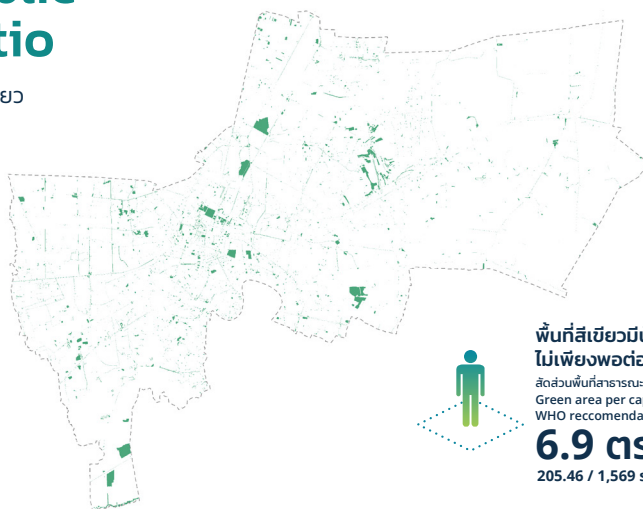
ด้านการกระจายตัวของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เอื้อให้ผู้คนเข้าถึงได้สะดวกนั้น เกณฑ์ของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมระบุไว้ที่ระยะเข้าถึงของผู้ใช้ประมาณ 500 เมตร หรือเดินได้ไม่เกิน 10 นาที ในขณะที่เกณฑ์จากรายงานดัชนีด้านความเจริญรุ่งเรืองของเมือง (City Prosperity Index – CPI) ที่พัฒนาโดยโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Settlement Program – UN-Habitat) ให้ความสำคัญกับระยะที่คนเมืองสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวไม่เกิน 400 เมตร หรือระยะที่เดินสะดวกภายใน 5 นาที การศึกษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของกรุงเทพมหานครพบว่า มีพื้นที่เมืองที่สามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้เพียง 13% ของพื้นที่เมืองทั้งหมดเท่านั้น

ด้านสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดเป้าหมายค่าเฉลี่ยพื้นที่ร่มไม้ของเมือง (Urban Tree Canopy – UTC) ไว้ที่ 40% ของพื้นที่เมือง พบว่าค่าตัวเลขด้านพื้นที่ร่มไม้ของเมืองใหญ่ของประเทศไทยอย่างเช่น กรุงเทพมหานครปัจจุบันมีสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้อยู่ที่ 17% ของพื้นที่เมืองเท่านั้น เช่นเดียวกับเมืองใหญ่ของโลกอีกหลายเมืองที่มีสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้ห่างไกลจากเป้าหมายนี้ เป็นเหตุให้หลายประเทศตั้งเป้าหมายปลูกต้นไม้ใหญ่ในเมืองจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีของเมือง

Green Public Space Ratio

สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ต่อจำนวนประชากร

● พื้นที่สาธารณะสีเขียว

พื้นที่สีเขียวมีน้อย

ไม่เพียงพอต่อประชากร

สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร
Green area per capita (square meters per capita)
WHO recommendation 9 m²/person

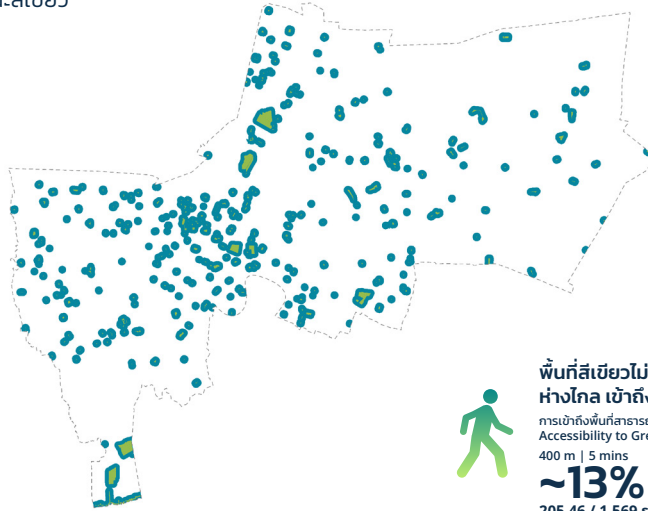
6.9 ตร.ม./คน

205.46 / 1,569 sq.km.

Green Public Space Accessibility

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ในปัจจุบัน

- พื้นที่สาธารณะสีเขียว
- ระยะ: 400 เมตร

พื้นที่สีเขียวไม่ครอบคลุม
ห้างไกล เข้าถึงยาก

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะ: 400 ม. (ระยะเดิน)
Accessibility to Green Public Space

400 m | 5 mins

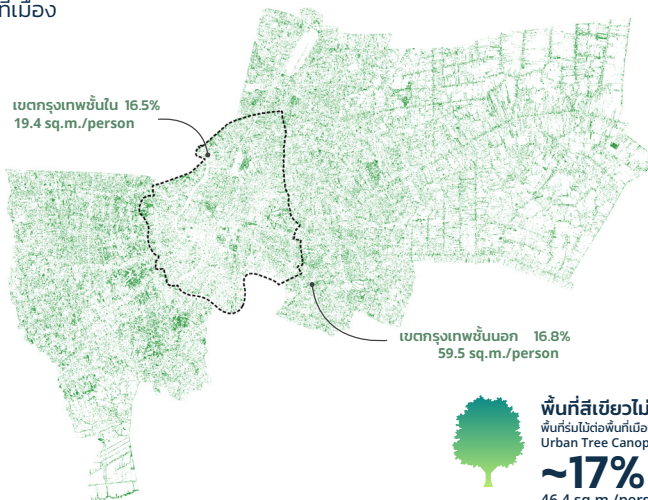
~13%

205.46 / 1,569 sq.km.

Urban Tree Canopy

พื้นที่ร่มไม้ต่อเนื่องในพื้นที่เมือง

- พื้นที่ร่มไม้

พื้นที่สีเขียวไม่ต่อเนื่อง ขาดร่มเงา

พื้นที่ร่มไม้ต่อเนื่องในพื้นที่เมือง
Urban Tree Canopy

~17%

46.4 sq.m./person

วิเคราะห์ภาพถ่ายดาวเทียมความละเอียด 40 ซม./พิกเซล ปี พ.ศ. 2559 ด้วย Machine Learning มีความถูกต้อง (mIoU) ที่ 78.6% จากความร่วมมือระหว่าง สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (GISTDA) และบริษัท นอ แอนด์ ฟาร์เรนเบอร์ จำกัด ภาพถ่ายดาวเทียม โดย สำนักงานการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ คุณภาพของพื้นที่สาธารณะสีเขียวก็มีความสำคัญด้วย จากการสำรวจพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่าบางพื้นที่ไม่มีคนเข้าใช้งาน บางพื้นที่มีสภาพทรุดโทรม ปัญหาเหล่านี้เกิดจากปัญหาด้านการวางแผน การออกแบบการบริหารจัดการ และการดูแลรักษา ดังนั้นกระบวนการในการจัดการอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มวางแผน โครงการไปจนถึงหลังเปิดใช้โครงการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ผลกระทบของการขาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมืองส่งผลให้เกิดปัญหาในระดับตัวบุคคล ระดับสังคม และระดับเมือง กล่าวคือ ระดับบุคคล ส่งผลถึงปัญหาสุขภาพอันเกิดจากการขาดพื้นที่ออกกำลังกาย ปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากการที่เมืองขาดพื้นที่พักผ่อน ที่จะช่วยผ่อนคลายความเครียดของการใช้ชีวิตในเมืองที่รีบร้อน

ระดับสังคมคือ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีสาเหตุมาจากการมีพื้นที่ทางสังคมไม่เพียงพอส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพสังคมตั้งแต่ในระดับย่อยจนถึงระดับภาคส่วนใหญ่ เมืองที่มีพื้นที่สาธารณะที่ดีและเพียงพอจะส่งผลต่อความสัมพันธ์รอบครวัที่จะได้มีพื้นที่สาธารณะใกล้บ้านเป็นจุดหมายปลายทางและได้ใช้เวลาร่วมกันในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือจะได้มีพื้นที่เพื่อรวมพลทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามงานเทศกาลหรืองานประเพณี ช่วยสร้างความใกล้ชิดแน่นแฟ้น เป็นหนึ่งเดียวกันและเป็นรากฐานของการทำงานในระดับสังคมในภาคส่วนอื่น ๆ

ระดับเมืองคือ การเกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ที่มาจากในเมืองและนอกเมือง ปัญหาน้ำท่วมขังที่เมืองไม่มีความสามารถในการจัดการน้ำและระบายน้ำที่ดีพอและปัญหาเกาะความร้อนเมือง (Urban Heat Island) ที่ส่งผลให้อุณหภูมิในเขตเมืองร้อนเกินกว่าปกติ อันเนื่องจากปริมาณการมีพื้นที่สีเขียวไม่เพียงพอ ปัญหาพื้นที่ทิ้งร้างจนเกิดเป็นจุดอับสายตาของเมือง ส่งผลให้เกิดอัตราการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม และสร้างความไม่ปลอดภัยในการอยู่อาศัย

จากปัญหาทั้งหมดเหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการที่เมืองมีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการอยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาบางข้ออาจใช้โครงสร้างแข็งหรือเทคโนโลยีทางวิศวกรรมเข้ามาช่วยจัดการได้ แต่จากการพัฒนาเมืองทุกวันนี้จะเห็นได้ว่านานาประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักการพัฒนาที่มีธรรมชาติเป็นรากฐานเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะมีการพิสูจน์

แล้วว่า การใช้ธรรมชาติ หรือวิถีธรรมชาตินั้นจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเมืองและสิ่งแวดล้อมของโลก ได้อย่างยั่งยืน เช่น ประเทศสิงคโปร์ มีนโยบายเพิ่มพื้นที่สาธารณะและสามารถเข้าถึงโดยการเดินเท้าภายใน 10 นาที หรือประเทศญี่ปุ่นและประเทศเดนมาร์ก ที่เน้นให้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้อย่างสะดวก

ทั้งนี้การส่งเสริมพื้นที่สาธารณะสีเขียวนี้ ยังสอดคล้องกับแผน Sustainable Development Goals (United Nation-UN) ที่ให้พื้นที่เมืองต้องส่งเสริมให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงทำให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวที่สำคัญของเมือง ที่เราทุกคนควรทำความเข้าใจและให้ความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของเมืองที่ยั่งยืน

สถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองอื่น ๆ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านการสำรวจทางแผนที่ดิจิทัลและฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยทำการศึกษาเมืองที่เป็นต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง อย่างสิงคโปร์ที่มีนโยบายสร้างเมืองในลักษณะสวน หรือ Garden city vision (1967) และเมืองซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เป็นต้นกำเนิดของโครงการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองหลายโครงการ เช่น The trust for public land และ San Francisco Parks Alliance

SINGAPORE

สิงคโปร์

ภาคกลาง | 132.89 ตร.กม.

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

80.52%

พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

11.73 ตร.ม./คน

สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ต่อพื้นที่เมือง

8.14%

SAN FRANCISCO

ซานฟรานซิสโก

125.77 ตร.กม.

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

88.87%

พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

28.58 ตร.ม./คน

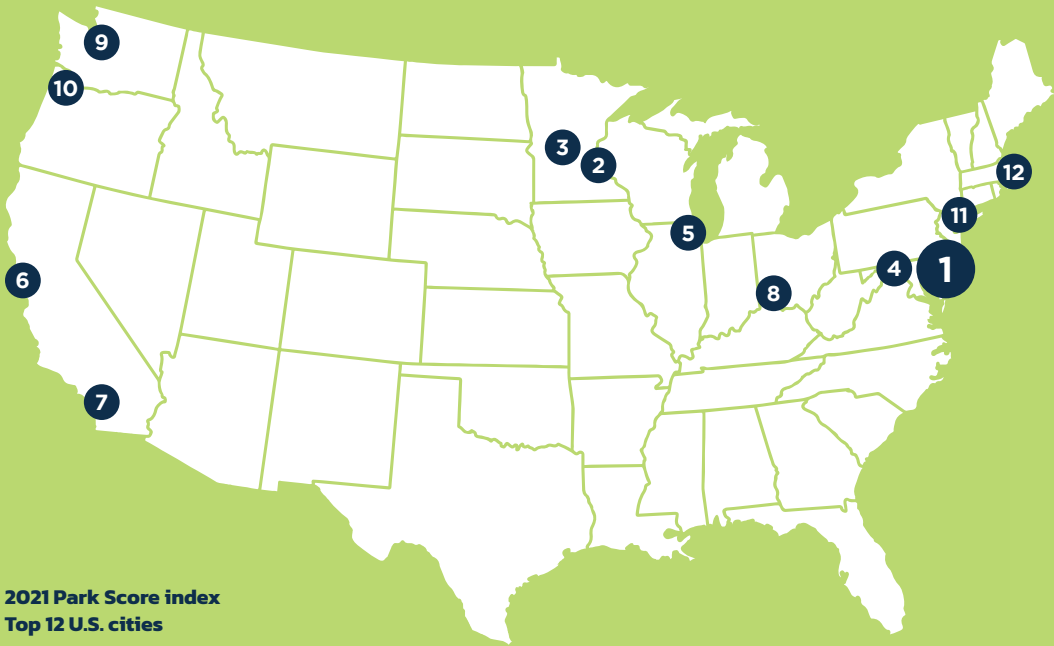
สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ต่อพื้นที่เมือง

20.03%

เกณฑ์พื้นที่ สาธารณะสีเขียว ในเมืองอื่น ๆ

ParkScore โครงการที่สร้างตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียว ในมิติเชิงคุณภาพเพื่อจัดลำดับและประเมินสถานการณ์ พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกเหนือจากให้ความสำคัญกับการเข้าถึงแล้ว ยังพิจารณาถึงขนาดพื้นที่ การลงทุน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อคำนวณเป็นคะแนนพื้นที่สาธารณะสีเขียว ของแต่ละเมือง โดยตัวชี้วัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ParkScore ได้กำหนดให้ประเมินจากจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวก 6 รายการต่อจำนวนประชากร ประกอบด้วย 1) ห่วงบาสเก็ตบอล 2) สวนสุนัข 3) สนามเด็กเล่น 4) ศูนย์นันทนาการและผู้สูงอายุ 5) ห้องน้ำ และ 6) ลานน้ำพุ ซึ่งกำหนดจากการเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ประชาชนนิยมใช้บริการ รองรับทุกกระดับกิจกรรม ช่วงวัย และสามารถเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม

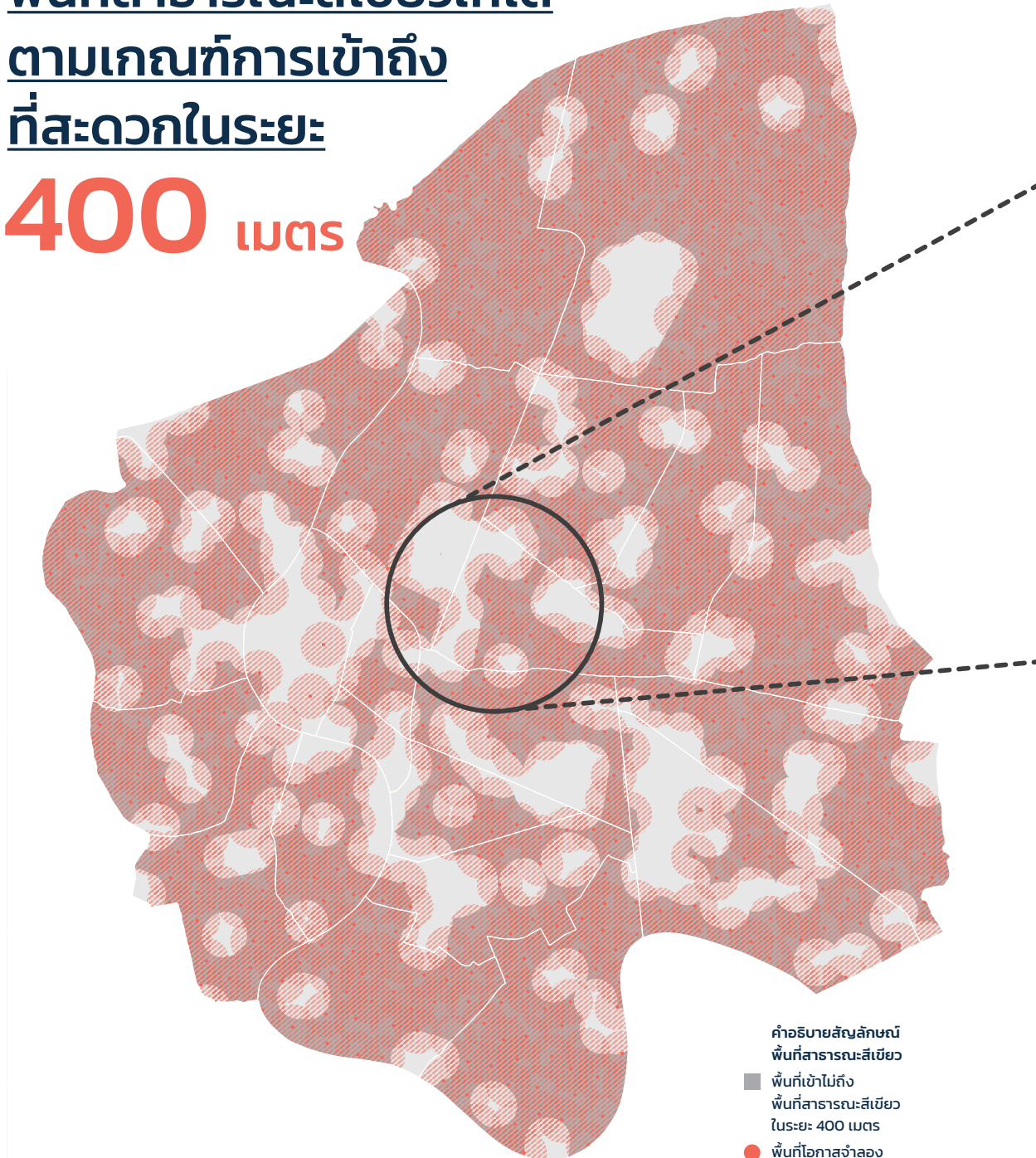
1. Washington, D.C.
2. St. Paul, MN
3. Minneapolis, MN
4. Arlington, VA
5. Chicago, IL
6. San Francisco, CA
7. Irvine, CA
8. Cincinnati, Ohio
9. Seattle, WA
10. Portland, OR
11. New York, NY
12. Boston, MA

WASHINGTON, D.C.

วอชิงตัน ดี.ซี.

ACCESS	ACERAGE	INVESMENT	AMENITIES	EQUITY
98	55	100	82	88
out of 100	out of 100	out of 100	out of 100	out of 100

หากกรุงเทพฯ ขึ้นใน ต้องการเพิ่ม พื้นที่สาธารณะสีเขียวให้ได้ ตามเกณฑ์การเข้าถึง ที่สะดวกในระยะ **400 เมตร**

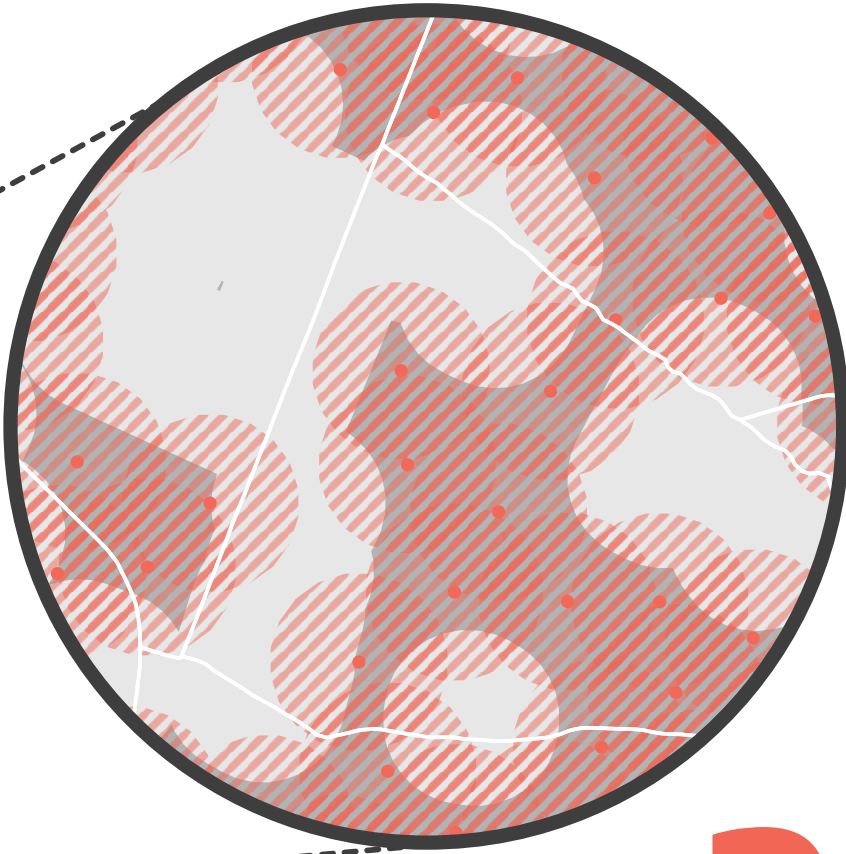

คำอธิบายสัญลักษณ์
พื้นที่สาธารณะสีเขียว

■ พื้นที่เข้าถึง
พื้นที่สาธารณะสีเขียว
ในระยะ 400 เมตร

● พื้นที่โอกาสจำลอง

▬ พื้นที่เข้าถึงพื้นที่โอกาส
จำลองในระยะ 400 เมตร

ต้องเพิ่มพื้นที่สาธารณะ
สีเขียวขนาดเล็ก **2 ไร่**
อีก 660 แห่ง

การขับเคลื่อนพื้นที่ สาธารณะสีเขียว

**“เพราะการพัฒนาพื้นที่
สาธารณะสีเขียวไม่ได้เป็น
หน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่าย
เดียวอีกต่อไป”**

พื้นที่สาธารณะสีเขียวในกรุงเทพฯ ทุกวันนี้โดยส่วนมากอยู่ในความดูแลของภาครัฐ ตั้งแต่กระบวนการการได้มาซึ่งพื้นที่ การออกแบบ การก่อสร้าง งบประมาณ จนไปถึงการดูแลรักษาและบริหารจัดการ หลังการก่อสร้างเสร็จ ซึ่งการมอบหน้าที่ให้ทางภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวนั้นอาจไม่ตอบโจทย์ต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองและสภาพสังคมในปัจจุบัน

จึงเกิดการรวมตัวของกลุ่มสังคม ทั้งภาคเอกชน ภาควิชาชีพ ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคมที่เชื่อว่า การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อให้มีคุณภาพและยั่งยืนนั้น ควรเกิดจากการร่วมมือของทุกภาคส่วน พร้อมกันกับการสร้างความร่วมมือกับภาครัฐในการสนับสนุนทรัพยากร ความรู้รวมถึงทักษะศักยภาพอื่น ๆ ที่ยังขาดแคลนของรัฐ โดยเป็นการรวมตัวในรูปแบบของการเป็นพื้นที่กลาง หรือ platform เพื่อช่วยสร้างโอกาสของการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการเชื่อมคน องค์ความรู้ ความสามารถ รวมไปถึงเงินทุน งบประมาณ โอกาสทางนโยบาย และแรงสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ

การพัฒนาในลักษณะบูรณาการนี้ นอกจากจะช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะที่ไม่เพียงแต่ตอบโจทย์ต่อผู้ใช้งาน พื้นที่สาธารณะเท่านั้น ยังสามารถสร้างบทบาทและทางเลือกให้กับพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านมุมมองของประชาชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่จะช่วยเพิ่มคุณค่าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมไปร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

wel!park (we create park)

wel!park เป็นแพลตฟอร์มที่เกิดจากแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ว่าง พื้นที่รกร้าง หรือพื้นที่ที่ถูกออกแบบแล้วแต่ไม่ตอบสนองต่อการใช้งาน โดยเลือกพัฒนาพื้นที่ในเมืองที่มีขนาดเล็กเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของที่ดินที่ต้องการพัฒนาที่ดินเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์แต่ไม่รู้วิธีการหรือไม่มีกำลังทรัพย์ กับบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีกำลังทรัพย์ หน่วยงานที่มี CSR หน่วยงานภาครัฐที่พร้อมสนับสนุนการทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมเข้าด้วยกัน

wel!park มีกลยุทธ์ในการพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง ด้วยการที่มองเห็นถึงโอกาสและข้อได้เปรียบของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสามารถแทรกตัวเข้าไปในชุมชน พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เศษเหลือของเมืองได้ง่าย โดยไม่ต้องหาพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ใจกลางเมืองมาพัฒนา ซึ่งทุกวันนี้การหาพื้นที่เพื่อทำสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ในเมืองนั้นค่อนข้างเป็นไปได้ยาก และจะต้องกลายเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เวลาการดำเนินงานและทรัพยากรจำนวนมาก ดังนั้นการขับเคลื่อนด้วยพื้นที่ที่มีขนาดเล็กจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างกายภาพได้โดยใช้ระยะเวลาที่สั้นและทรัพยากรที่น้อยกว่า สามารถทำให้เกิดการกระจายตัวของโครงข่ายได้รวดเร็ว และยัง

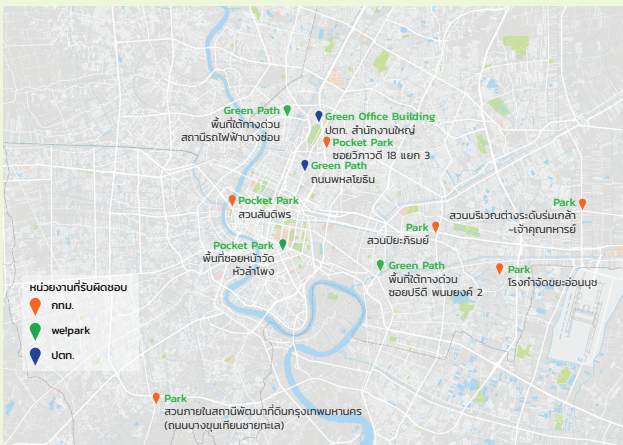
สามารถสอดแทรกเข้าไปยังจุดต่างๆ ของเมืองได้โดยง่าย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ในระยะเดินสะดวก หรือระยะทางประมาณ 400 - 1,000 เมตร

โดยพื้นที่ศักยภาพเหล่านั้นจะถูกนำมาพัฒนาด้วยกระบวนการขับเคลื่อนของ wel!park ผ่านความร่วมมือของโครงข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองและการพัฒนาเมืองอันได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาชีพ และภาคสถาบันการศึกษา ซึ่งล้วนมีทรัพยากรต้นทุนที่สามารถสนับสนุน หรือส่งเสริมกันเพื่อให้กระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

Green Bangkok

2030

Green Bangkok 2030 คือโครงการความร่วมมือของกรุงเทพฯ และภาคีเครือข่ายที่พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สีเขียว ร่วมกันตั้งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเมืองกรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครสีเขียวภายในปี ค.ศ. 2030 โดยมีเป้าหมายในการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เข้าถึงได้ในระยะ 400 เมตร สามารถเดินถึงได้ใน 5-10 นาที และเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับประชากรตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ซึ่งปัจจุบัน ที่พื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรในกรุงเทพฯ มีเพียง 6.9 ตารางเมตรต่อคน โดยจะเพิ่มให้เป็น 10 ตารางเมตรต่อคน รวมถึงจะเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ในเมืองจาก 17% เป็น 30% จากทิศทางการพัฒนารูปแบบของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากร รวมถึงการให้ความสำคัญกับรูปแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สามารถใช้งานได้เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยกลุ่มคนที่หลากหลาย

11 พื้นที่โครงการนำร่อง Green bangkok 2030 ขับเคลื่อนในปีค.ศ. 2020

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

เมืองอื่นมีการ ขับเคลื่อนพื้นที่ สาธารณะสีเขียว อย่างไร

01 SF Park Alliance

The San Francisco Parks Alliance (SFPA) เป็นองค์กรที่สนับสนุนการนำพื้นที่ว่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และกระตุ้นการใช้งานสวนสาธารณะและพื้นที่สาธารณะทั่วเมือง โดยยึดมั่นว่าชุมชนทุกแห่งควรมีพื้นที่สาธารณะที่ดี ด้วยการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะในชุมชน หรือบริเวณที่มีความต้องการพื้นที่สาธารณะมากที่สุด ให้การชี้แนะแก่ชุมชนและให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ดูแลเมืองและชุมชน เพื่อเป็นการช่วยสร้างโอกาสในการบรรลุเป้าหมายได้มากขึ้น โดยโครงการ SFPA ได้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการชุมชนสีเขียว ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมและให้การสนับสนุนทั้งด้านการบริหารจัดการพื้นที่ และจัดการด้านการเงินให้กับชุมชนที่มีความต้องการที่จะสร้างพื้นที่สาธารณะ โดยมีการดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระดับเมือง และการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการเชิญชวนคนให้มาทำกิจกรรมในสวนสาธารณะหรือพื้นที่สาธารณะ

02 The Trust for Public Land (TPL)

The Trust for Public Land (TPL) เป็นองค์กรที่สนับสนุนในการสร้างสวนสาธารณะ รวมทั้งอนุรักษ์พื้นที่เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน และทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่เพื่อคนรุ่นต่อไป มีการบริการด้านการวางแผนและกองทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและโรงเรียนในการฟื้นฟูและสร้างสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และเส้นทาง รวมถึงจัดสร้างมาตรฐานและการวัดผลพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระดับเมือง และผลิตองค์ความรู้ด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวสู่สาธารณะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

03 National Parks

National Parks หน่วยงานภาครัฐประเทศสิงคโปร์ที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีผ่านการอนุรักษ์ธรรมชาติ สร้างพื้นที่สีเขียว พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่ดูแลรักษาสัตว์ โดยมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชน มีเป้าหมายในการจัดการพื้นที่สีเขียวให้มีความหลากหลายและมีคุณค่า สร้างแรงบันดาลใจในการเป็นเจ้าของ ดูแลและใส่ใจต่อพื้นที่สีเขียวและธรรมชาติ รวมถึงส่งเสริมการใช้งานพื้นที่สีเขียวให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

04 City of Melbourne

City of Melbourne เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการสร้างเมืองสีเขียว (Greening the City) ทั้งในรูปแบบต้นไม้ ถนนสวนสาธารณะ และพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งสวนหลังคา และสวนแนวตั้ง พัฒนาเมืองสีเขียวโดยการจัดการภาพรวมของโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวและพื้นที่สีเขียวในเมือง บริหารจัดการต้นไม้ในเมือง (ทั้งสาธารณะและเอกชน) สนับสนุนภาคเอกชนในเรื่องของพื้นที่สีเขียวและการลงทุน ทำฐานข้อมูล และสื่อเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ

Open Space Strategy
PLANNING FOR FUTURE GROWTH

05 Place-making Europe

Place-making Europe องค์กรเครือข่ายในทวีปยุโรป ที่ไม่แสวงหาผลกำไร เน้นการสร้างความร่วมมือเพื่อเพิ่ม เทศะรังสรรค์ (Placemaking) ซึ่งเป็นแนวทางในการ สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ครอบคลุม และเป็นที่รักของทุกคน โดยมีการกำหนดกรอบความคิดที่นำไปใช้ได้ทั้งเรื่องของการวางแผน การออกแบบ และการบริหารจัดการพื้นที่ สาธารณะ สร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คน

หมายเหตุจาก
<https://www.sfparksalliance.org>
<https://www.tpl.org/>
<https://www.nparks.gov.sg/>
<https://www.melbourne.vic.gov.au/Pages/home.aspx>
<https://placemaking-europe.eu/>
<https://www.parkup.tw/>

06 ParkUp

โครงการ Park up ของประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เป็นโครงการที่พลิกพื้นที่ที่ทิ้งร้างหรือพื้นที่ว่างขนาดเล็ก ที่พบอยู่มากในเมือง ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน มุ่งเน้นไปที่พื้นที่ขนาดเล็ก ที่สามารถใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน และเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคนได้ โดยมีเป้าหมายไม่เพียงแค่การพัฒนาพื้นที่ว่างเชิงกายภาพ แต่คำนึงถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในเมืองผ่านพื้นที่สาธารณะ ด้วยการสร้างเครื่องมือที่ใช้สร้างการใช้งานที่ตอบรับกับคนในชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น สนามเด็กเล่น กีฬา ร้านค้า จนถึงเป็นราวตากผ้าของชุมชน

พื้นที่สาธารณะสีเขียว พัฒนาได้

หากเราร่วมกัน...

หาพื้นที่

พื้นที่จากภาครัฐ

พื้นที่จากภาคเอกชน

พื้นที่บุคคลทั่วไป

พื้นที่อื่นๆ เช่น
วัด โรงเรียน และทางเท้า

วางแผนพัฒนา

ร่วมเสนอความคิด

ประกวดแนวทางการ
พัฒนาพื้นที่

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการกับ
สถาบันการศึกษา

ลงแรง ร่วมสร้าง

ชุมชนร่วมสร้าง

ใช้งานพื้นที่บางส่วน
ระหว่างรอพัฒนา

กระตุ้นโครงการหรือพื้นที่
ผ่านการพัฒนาสวนชั่วคราว
(poup park)

ลงทุน

ร่วมระดมทุนผ่าน
platform เปิดสาธารณะ

ร่วมสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์
หรือองค์ความรู้และแรงงาน

บริหารจัดการ

ตั้งคณะกรรมการ
ชุมชนและพื้นที่

กองทุนพัฒนาสวน

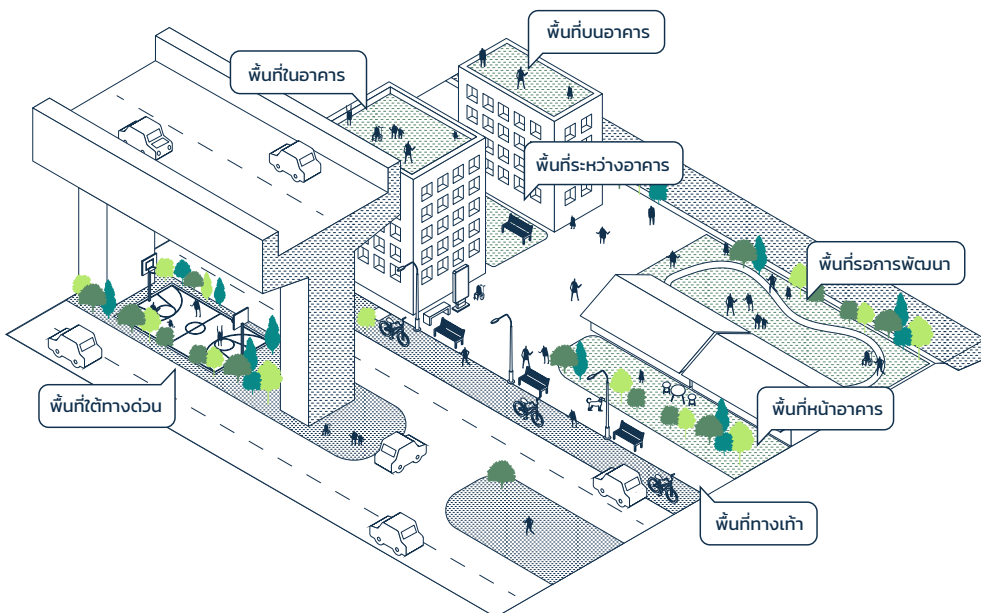
สร้างโอกาสอาชีพ
สีเขียวชุมชน

ผนวกโรงเรียนและสถาบัน
สร้างห้องเรียนธรรมชาติ

ช่องว่างและโอกาส ของพื้นที่สาธารณะ สีเขียว

กรุงเทพฯ มีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เพิ่มมากขึ้นได้ โดยกรุงเทพฯ มีพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2558) กว่า 120.50 ตารางกิโลเมตร ประกอบกับข้อมูลของการเก็บภาษีที่ดินในปี พ.ศ. 2563 อัตราภาษีที่ดินจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ 3 ปี ขณะเดียวกันงบประมาณของภาคเอกชนที่มีงบความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility - CSR) ปีละ 10,000 ล้านบาท ดังนั้นความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจของเมือง โดยพื้นที่ว่างเหล่านั้นอาจอยู่ในรูปแบบของพื้นที่เศษเหลือจากการพัฒนาเมือง พื้นที่ว่างรอการพัฒนา พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร พื้นที่ว่างหน้าอาคาร พื้นที่ริมน้ำ พื้นที่สาธารณะเดิมที่ไม่มีการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ พื้นที่ใต้โครงสร้างยกระดับ พื้นที่บนอาคาร และพื้นที่ดาดฟ้าอาคาร เป็นต้น

พื้นที่ว่างในเมืองมีได้หลากหลายรูปแบบและหลากหลายสาเหตุ อาจเป็นพื้นที่ในการครอบครองของรัฐ หรือเอกชนเพื่อรอการพัฒนาในอนาคต พื้นที่ประเภทนี้มักตั้งอยู่ในเขตเมืองและแหล่งที่อยู่อาศัย แต่ด้วยการขาดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมหรือข้อจำกัดทางกฎหมายที่สนับสนุนพื้นที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนร่วม พื้นที่เหล่านี้จึงถูกปรับสภาพเพื่อใช้ในการหลักเลียงข้อกฎหมายด้านภาษีที่ดินเป็นหลัก เช่น การเปลี่ยนเป็นพื้นที่การเกษตร ปลูกกล้วย ปลูกมะนาว การจัดสรรที่ดินเป็นพื้นที่จอดรถ สูญเสียโอกาสและศักยภาพของพื้นที่ที่จะสร้างประโยชน์แก่เมืองโดยรวม หากมีนโยบายสนับสนุนอื่นๆ ที่สามารถผลักดันให้พื้นที่ว่างประเภทนี้ถูกใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะ แม้ในระยะชั่วคราว พื้นที่เหล่านี้ก็จะสร้างคุณค่าให้กับทั้งตัวเจ้าของ ภาครัฐ และชุมชน ผ่านการพัฒนาาร่วมกันบนฐานของความเป็นสาธารณประโยชน์

พื้นที่ว่างเศษเหลือจากการพัฒนาเมือง มักพบในรูปแบบของที่ดินที่ติดกับโครงสร้างคมนาคมของเมืองและช่องว่างของการวางอาคารบ้านเรือน ที่กระจายตัวไปตามส่วนต่างๆ ของเมือง ส่วนมากพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ในการดูแลของภาครัฐ ซึ่งหากไม่ได้ถูกพัฒนา หรือดูแลที่เหมาะสม มักเกิดเป็นมุมบอดของเมือง นำพาปัญหาต่างๆ เข้ามาในชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัย เช่น กลายเป็นพื้นที่ทิ้งขยะ พื้นที่มั่วสุม ที่อยู่ของคนจรจัด สร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยและอันตราย

พื้นที่ว่างเหล่านี้ซึ่งเป็นโอกาสของเมืองที่จะช่วยเติมเต็มคุณค่าชีวิตในด้านปริมาณอัตราส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร โอกาสในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวของคนเมืองและพื้นที่ร่มไม้ต่อเนื่องภายในเมืองให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษาโครงการการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในต่างประเทศ เช่น โครงการ

SF Park Alliance - The San Francisco Parks Alliance (SFPA) ที่ให้ความสำคัญกับการนำพื้นที่ว่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ แต่การพัฒนาพื้นที่ว่างเหล่านี้ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ด้วยหน่วยงาน หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายรวมไปถึงประชาชนทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ว่างในเมืองมักเกี่ยวเนื่องกับผู้คนจากหลายภาคส่วน เช่น เจ้าของที่ดิน ชุมชนโดยรอบ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบพื้นที่และดูแลพื้นที่ ทำให้พื้นที่เหล่านี้สามารถสร้างประโยชน์สู่สาธารณะได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเมืองอย่างมีส่วนร่วมนี้ เปรียบเสมือนการนำเอาทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายมีมาแลกเปลี่ยนกันทั้งในรูปแบบทุน สถานที่ ความสามารถ เครือข่าย ทักษะความเชี่ยวชาญ และวิชาความรู้ เกิดเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการและสามารถสร้างคุณค่าสูงสุดได้ในทุกมิติ

พื้นที่ว่างจึงเป็นโอกาสที่สำคัญไม่ใช่เพียงกับเมือง แต่ยังเป็นโอกาสของคนเมืองทุกคนที่จะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ในการพัฒนาพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ภายในชุมชน ให้สามารถสร้างคุณค่าให้กับเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

LUSH policy – Singapore

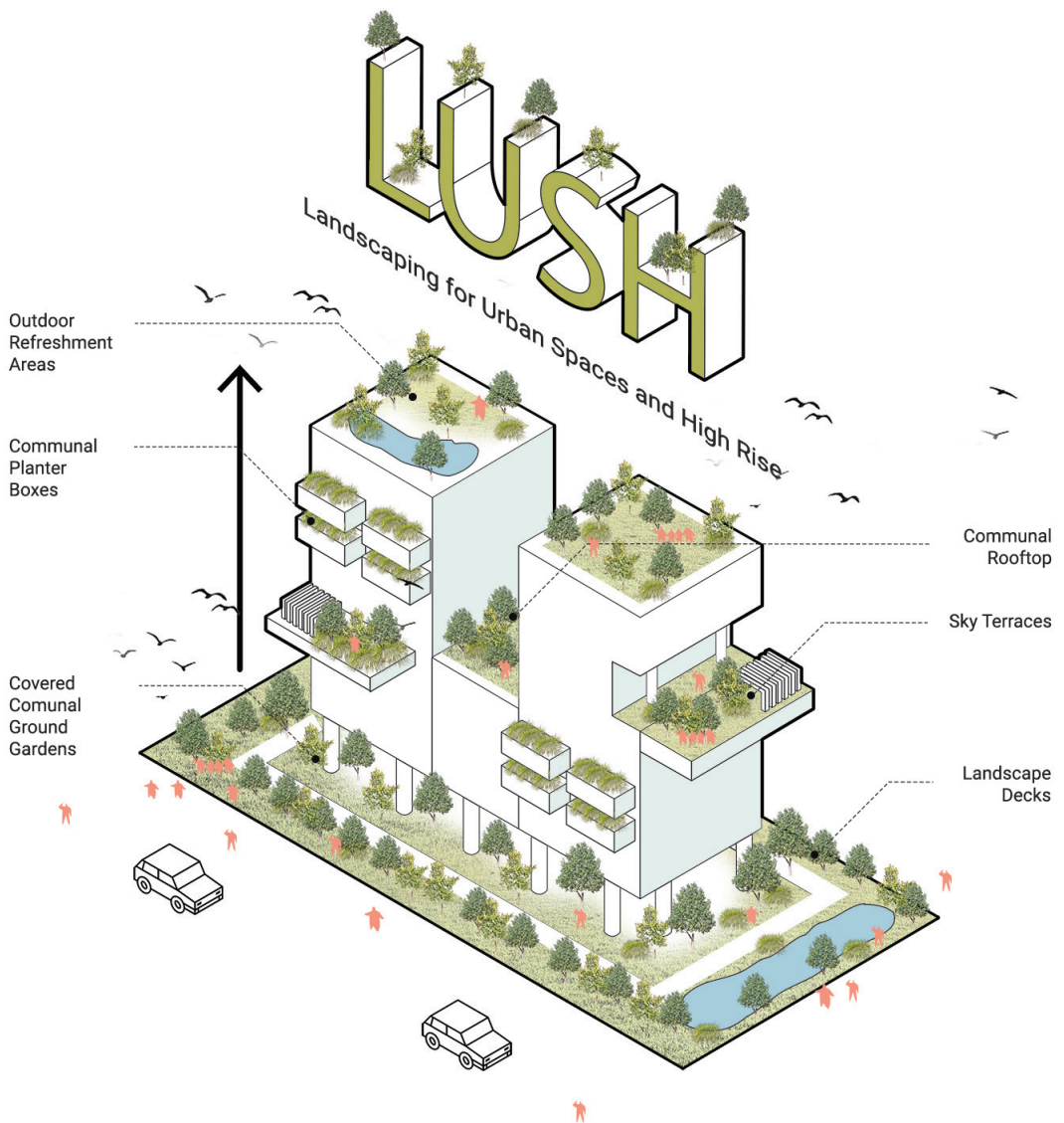
ในเมืองสิงคโปร์ที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด รวมถึงมีการพัฒนาเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ในนโยบายการพัฒนาประเทศก็ยังคงคำนึงถึงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมไปด้วย โดยหนึ่งในนโยบายขับเคลื่อนด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของเมือง คือ โครงการ LUSH (Landscaping for Urban Spaces and High-Rises) ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนบุคคลและพื้นที่สาธารณะ ที่มีการก่อสร้างหรือพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- โครงการที่ทำการพัฒนาจะต้องเพิ่มพื้นที่สีเขียวทดแทนในปริมาณที่เท่ากับ หรือมากกว่าที่ใช้ไปในการพัฒนาโครงการ
- การทดแทนพื้นที่สีเขียวจะทำในระดับดินหรืออยู่บนโครงสร้างก็ได้
- โครงการพัฒนาที่ซับซ้อน หรือมีขนาดใหญ่พิเศษ จะต้องจัดการทดแทนด้านพื้นที่สีเขียวเป็นพิเศษด้วยเช่นกัน

โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวตามนโยบาย LUSH ได้พูดถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในลักษณะพื้นที่พักผ่อนภายนอกอาคาร พื้นที่สีเขียวริมระเบียง พื้นที่สีเขียวบนอาคาร พื้นที่สวนแนวตั้ง ไปจนถึงพื้นที่ทางเดินรอบและหน้าอาคาร โดยเน้นให้ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่พัฒนา หรืออาคารต้องสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวที่ทำการเพิ่มทดแทนได้อย่างสะดวก

ที่มาจาก OUE Downtown, Landscape architecture design by Shma

รวมตัวย่อหน้ารู้ เกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะสีเขียว

SDGs Goal

SDGs Goal (Sustainable Development Goals)

คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีระบุที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวคือ กล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ยั่งยืนและทั่วถึง ในเป้าหมายที่ 11 การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน มีประเด็นในการจัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงเป้าหมายที่ 13 ที่เน้นการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำเป็นต้องร่วมมือกันระหว่างหลายฝ่ายเพื่อเป้าหมายการสร้างความยืดหยุ่นในการปรับตัวของสภาพภูมิอากาศ

ที่มาจาก <https://sdgs.un.org/goals>

POPS

POPS (Privately Owned Public Space)

คือพื้นที่ทั้งภายใน หรือภายนอกที่ครอบครองโดยเอกชนแต่เปิดเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนทั่วไปใช้ได้ โดยเป็นนโยบายที่ใช้แลกเปลี่ยนกับ FAR Bonus ในเมืองนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจะมีเกณฑ์ในการประเมินเชิงคุณภาพและปริมาณสำหรับพื้นที่สาธารณะที่จะเกิดขึ้นด้วย

ที่มาจาก City of New York, New York City's Privately Owned Public Spaces: <https://www1.nyc.gov/site/plan-ning/plans/pops/pops-plaza-standards.page>

FAR

FAR (Floor Area Ratio)

คือ อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินที่เป็นกฎหมายผังเมือง โดยจะเป็นข้อกำหนดพื้นที่อาคารที่สร้างได้ในที่ดินแต่ละประเภท ซึ่งภาครัฐได้กำหนดมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจ ที่เรียกว่า FAR Bonus เพื่อให้เอกชนเปิดพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะและอนุญาตให้สร้างอาคารสูงขึ้นได้ เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในโครงการได้มากขึ้น ตามข้อกำหนดที่ว่า (1) การเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะ หรือสวนสาธารณะ และ (2) การจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (4) การเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำฝน และ (5) การสร้างอาคารอนุรักษ์พลังงาน เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการจัดทำสิ่งเหล่านี้ แลกเปลี่ยนกับการเพิ่มพื้นที่ปลูกสร้างอาคารที่มากขึ้นอีกไม่เกินร้อยละ 20 จาก FAR ที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร

ที่มาจากกฎกระทรวงข้อบังคับทางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2549-2555)

CPI

CPI (City Prosperity Initiative)

แนวความคิดริเริ่มจากโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ ที่ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งท้องถิ่นและผูมีส่วนเกี่ยวข้องในระดับชาติ ได้กำหนดหัวข้อที่มีโอกาสและศักยภาพที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของเมือง โดยได้มีการจัดทำดัชนีด้านความเจริญรุ่งเรืองของเมือง (City Prosperity Index) ที่ให้ความสำคัญกับระยะที่คนเมืองสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวไม่เกิน 400 เมตร หรือระยะที่เดินสะดวกภายใน 5 นาที

ที่มาจาก UN-Habitat, 2016

NBS (Nature base solution)

คือแนวคิดริเริ่มจากองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) ที่ต้องการดำเนินการเพื่อการปกป้อง จัดการอย่างยั่งยืน และฟื้นฟูธรรมชาติหรือที่มีการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศ ที่ตอบสนองกับความท้าทายทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่น พร้อมกับสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสนับสนุนความหลากหลายทางชีวภาพ

ที่มาจาก <https://www.iucn.org/theme/nature-based-solutions>

N
B
S

GI

GI (Green Infrastructure)

คือโครงสร้างพื้นฐานของเมืองในรูปแบบที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างลาดแข็ง สร้างคุณค่าในด้านความเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สำหรับชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สร้างบริการทางด้านนิเวศและสนับสนุนความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้นคนและสิ่งมีชีวิตโดยรอบ

ที่มาจาก Austin, G (2014) Green Infrastructure for Landscape Planning

WSUD (water sensitive urban design)

แนวคิดด้านการวางผังและการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงการบริหารจัดการน้ำ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอันมีค่านี้และลดอันตรายที่เกิดกับแม่น้ำและลำธาร ด้วยการจัดการบริหารการให้น้ำ กักเก็บน้ำ การชะลอน้ำ การกรองน้ำ และการหมุนเวียนทรัพยากรน้ำมาใช้ประโยชน์ใหม่ เป็นต้น

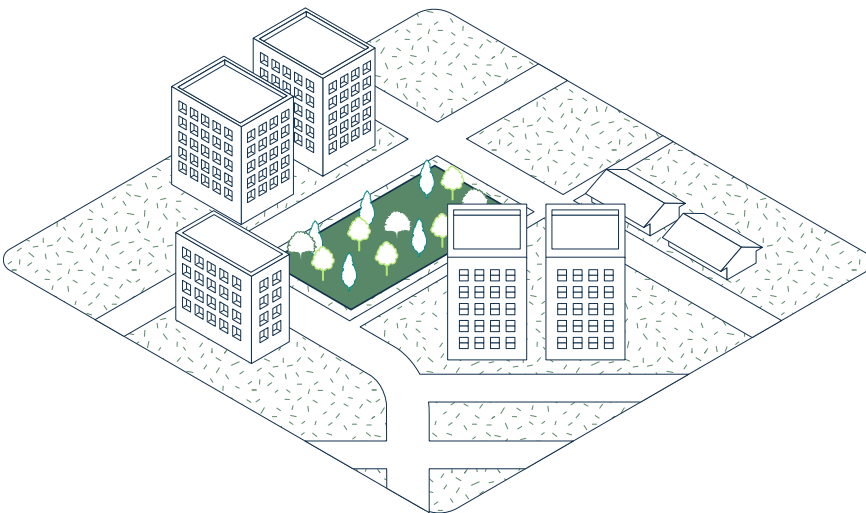
ที่มาจาก <https://www.melbournewater.com.au/building-and-works/stormwater-management/introduction-wsud>

W
S
U
D

พื้นที่สาธารณะสีเขียว

ใหญ่ vs เล็ก

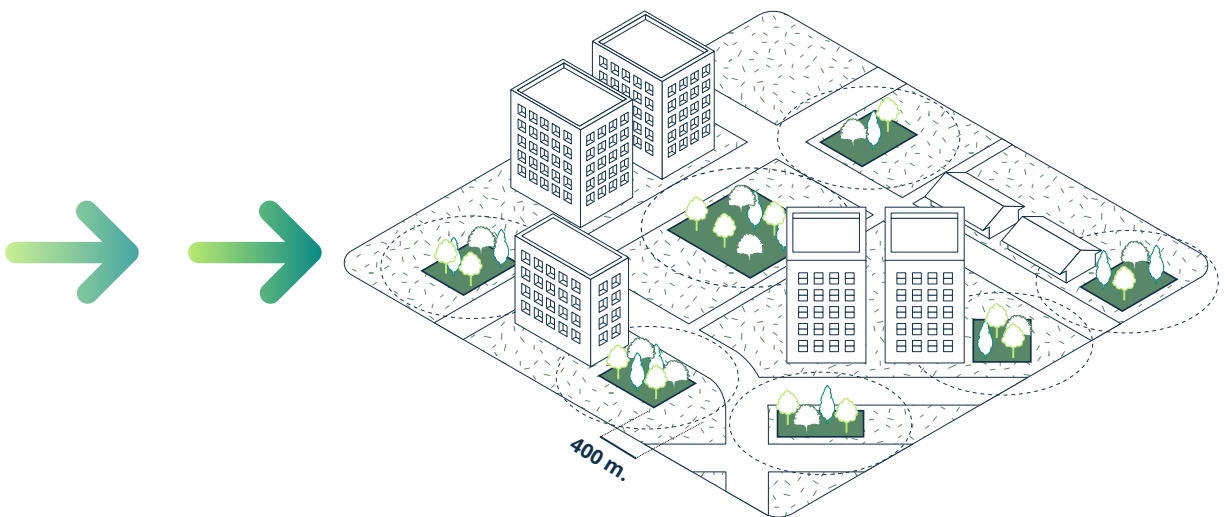
การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดใหญ่ในเมือง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากในยุคปัจจุบัน เนื่องจากต้องใช้เนื้อที่ขนาดใหญ่และลงทุนด้วยทรัพยากรมหาศาล ทั้งเงินลงทุน คน แรงงาน และเวลา อีกทั้งพื้นที่หลังพัฒนาจะสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับผู้คนเพียงผู้ที่อาศัยโดยรอบเพียงเท่านั้น ไม่สามารถสร้างโอกาสในการใช้งานพื้นที่ให้กับผู้คนที่อยู่ไกลออกไปได้อย่างเท่าเทียม แนวคิดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กหลาย ๆ พื้นที่ให้กระจายอย่างทั่วถึงแทนนั้น จึงน่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์กับเมืองในอนาคตมากกว่า

พื้นที่ว่างขนาดเล็กมีอยู่มากมายในเมือง ทั้งที่ครอบครองโดยเอกชนหรือรัฐที่ยังไม่ถูกนำมาพัฒนา อาจเป็นพื้นที่ที่เป็นเศษเหลือจากการพัฒนาเมือง พื้นที่เล็ก ๆ เหล่านี้มักแฝงตัวอยู่ตามชุมชน ในลักษณะพื้นที่ใกล้บ้าน หรืออยู่ในย่านที่มีผู้คนอยู่อาศัยและดำรงชีวิตอยู่แล้ว การพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงสามารถสร้างประโยชน์โดยตรงให้กับผู้คนในระดับชุมชนโดยรอบ สร้างโอกาสการเข้าถึงพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ธรรมชาติในเมืองให้กับชุมชนที่อาศัยโดยรอบ พลิกพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานในชุมชนที่มักเป็นแหล่งมั่วสุม หรือพื้นที่เสี่ยงต่ออาชญากรรมให้เป็นพื้นที่สร้างประโยชน์แก่สาธารณะ

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นใช้ทรัพยากรน้อยกว่า ทั้งในด้านแรงงานคน เวลา และงบประมาณ รวมถึงการบริหารจัดการที่ไม่ยุ่งยากสามารถทำกันเองได้ทั้งในระดับชุมชนและระดับท้องถิ่น อีกทั้งในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ยังสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยรอบได้ง่าย สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างทั่วถึงทุกบริเวณของเมือง เกิดเป็นโครงข่ายของพื้นที่สาธารณะสีเขียวทั้งในด้านกลไกเครือข่ายและกายภาพ ที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและยั่งยืนให้กับเมืองในอนาคต

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กจึงถือเป็นเครื่องมือกระตุ้นการพัฒนา เพื่อสร้างการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม เกิดขึ้นได้จริงและรวดเร็วภายใต้การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ในขณะที่เดียวกันยังสามารถสร้างโครงข่ายของการพัฒนาเมืองและพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นทั้งในด้านกายภาพและสังคม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง

POCKET PARK

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

แนวคิดของการพัฒนาพื้นที่ว่างในเมืองให้เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก (pocket park) นั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศฝั่งยุโรป อ้างอิงจากรายงานเรื่อง vest pocket park (American Society of Planning Officials, 1967) ได้ให้ข้อมูลถึงพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งผลพวงจากสงครามทำให้เกิดสภาวะของการขาดเงินทุน แรงงาน และวัสดุในการบูรณะเมืองขึ้นมาใหม่ จึงเกิดการนำพื้นที่เศษเหลือในเมืองมาประยุกต์ใช้ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กด้วยจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กนั้นถือว่าประสบความสำเร็จจนกลายเป็นรูปแบบในการนำไปพัฒนาพื้นที่เศษเหลือ ต่อ ยอดไปยังประเทศอื่น ซึ่งสำหรับในประเทศไทย ได้มีการพูดถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก (pocket park) โดยถูกจัดอยู่ในประเภทของพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะตามขนาดของพื้นที่ ซึ่งสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้ระบุให้สวนสาธารณะที่มีขนาดเล็กที่สุด คือระหว่าง 500 ตารางเมตร ถึง 2 ไร่ เรียกว่า สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน หรือสวนใกล้บ้าน (pocket park หรือ mini tot park)

นิยามของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กมีความใกล้เคียงกับ “พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็ก” “สวนกระเป๋” หรือ “พื้นที่โล่งขนาดเล็กในเมือง” ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นคำที่ใช้กล่าวถึงลักษณะของ “pocket park” หากอธิบายถึงลักษณะของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กอย่างละเอียด พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กมักจะถูกตีความจากขนาดของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่ไม่มีการใช้งาน เป็นรูปแบบของพื้นที่ว่างขนาดเล็กในเมืองที่ถูกล้อมจากอาคารโดยรอบ และสามารถมองเห็นหรือสามารถเข้าถึงได้จากทางเดินเท้าและถนน (Sinou and Kenton, 2013) ด้วยลักษณะของพื้นที่จึงถูกมองว่ามีรูปร่างเหมือนกระเป๋าสลือ (pocket) นั่นเอง ซึ่ง pocket park สามารถเป็นได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นพื้นที่สวนขนาดเล็ก อย่างเช่นที่ Francesco Armato (2017) เรียกว่าเป็น ‘Oasis’ ของเมือง หรือจะเป็นพื้นที่โล่งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพักผ่อน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นั่ง หรือสิ่งให้บริการอื่นๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญของพื้นที่

สวนสาธารณะขนาดเล็กสามารถกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่เปรียบเสมือนห้องนั่งเล่นนอกบ้าน เป็นพื้นที่สำหรับคนทุกคนที่ใช้เพื่อการพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน สร้างบรรยากาศของการแบ่งปันการใช้พื้นที่ระหว่างผู้คนหลายประเภทและหลายกลุ่มวัย ที่มีความต้องการการใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมที่แตกต่างกันไป หรือแม้แต่พื้นที่สวนขนาดเล็กที่ไม่สามารถใช้เพื่อประกอบกิจกรรมได้ ก็ยังทำหน้าที่ในการสร้างภูมิทัศน์ที่ดีให้กับคนที่อยู่อาศัยภายในเมือง แบ่งปันบรรยากาศร่มรื่นจากพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กที่ได้ออกมาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่มุ่งเน้นถึงการแบ่งปันหรือการใช้พื้นที่ที่ทางสังคมร่วมกัน ดังนั้นพื้นที่ pocket park ที่มีกระจายอยู่ในพื้นที่เมือง จึงเปรียบเสมือนพื้นที่ที่เติมเต็มช่องว่างทางสังคมผ่านพื้นที่เมือง สามารถสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง รวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นอีกด้วย

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่

หากพูดถึงลักษณะเชิงกายภาพของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็ก คำว่า ‘ขนาด’ เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ใช้จำกัดความลักษณะของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กซึ่งโดยทั่วไปจะมีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่

2) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ Pocket Park นั้นเป็นลักษณะของรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความรู้สึกของการแบ่งปัน (sharing) เพื่อใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน

ตัวอย่าง Pocket park พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

01 พื้นที่สาธารณะสีเขียวซอยหน้าวัดหัวลำโพง

พื้นที่ว่างในเขตชุมชนที่อยู่อาศัยใจกลางเมืองขนาด 1,048 ตารางเมตร (0.7 ไร่) ออกแบบผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้ตอบโจทยกับบริบทพื้นที่สีเขียวใจกลางชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีผู้สูงอายุและเด็ก ๆ โดยมีแนวคิดการพัฒนา “สวนข้างบ้าน” ที่แบ่งพื้นที่ใช้งานเป็นลานในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถรองรับการใช้งานได้หลากหลายกลุ่มผู้ใช้ โดยมีเส้นทางวิ่งล้อมรอบ มีลานกิจกรรมและที่นั่งที่นั้งเพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคม รวมถึงมีศาลาให้

นักเรียนและชุมชนเข้ามาใช้งานและนั่งพักได้ มีการเลือกใช้พืชพรรณหลากหลายระดับและแบ่งเป็นกลุ่มในแต่ละส่วน แบ่งเป็นส่วนดอกไม้ริมรั้ว ใช้พืชพรรณดอกไม้พื้นบ้านหลากหลายระดับ ส่วนนิเวศใช้พันธุ์ไม้ที่ให้ร่มเงาและเป็นที่อาศัยของสัตว์เล็ก ๆ เพื่อเรียกนกเข้ามาในพื้นที่สวน ส่วนสวนพักผ่อน ใช้พืชพรรณที่ให้กลิ่นหอมเพื่อความรู้สึกผ่อนคลาย

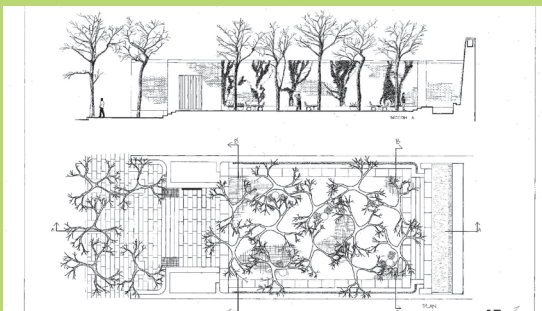
02 พื้นที่สวนชุมชนโชกุก

พื้นที่ว่างริมถนนขนาด 400 ตารางเมตร ที่เดิมเป็นพื้นที่จอดรถ ถูกพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว มีแนวคิดในการสร้างพื้นที่และกิจกรรมเพื่อกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ของผู้อยู่อาศัย และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย การเล่น และการพักผ่อน โดยไม่ให้รบกวนกัน และใช้ประโยชน์จากการเป็นพื้นที่ริม

คลองที่มีต้นไม้เดิมปกคลุม โดยมีองค์ประกอบเด่นที่เป็นทางลาดผสานไปกับสนามเด็กเล่นและบ้านั่งที่ออกแบบให้เป็นกระเบื้องต้นไม้ในตัว มีที่ปลูกผักของชุมชน หลังคาโปร่งแสง และมีการออกแบบเครื่องเล่นและสะพานให้กระรอกได้ไต่ข้ามไปมาระหว่างต้นไม้

03 สวนสาธารณะพาเลย์ (Paley Park)

สวนสาธารณะพาเลย์ (Paley Park) เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ขนาด 390 ตารางเมตร (0.24 ไร่) ใจกลางมหานครนิวยอร์ก ที่ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจ รายล้อมไปด้วยตึกสูง เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่สร้างและบริหารโดยเอกชน (POPS – Privately Owned Public Space) โดยมีการออกแบบให้เป็นพื้นที่นั่งพักผ่อนท่ามกลางร่มไม้ในบรรยากาศที่แตกต่างไปจากตัวเมืองที่มีความวุ่นวาย การวางผังที่เรียบง่ายโดยเน้นการใช้งานเป็นหลัก มีจุดเด่นคือน้ำตก

ขนาดใหญ่ที่สร้างเอกลักษณ์และเสียงธรรมชาติภายในพื้นที่ และยังเป็นองค์ประกอบที่เชื้อเชิญให้คนเข้ามาใช้งานในพื้นที่ด้วย ในตอนกลางคืนมีการให้แสงสว่างแก่น้ำตกสร้างความปลอดภัย และแสงสว่างที่เพียงพอแก่ผู้ใช้งาน สวนสาธารณะแห่งนี้ถูกใช้งานโดยพนักงานจากสำนักงานโดยรอบและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม และเป็นจุดแวะพักของผู้ที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการในบริเวณย่าน

ที่มาจาก
Pattacini, L. & Tate, A. (2002). Great City Parks: Garden History, 30(1), 100. <https://doi.org/10.2307/1587334>
https://www.academia.edu/1740944/paley_park
https://tclf.org/sites/default/files/WOT_Booklet_nyc_download.pdf

04 พื้นที่สาธารณะทางเท้าย่านวัฒนธรรม แอฟกัน บาซา (Afghan Bazaar Cultural Precinct)

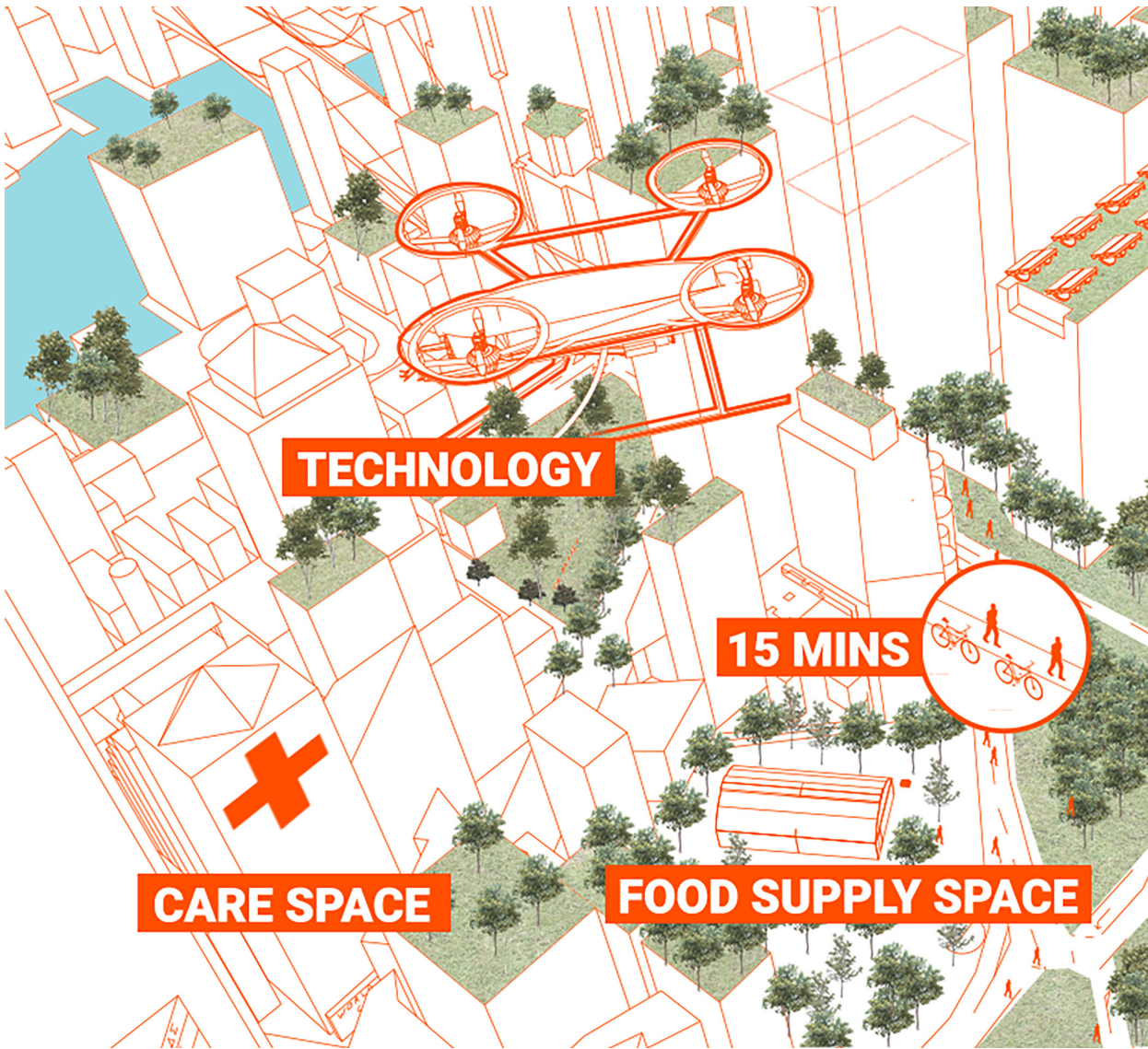
พื้นที่สาธารณะสีเขียวริมทางเท้าขนาด 1,500 ตารางเมตร (0.94 ไร่) ในเมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ได้ผ่านกระบวนการออกแบบร่วมกับชุมชนเพื่อดึงเอาเอกลักษณ์ของชุมชนชาวแอฟกันในพื้นที่สร้างเป็นกายภาพ ที่แสดงออกถึงความภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ และยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมให้กับย่าน ส่งเสริมการใช้งานพื้นที่ภายนอกอาคารที่เป็นมิตรกับทั้งคนภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงส่งเสริมการสัญจรทางเท้า ทำให้ถนนที่ประกอบธุรกิจค้าขายมีผู้คนสัญจรไปมาและใช้เวลาในย่านมากขึ้น ซึ่งส่งผลเชิงบวกให้กับเศรษฐกิจการค้า

ในพื้นที่ด้วยในด้านการวางผังมีการลดความกว้างของถนนเพื่อเพิ่มพื้นที่ทางเดินเท้า แต่ยังคงรักษาความสามารถของพื้นที่ในการรองรับที่จอดรถข้างทางไว้ มีการวางตำแหน่งพื้นที่กิจกรรมและเฟอร์นิเจอร์บริเวณหัวมุมถนนที่มีผู้คนพลุกพล่านโดยใช้วัสดุที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ผ่านทางลวดลายและสีสันท มีการใช้ต้นไม้หลากหลายระดับแปรเปลี่ยนตามพื้นที่ใช้งานให้เหมาะสมระดับการใช้งาน ปัจจุบันพื้นที่ทางเดินเท้านี้ถูกใช้งานสำหรับเป็นพื้นที่นัดพบ พื้นที่นั่งพักผ่อน ที่ตั้งร้านค้า ที่นั่งทานอาหาร และเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในย่าน

ที่มาจาก

<https://www.archdaily.com/637568/afghan-bazaar-cultural-precinct-hassell>

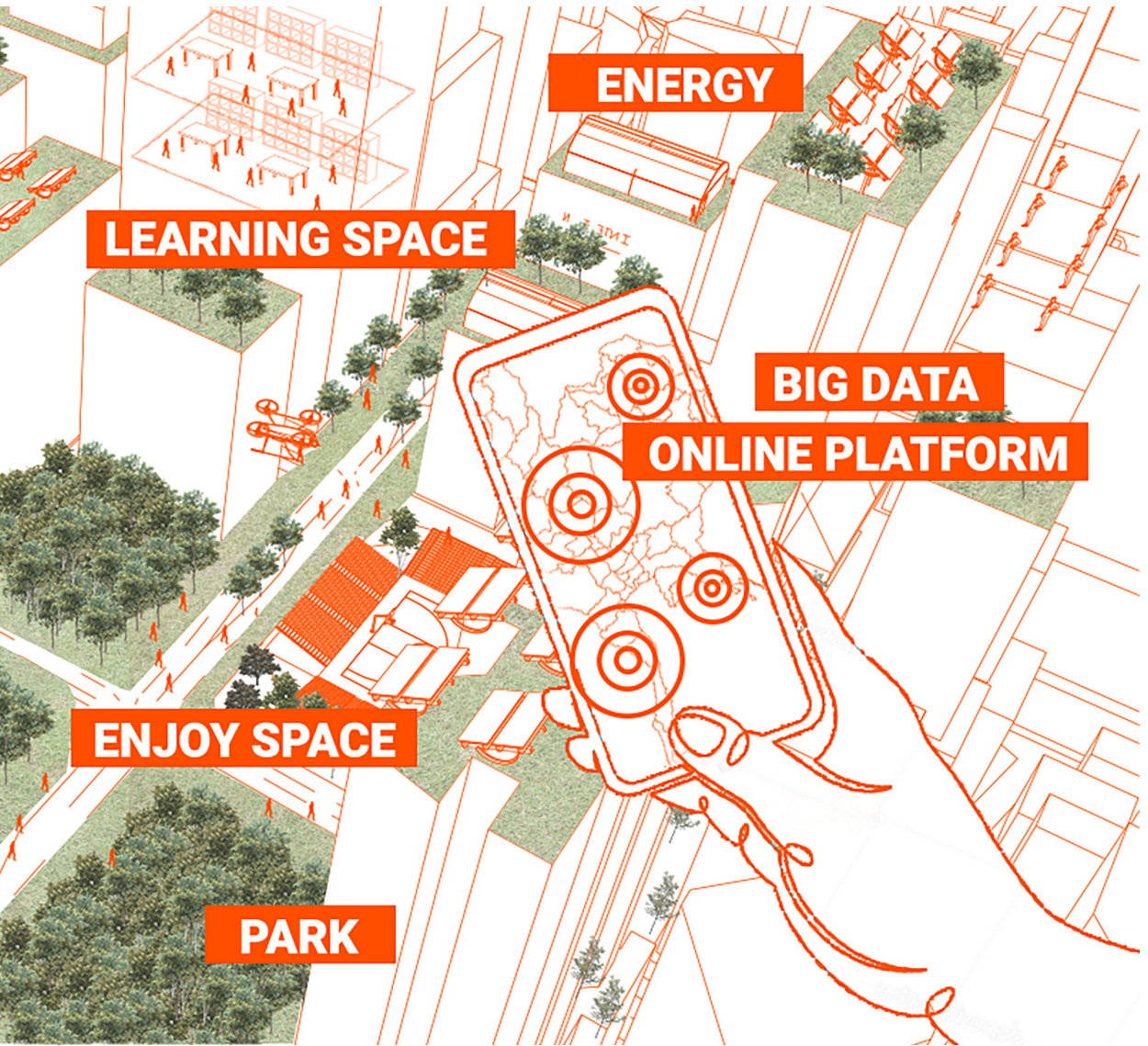
<https://architectureau.com/articles/2016-national-landscape-architecture-awards-award-of-excellence-for-communities/>

Future of Pocket park and Pandemic

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ตัวช่วยของเมืองในการต่อสู้ เชื้อโรคร้าย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้ผู้คน que เก็บตัวอยู่ในพื้นที่อาคาร เริ่มมีความต้องการที่จะออกมาใช้ชีวิตภายนอกและสัมผัสกับความเป็นธรรมชาติมากขึ้น พื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงมีบทบาทที่สำคัญและท้าทายมากขึ้นในช่วงสภาวะวิกฤตและหลังจากนี้

โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ด้วยแนวคิดของการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กและพลิกพื้นที่ว่างขนาดเล็กให้เป็นพื้นที่สาธารณะ จะสามารถสร้างการเข้าถึงพื้นที่ธรรมชาติใจกลางเมืองที่สะดวกและทั่วถึงที่จะช่วยลดความเสี่ยงของผู้คนในการเดินทางเพื่อเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในชุมชน ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดิน การปั่นจักรยาน จะสามารถลดความเสี่ยงของการแพร่กระจายของเชื้อโรคจากการสัมผัสด้วยขนส่งสาธารณะ หรือการใช้ขนส่งมวลชนในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ใจกลางเมืองได้ อีกทั้งพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในชุมชนยังสามารถควบคุมได้ง่ายหากมีเกิดการแพร่ระบาด ไม่ทำให้เกิดการแพร่เชื้อออกไปในวงกว้าง

นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในชุมชนยังสามารถเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ในยามวิกฤต ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและความคุ้มค่าด้วยชุมชนเอง เปลี่ยนแปลงการใช้งานเป็นพื้นที่กระจายเสียงในช่วงที่มีการปิดเมือง เป็นพื้นที่ปลูกผักสร้างผลผลิตให้กับชุมชน สร้างความมั่นคงทางอาหารจนไปถึงการปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เตียงภาคสนามสำหรับผู้ป่วยติดเชื้อมีในชุมชนได้อีกด้วย

ดังนั้น พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่กระจายตัวอยู่ในชุมชนสามารถสร้างการเข้าถึงที่สะดวกและปลอดภัยซึ่งน่าจะเป็นคำตอบให้กับการพัฒนาเมืองในอนาคตที่จะช่วยสร้างความพร้อมในการเผชิญกับภัยต่าง ๆ รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้คนโดยรอบทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์วิกฤต

Chapter 2

บทที่ 2

การมีส่วนร่วม...
ทางออกเพื่อความยั่งยืน

ทำไมพื้นที่สาธารณะ สีเขียวต้องมีส่วนร่วม ?

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในประเทศไทย ที่ผ่านมามักจะเป็นงานในความรับผิดชอบของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว มีทั้งพื้นที่ที่มีการออกแบบอย่างสวยงาม นำใช้งาน และมีบางพื้นที่ดูเหมือนถูกทิ้งร้าง ถรุดโทรม และไม่นำเข้าไปใช้งาน หรือ ดูเหมือนไม่สามารถเข้าไปใช้งานได้จริง

สาเหตุหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่นอกจากจะเกิดปัญหาในการออกแบบและการดูแลรักษาแล้ว การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนาโครงการทำให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งนั้น ไม่สามารถตอบโจทย์การใช้งานของชุมชน รวมถึงไม่ได้รับการช่วยสอดส่อง เป็นหูเป็นตา หรือดูแลของชุมชนโดยรอบ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมและเป็นแหล่งมั่วสุมในพื้นที่ เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีสภาพเสื่อมโทรม หรือถูกปล่อยให้ทิ้งร้างในที่สุด

กระบวนการมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะให้ชุมชน ซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้รับผลประโยชน์ หรือผลกระทบลำดับต้น ๆ ได้แสดงถึงความต้องการพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มาจากชุมชนอย่างแท้จริง ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและนำเสนอความคิดในขั้นตอนกระบวนการออกแบบเพื่อให้ได้แบบก่อสร้างที่ตรงตามความต้องการและการใช้งานของชุมชน นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมยังช่วยให้ชุมชนสามารถทราบถึงสถานการณ์ของการพัฒนาและก่อสร้างพื้นที่โครงการ รวมถึงคอยดูแลสอดส่อง ร่วมบริหารจัดการพื้นที่หลังพื้นที่เปิดใช้งานได้อีกด้วย

การมีส่วนร่วม

ได้อย่างไร ?

พื้นที่สาธารณะสีเขียวถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นพื้นที่ของคนจากหลากหลายที่มา รวมถึงมีรูปแบบการใช้งานที่อาจเหมือนและแตกต่างกันออกไปตามบริบทของพื้นที่ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาจึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยรับฟัง สังเกต และสอบถามผู้ที่อาศัยอยู่โดยรอบของพื้นที่ แลผู้ที่สัญจรผ่านไปมาเป็นประจำที่จะเข้ามาเป็นผู้ใช้งานหลักในอนาคต เพื่อที่จะให้ได้เข้าใจถึงความต้องการและความปรารถนาสำหรับพื้นที่และชุมชนไปร่วมกัน

การมีส่วนร่วมนี้จะทำให้กระบวนการทำงานพัฒนาพื้นที่ได้ทำงานไปร่วมกันและช่วยเชื่อมขอบเขตระหว่างผู้คิด วางแผนและผู้ใช้งาน ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมและบทบาทในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมและใกล้ชิดกันมากที่สุด ซึ่งคล้ายคลึงกับกระบวนการและหลักการของ The place making process ที่จะเน้นในการทำงานพัฒนาพื้นที่สาธารณะร่วมกับชุมชน โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตประจำวัน และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้อยู่อาศัยโดยรอบเป็นหลัก โดยอาจเริ่มจากการทดลองพัฒนาพื้นที่ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ทันที เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่และย่านในระยะยาว

กระบวนการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญในการทำให้พื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นพื้นที่สร้างประโยชน์ให้กับผู้คนและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนของสังคมอย่างยั่งยืน

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

SPACE v PLACE

กระบวนการออกแบบ อย่างมีส่วนร่วมคืออะไร ?

การออกแบบอย่างมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการออกแบบที่สร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (Co-Creation) เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรต้นทุนในด้านเงินทุน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ แนวคิด มุมมอง และเครือข่าย ทั้งในกลุ่มวิชาชีพ ชุมชน ประชาชนทั่วไป หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน ประชาสังคม หรือแม้กระทั่งภาคการศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะเป็นกลุ่มใช้งานหลักในพื้นที่ โดยการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการพูดคุยกัน ร่วมกันถกเถียงปัญหา และสร้างความเป็นไปได้ของพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้กระบวนการออกแบบใช้เวลามากขึ้น แต่เป็นผลดีในการลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในช่วงระหว่างและหลังการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมในการออกแบบมีหลายระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมทางอ้อมคือ การออกแบบโดยกลุ่มคนภายนอก โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล ระดับที่ 2 การเป็นที่ปรึกษาคือ การทำงานร่วมกันของชุมชนกับบุคคลภายนอกในลักษณะปรึกษาหารือ โดยกลุ่มคนภายนอกยังเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าชุมชน ระดับที่ 3 การเป็นภาคีหุ้นส่วนคือ ระดับที่กลุ่มชุมชนและกลุ่มคนจากภายนอกมีอำนาจในการตัดสินใจเท่าเทียมกัน และระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบคือ ชุมชนเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด กลุ่มคนภายนอกเป็นเพียงการสนับสนุนทรัพยากรบางส่วนเท่านั้น ระดับของการมีส่วนร่วมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาพื้นที่สามารถสร้างระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันได้ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายให้ขั้นตอนของการบริหารจัดการ และ

ดูแลรักษาพื้นที่อยู่ในระดับของการมีส่วนร่วมแบบเต็มรูปแบบ

วิธีการออกแบบโดยผู้มีส่วนร่วม จึงเป็นวิธีการหนึ่งภายใต้แนวคิดของการออกแบบโดยคำนึงถึงผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ที่ให้ผู้ใช้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการออกแบบในแต่ละขั้นตอน มุ่งเน้นให้ผู้ใช้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับนักออกแบบ มากกว่าการออกแบบที่ผู้ใช้งานเป็นผู้ให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้นักออกแบบมีโอกาสพบปะพูดคุยและทำงานร่วมกับผู้ใช้โดยตรง ทำให้ได้ผลงานออกแบบที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการใช้งานพื้นที่หลังการพัฒนามากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้ใช้มีโอกาสสัมผัสกับงานออกแบบด้วยตนเองและมีโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้งานพื้นที่ที่เป็นผลงานจากความคิดตนเอง

ระดับของ การมีส่วนร่วม	บทบาทของ ชุมชน	บทบาทของ คนภายนอก
ไม่มี	-	 ตัวแทนพัฒนา
ทางอ้อม		
ที่ปรึกษา	กลุ่มที่น่าสนใจ 	 สนับสนุนหลัก
ภาคีหุ้นส่วน	ผู้มีส่วนได้เสีย 	 ผู้มีส่วนได้เสีย
กำหนดทิศทาง	ชุมชนเป็นหลัก 	 สนับสนุนทรัพยากร

ที่มาจาก
บทบาทของชุมชนท้องถิ่นและคนภายนอกในแต่ละระดับของการมีส่วนร่วม Hamdi & Goethert (1997: 68)

บทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. เจ้าของที่ดิน

ผู้ถือครองที่ดินที่จะทำการพัฒนา ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการบวนการตั้งต้นพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ โดยเจ้าของที่ดินนั้นอาจเป็นหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือบุคคลทั่วไปก็ได้ ที่ต้องการพัฒนา หรือยินยอมให้พื้นที่ของตนเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยการพัฒนาพื้นที่นั้น อาจให้สิทธิเป็นสาธารณประโยชน์อย่างถาวร หรือเป็นระยะเวลาชั่วคราวตามสัญญาก็ได้ ในกรณีที่เอกชนหรือบุคคลทั่วไปพัฒนาพื้นที่นั้นเอง หรือบริจาคพื้นที่ให้เป็นของสาธารณะโดยการโอนกรรมสิทธิ์ถือครองตามระยะสัญญา เจ้าของที่ดินจะต้องมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในขั้นตอนการพัฒนาทุกขั้นตอน โดยมากมักจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมาในการดำเนินกระบวนการในพื้นที่ โดยมีบทบาทในกระบวนการดังนี้

ขั้นริเริ่ม

ให้ความร่วมมือ แสดงความจำนงต่อหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชนต่าง ๆ

ขั้นวางแผน

- ร่วมรับฟัง แสดงความคิดเห็นและวางแผน
- ร่วมประเมินความเป็นไปได้ในกระบวนการพัฒนาพื้นที่โครงการ

ขั้นออกแบบ

ร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นในกระบวนการออกแบบ

ขั้นปฏิบัติการ

ติดตามสถานการณ์การดำเนินงานของโครงการ

ขั้นบริหารจัดการ และบำรุงรักษา

ร่วมเป็นส่วนหนึ่ง หรือคณะกรรมการในการดูแลรักษาพื้นที่

2. ชุมชน

ชุมชนเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นผู้ที่กำหนดทิศทาง รูปแบบ และผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่ การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะนั้นต้องทำงานโดยได้รับความเห็นชอบและยินยอมจากชุมชนเป็นสำคัญ ด้วยการเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้าน ร้านค้า และธุรกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ สร้างความร่วมมือและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในการพัฒนาร่วมกับชุมชน โดยชุมชนนั้นมีบทบาทสำคัญในกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่ม วางแผน ออกแบบ ปฏิบัติ และบริหารจัดการ

ขั้นริเริ่ม

- ร่วมแสดงความต้องการสนับสนุนเจ้าของที่ดินในการขับเคลื่อนพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ
- ร่วมนำเสนอที่ดินในพื้นที่ชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว
- ร่วมแสดงความพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนา

ขั้นวางแผน

- ร่วมรับฟัง แสดงความคิดเห็น วางแผน
- ร่วมประเมินความเป็นไปได้ในกระบวนการพัฒนาพื้นที่โครงการ

ขั้นออกแบบ

มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบ แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และวิพากษ์งานออกแบบจากผู้ออกแบบ เพื่อการได้มาซึ่งแบบที่ตอบโจทย์กับชุมชน อย่างแท้จริง

ขั้นปฏิบัติการ

มีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อกระตุ้นการใช้งานในพื้นที่ในช่วงกระบวนการก่อสร้าง หรือช่วงระยะรอการพัฒนาของพื้นที่

ขั้นบริหารจัดการ และบำรุงรักษา

จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ในการบริหารจัดการพื้นที่ในระยะยาว ช่วยดูแลรักษา และเป็นหูเป็นตาให้กับพื้นที่

ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานในทุกกระบวนการหลัก อำนวยความสะดวกทั้งในด้านกายภาพและการขับเคลื่อนเชิงกลไกในกระบวนการต่างๆ พื้นที่หน่วยงานในเขตการปกครองจะทำหน้าที่ในการช่วยประสานหน่วยงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าช่วยเหลือ บริหาร และประชาสัมพันธ์ ช่วยสร้างความร่วมมือในระดับย่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมถึงคอยดูแลรักษาความเรียบร้อยในระหว่างกระบวนการและหลังพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนี้เปิดใช้งานแล้ว โดยมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวดังนี้

3. ภาครัฐ

ขั้นริเริ่ม

- ให้ความร่วมมือ แสดงความจำนนต่อหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชนต่าง ๆ

ขั้นวางแผน

- ดูแลและอำนวยความสะดวกในกระบวนการวางแผน และการออกแบบ โดยอาจจัดพื้นที่ของหน่วยงานราชการให้เป็นพื้นที่ร่วมตัวในกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ

ขั้นออกแบบ

- ร่วมแสดงความคิดเห็นในระยการวางแผน รวมถึงขั้นตอนการออกแบบ ในมุมมองของภาครัฐด้านความเป็นไปได้ของการพัฒนา การก่อสร้าง การประสานงานในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมุมมองด้านการดูแลรักษา บริหารจัดการในระยะยาว

ขั้นปฏิบัติการ

- ประชาสัมพันธ์ความคืบหน้า วิสัยทัศน์ และเครือข่ายความร่วมมือสู่สาธารณะเพื่อสร้างแรงกระตุ้นและแรงขับเคลื่อนสู่สังคมภายนอก

ขั้นบริหารจัดการและบำรุงรักษา

- ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในการดูแลรักษาพื้นที่และบริหารจัดการระยะยาว

4. นักออกแบบ

นักออกแบบเป็นผู้นำเอาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของทุกฝ่าย มารวบรวมเสนอทางออก และแก้ปัญหาออกมาเป็นงานออกแบบ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของทุกฝ่ายให้ได้มากที่สุด โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับองค์ความรู้ด้านการออกแบบบนฐานความเข้าใจในบริบทของพื้นที่โดยมีบทบาทในกระบวนการดังนี้

ขั้นวางแผน

- เข้าร่วมวางแผนในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจและสร้างความเชื่อใจกับชุมชน และผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด

ขั้นออกแบบ

- เป็นหนึ่งในทีมผู้นำในกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยมีหน้าที่รวบรวมผลลัพธ์จากกิจกรรมในกระบวนการ มาพัฒนาแบบเพื่อนำเสนอชุมชนเป็นระยะ ๆ
- ทำหน้าที่ออกแบบแนวคิด จนนำไปสู่แบบก่อสร้าง
- ออกแบบโดยยึดหลักการออกแบบสำหรับทุกคน และคำนึงถึงการออกแบบอย่างยั่งยืน และงบประมาณ

ขั้นปฏิบัติการ

- ติดตามแบบก่อสร้างจนถึงขั้นตอนก่อสร้างเสร็จ

ขั้นบริหารจัดการและบำรุงรักษา

- ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ในระยะยาว
- ประเมินผลหลังการใช้งาน เมื่อมีการใช้งานไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชนเป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ได้มีความเข้าใจที่ตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์สู่สาธารณะให้ได้มากที่สุด ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อดึงเอาข้อมูลเชิงลึกออกมาแสดงผล และนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในงานออกแบบ โดยมีบทบาทดังนี้

5. ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน

ขั้นริเริ่ม

- ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อประเมินศักยภาพ และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ขั้นวางแผน

- วางแผนกระบวนการกิจกรรมกับชุมชน ตั้งแต่กระบวนการวางแผนจนกระบวนการบริหารพื้นที่ในระยะยาว

ขั้นออกแบบ

- ออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นปฏิบัติการ

- ประเมินและติดตามสถานการณ์และผลตอบรับจากชุมชนในพื้นที่ตลอดขั้นตอนการพัฒนาและรายงานข้อมูลกับทีมดำเนินงานเป็นระยะ

ขั้นบริหารจัดการและบำรุงรักษา

- ร่วมออกแบบและติดตามโมเดลในการบริหารจัดการพื้นที่โครงการอย่างยั่งยืน

6. ผู้รับเหมาก่อสร้าง

ผู้รับเหมาก่อสร้างทำหน้าที่ในการนำงานออกแบบที่ได้จากนักออกแบบ มาก่อสร้างให้เกิดเป็นกายภาพขึ้นจริง โดยดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบให้ได้มากที่สุด และวางแผนการพัฒนาให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ได้พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและตรงตามแบบที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยมีบทบาทดังนี้

ชั้นปฏิบัติการ

- ทำตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างตรงเวลา และเป็นมืออาชีพ
- เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วม และเข้าใจความสำคัญของการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ที่เข้าถึงและใช้งานได้จากทุกคน

ภาคเอกชนสามารถมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ โดยเฉพาะการสนับสนุนทรัพยากรในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยอาจสนับสนุนในรูปแบบของเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ไปจนถึงทักษะและแรงงาน

7. ภาคเอกชน

ขั้นริเริ่ม

- มีส่วนร่วมในการแสดงความจำนง ในการสนับสนุนโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว
- เสนอพื้นที่ว่างในการครอบครอง เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยอาจเป็นโมเดลการบริหารด้วยเอกชนเอง (POPS: Privately owned public space)

ขั้นวางแผน

- มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา
- สนับสนุนกระบวนการ การดำเนินงานโครงการในขั้นตอนวางแผน

ขั้นออกแบบ

- มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเรื่องงานออกแบบ
- สนับสนุนกระบวนการ การดำเนินงานโครงการในขั้นตอนวางแผน

ขั้นปฏิบัติการ

- สนับสนุนทรัพยากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ หรือแรงงาน

ขั้นบริหารจัดการและบำรุงรักษา

- ร่วมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการ เพื่อวางแผนทางและบริหารพื้นที่ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ

ช่วยสนับสนุนในด้านวิชาการและการเรียนรู้ โดยสนับสนุนในด้าน ทฤษฎี การปฏิบัติการ และการวัดผลตามหลักวิชาการ รวมถึงการ ส่งบุคลากรทางการศึกษาเข้ามาช่วยขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา โครงการให้สัมฤทธิ์ผลได้ เช่น การสนับสนุนนักศึกษาเพื่อทำการ ศึกษากระบวนการ การทำวิจัย และการทดลองต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่ง จะเป็นการสร้างบทเรียน หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ กระบวนการพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

8. ภาคสถาบัน การศึกษา

ขั้นริเริ่ม

- ร่วมสนับสนุนโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ขั้นวางแผน

- สนับสนุนด้านทฤษฎีการพัฒนาพื้นที่ และการวิเคราะห์ศักยภาพและ ความเป็นไปได้ของพื้นที่เบื้องต้น ตามหลักวิชาการ

ขั้นออกแบบ

- สนับสนุนบุคลากรด้านการออกแบบ เช่น นิสิตนักศึกษา อาจารย์ หรือ นักวิจัย เข้าทำการศึกษาและสร้างแนวทางการพัฒนาและออกแบบ เบื้องต้น เช่น การจัดทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ หรือการทำวิจัยเพื่อ สนับสนุนการพัฒนาโครงการในด้านต่าง ๆ

ขั้นปฏิบัติการ

- สนับสนุนความรู้ทางด้านเทคนิคการก่อสร้าง เทคโนโลยี

ขั้นบริหารจัดการ และบำรุงรักษา

- ให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน ตามหลักทฤษฎี และวิชาการ

สนับสนุนด้านบุคลากรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพัฒนาเมือง และสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพให้ได้มีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง รวมถึงทำหน้าที่ในการประสานผู้เกี่ยวข้องและนักออกแบบ

9. ภาควิชาชีพ

ขั้นริเริ่ม

- ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการสู่สมาชิกในภาควิชาชีพ

ขั้นวางแผน

- ติดตาม สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะในมุมมองนักวิชาชีพที่มีองค์ความรู้ และประสบการณ์

ขั้นออกแบบ

- ให้ความร่วมมือในด้านการออกแบบ ทักเษ ประสิทธิภาพ หรือเทคโนโลยี ในฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อให้ได้พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน

ขั้นปฏิบัติการ

- ให้ความร่วมมือในด้านเทคนิค การออกแบบ และการก่อสร้าง

ขั้นบริหารจัดการและบำรุงรักษา

- ประเมินผลและช่วยสื่อสารโครงการที่พัฒนาเมืองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพได้เห็นถึงคุณค่าของการทำงานพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ร่วมสร้างแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว จาก
การดำเนินงานที่สนับสนุนและคู่ขนานไปกับทีมดำเนินงานหลัก เป็น
กำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนและกระจายการรับรู้ และความ
เข้าใจด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในวงกว้าง

10. ภาคประชาสังคม

ขั้นริเริ่ม

- ช่วยประชาสัมพันธ์และกระจายข้อมูลโครงการสู่สาธารณะ

ขั้นวางแผน

- ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินการและวางแผนโดยทำหน้าที่เป็นส่วนที่
เชื่อมต่อชุมชน คนทั่วไป และรับฟังเสียงความคิดเห็น สื่อสารต่อ
ผู้ดำเนินโครงการ

ขั้นออกแบบ

- เป็นกระบอกเสียงของประชาชนในการสื่อสารด้านความต้องการ
ข้อกังวล และคำแนะนำต่าง ๆ เชิงลึก สู่ทีมปฏิบัติงานหรือผู้ออกแบบ

ขั้นปฏิบัติการ

- เป็นกระบอกเสียงช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมร่วมลงทุน ลงแรง
ในกระบวนการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ขั้นบริหารจัดการ และบำรุงรักษา

- ร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อสนับสนุนในฐานะกลุ่มประชาสังคม
เป็นกระบอกเสียงให้ชุมชน และเป็นตัวแทนในการรับข้อมูลข่าวสาร
สู่สาธารณะ

เครื่องมือที่ใช้ ในกระบวนการ มีส่วนร่วม

ในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมีการใช้เครื่องมือและเทคนิคหลายประเภทเพื่อให้สามารถสร้างการรับรู้ หรือส่งต่อข้อมูลข่าวสาร การได้มาซึ่งข้อมูล รวบรวมข้อมูล และการสร้างข้อตกลง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมนี้อาจเป็นกระบวนการแบบเจอหน้ากัน หรือกระบวนการผ่านการสื่อสารทางไกลก็ได้

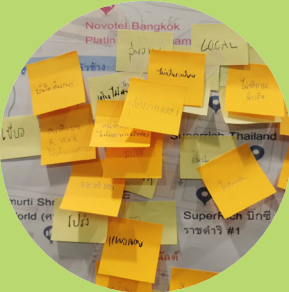
การเดินทางสำรวจ

การเดินทางสำรวจเพื่อมองหาพื้นที่ศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกิจกรรม Green Finder ที่ให้ผู้เข้าร่วม พวกกันค้นหาพื้นที่และประเมินศักยภาพร่วมกัน รวมถึงการเดินทางสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ดูการใช้งาน การสัญจร หรือพฤติกรรมของคนที่มีผลกระทบต่อพื้นที่โครงการและพื้นที่บริเวณโดยรอบ

การสอบถาม
และสัมภาษณ์

การสอบถามและสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่คณะทำงานจะเข้าไปสอบถามความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่โครงการเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อหาและรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการนำมาใช้พัฒนา ทั้งในด้านข้อเสนอแนะ ข้อมูลด้านความเป็นมา ข้อมูลผู้ใช้งานและผู้อยู่อาศัยโดยรอบ และข้อมูลด้านเชิงลึกในประเด็นอื่น ๆ เป็นต้น

การระดมความคิด
ด้วยกระดาษ
โพสต์-อิท

การระดมความคิดด้วยโพสต์-อิทเป็นการใช้กระดาษโพสต์-อิทเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเครื่องมือนี้จะทำให้ได้ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมทุกคนโดยไม่จำเป็นต้องมีความเห็นใดที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ทุกคนเห็นจะถูกเก็บรวบรวมโดยมีผู้ดำเนินกระบวนการทำหน้าที่แปลข้อมูลจากโพสต์-อิทที่ได้ โดยอาจมีการจัดกลุ่มแนวความคิดประเภทเดียวกัน ประเภทที่ใกล้เคียง หรือความคิดเห็นที่น่าสนใจ เพื่อนำขึ้นมาเป็นประเด็นพูดคุยในวงกิจกรรมต่อไป

การสร้างวง
สนทนากลุ่ม

การสร้างวงสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยสร้างพื้นที่กลางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งกับผู้จัดการกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันเอง การสร้างวงสนทนาแบ่งได้ 2 ประเภทคือ วงสนทนากลุ่มเล็ก (focus group) และวงสนทนากลุ่มใหญ่ (participatory group) โดยวงสนทนากลุ่มเล็กเป็นการจัดขึ้นร่วมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกัน กลุ่มชุมชนเดียวกัน กลุ่มช่วงอายุเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างบทสนทนาเชิงลึก ให้หัวข้อและมุมมองที่เจาะลึกเฉพาะเรื่อง ส่วนการจัดตั้งวงสนทนากลุ่มใหญ่จัดขึ้นโดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลาย

การใช้แผนที่

แผนที่เป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นภาพรวมของพื้นที่โครงการ รวมถึงเห็นความสัมพันธ์และบทบาทของพื้นที่โครงการต่อองค์ประกอบโดยรอบ อาจเป็นแผนที่ที่แสดงพื้นที่โครงการและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ จนถึงแผนที่ที่แสดงถึงย่านและเมืองในวงกว้าง ขึ้นอยู่กับหัวข้อที่ผู้นำกระบวนการต้องการสร้างบทสนทนา โดยแผนที่ที่ใช้ต้องมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด ให้ทุกคนมองเห็นและร่วมแสดงความคิดเห็นได้โดยง่าย โดยมักใช้เครื่องมือโพสต์-อิทร่วมกับการใช้แผนที่ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม แล้วระบุข้อมูลเหล่านั้นลงบนตำแหน่งในแผนที่ได้อย่างชัดเจน

การสร้างโมเดลจำลอง

โมเดลจำลองเป็นเครื่องมือเพื่อนำออกแบบ หรือผู้ทำกระบวนการโดยจะสามารถจำลองพื้นที่โครงการออกมาเป็นสามมิติ หรือทั้งสามมิติ หรือแผนผังที่มีชิ้นส่วนบางอย่างเพื่อช่วยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มองเห็น หรือจินตนาการถึงพื้นที่กายภาพจริงได้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างประเด็นสนทนา หรือให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นและได้เลือกพื้นที่หรือรูปแบบกิจกรรมเพื่อจำลองลงไปในพื้นที่ผ่านโมเดลจำลองได้

การสร้างบทบาทสมมติ (Role Play)

การสร้างบทบาทสมมติ เป็นการจำลองบทบาทให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้คิดในมุมมองของภาคส่วนอื่น ๆ หรือเป็นกลุ่มบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการพื้นที่สาธารณะสีเขียวและวิเคราะห์ คัดคะแนน เสนอความเห็นถึงมุมมอง ความรู้สึก สิ่งที่เกี่ยวข้องของแต่ละบุคคล รวมไปถึงแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่โครงการ

การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวจำลอง

การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวจำลองเป็นการทดลองความเป็นไปได้ของการใช้งานพื้นที่ โดยเน้นชุมชนและผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณโดยรอบพื้นที่เป็นหลัก โดยจำลองการใช้งานโดยสร้างเป็นพื้นที่นั่งพักชั่วคราว พื้นที่สนามเด็กเล่น หรือพื้นที่เล่นกีฬา เป็นต้น เพื่อเก็บบันทึกข้อมูลด้านการใช้งาน การตอบรับจากชุมชน และข้อคิดเห็นอื่น ๆ โดยอาจสร้างพื้นที่จำลองในพื้นที่โครงการที่จะทำการพัฒนาต่อไป หรือพื้นที่ใกล้เคียงก็ได้

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วม

การประกวดแบบ
หรือประกวดความคิด

การประกวดแบบเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบเพื่อให้ได้ความร่วมมือจากภาควิชาชีพด้านการออกแบบ และบุคคลทั่วไปที่สนใจด้านการพัฒนาพื้นที่หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ในสวน ตั้งแต่การออกแบบพื้นที่โครงการ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ จนไปถึงการประกวดการตั้งชื่อสวน โดยเครื่องมือนี้ไม่เพียงเป็นการเปิดโอกาสการพัฒนาที่หลากหลายมากขึ้น แต่ยังสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวงในและผู้คนภายนอกให้ร่วมสร้างความเป็นไปได้ที่หลากหลาย และเป็นการประชาสัมพันธ์การพัฒนาโครงการนี้ไปด้วยในตัว

การสร้างกิจกรรม
ในพื้นที่จริง

การสร้างกิจกรรมในพื้นที่จริงเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมสร้าง หรือมีส่วนสร้างสรรค์ทางกายภาพในพื้นที่จริงระหว่างขั้นตอนการก่อสร้าง หรือการก่อสร้างเสร็จ โดยมีการจัดองค์ประกอบบางส่วนเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาลงมือทำในพื้นที่โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผลงานออกแบบ เช่น การร่วมกันทาสี เลือกสีในพื้นที่ ร่วมกันปลูกต้นไม้

การมีส่วนร่วม กับเยาวชน

กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นสามารถใช้ได้กับทุกช่วงอายุของสังคม แต่ในส่วนของการมีส่วนร่วมกับเยาวชนนั้น ไม่เพียงแต่สร้างความร่วมมือ หรือพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น แต่ยังสามารถปลูกฝังการเรียนรู้ด้านการเป็นพลเมือง โดยใส่ใจการพัฒนาด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียว ยังช่วยสร้างความรู้ทางด้านการออกแบบและภูมิสถาปัตยกรรมผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเยาวชนเหล่านี้จะกลายมาเป็นพลังที่เข้มแข็ง ในการส่งต่อองค์ความรู้ไปสู่สังคมต่อไปในอนาคต

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

Chapter 3

บทที่ 3

พื้นที่สาธารณะสีเขียว...
คุณเองก็ทำได้

01

ขั้นริเริ่มโครงการ

คือความตั้งใจที่จะพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพพื้นที่ไปจนถึงการสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน ขั้นตอนนี้อาจดำเนินการโดยเริ่มศึกษาจากนโยบายที่เกี่ยวข้องในการริเริ่มโครงการ ตั้งเป้าหมายเบื้องต้น และวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงการกำหนดขอบเขตของการพัฒนาโครงการด้วย

The
Green
Finder

พื้นที่สาธารณะสีเขียวสวนป่าเอกมัย
เครือข่ายอาชีพสร้างสรรค์ในพื้นที่
เห็นถึงศักยภาพย่านในการพัฒนา
ให้ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ร่วมกันจัด
กิจกรรม Green Finder เพื่อหาพื้นที่
ว่างศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็น
พื้นที่สาธารณะสีเขียวได้

เป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

เป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ว่างขนาดเล็กให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีคุณภาพนั้น จะต้องสามารถสร้างคุณค่าเชิงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้คนในชุมชนและย่าน โดยจะต้องมีเป้าหมายเฉพาะในแต่ละพื้นที่ ที่ตอบรับกับการแก้ปัญหาทางกายภาพ และกลไกของย่านนั้น ๆ ด้วย

ดังนั้นการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กจึงต้องทำความเข้าใจสถานการณ์แวดล้อมของย่านโดยรอบพื้นที่ ซึ่งแต่ละย่านล้วนมีลักษณะสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีปัญหาในพื้นที่ และโอกาสในการพัฒนาเฉพาะตัวของพื้นที่ เช่น พื้นที่ว่างในย่านที่มีครอบครัวและเด็กจำนวนมาก อาจตั้งเป้าหมายให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีสนามเด็ก

เล่นและพื้นที่กิจกรรมในครอบครัว พื้นที่ว่างในย่านที่มีปัญหาน้ำท่วม มลพิษฝุ่นควัน และปัญหาเสียงรบกวน อาจเหมาะกับการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวในลักษณะของสวนป่า หรือพื้นที่ว่างในย่านที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น มีกลุ่มชุมชนที่มีความพร้อมและความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง อาจเหมาะกับการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีพื้นที่ปลูกสวนผักกินได้ของชุมชน เพื่อช่วยสร้างพื้นที่ทางอาหารที่ปลอดภัยโดยที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการกันเองได้ ไม่ส่งผลให้เกิดภาระเพิ่มเติมแก่ภาครัฐ ทั้งนี้การตั้งเป้าหมายพัฒนานั้นมีความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นถึงแนวทางที่จะดำเนินไปของโครงการ การจะได้มาซึ่งเป้าหมายนั้นต้องมาจากกระบวนการศึกษา การสำรวจ และกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้เป็นเป้าหมายที่เกิดจากความต้องการของคนส่วนมากและเป็นการสร้างความเป็นไปได้ของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนย่านนั้น ๆ ให้ได้มากที่สุด

การประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

การที่จะทำให้ทราบว่าพื้นที่นั้นมีศักยภาพหรือไม่นั้น คือ การทบทวนว่าพื้นที่นั้น ๆ เมื่อเกิดการพัฒนาแล้วจะสามารถตอบโจทย์กับการเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่ดีได้หรือไม่ โดยมีเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ตรวจสอบได้ ดังนี้

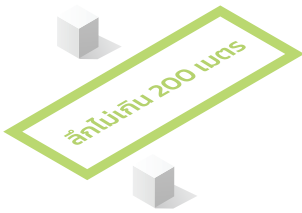
1. เกณฑ์ด้านขนาดของพื้นที่

พื้นที่ที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ได้แก่ พื้นที่ที่มีขนาดไม่เกิน 2 ไร่ หรือ 80 - 3,200 ตารางเมตร หรือใกล้เคียง ซึ่งขนาดที่ระบุนี้เป็นขนาดมาตรฐานของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่ถูกอ้างอิงทั้งในประเทศไทยและระดับสากล การที่คำนึงถึงขนาดพื้นที่ที่มีขนาดเล็กนั้น ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มาก ใช้ทุนทรัพย์และเวลาน้อยกว่าทั้งในกระบวนการเริ่มต้น วางแผน ระดมความคิด ออกแบบและก่อสร้าง รวมถึงการจัดการหลังก่อสร้างเสร็จที่ควบคุมได้ง่าย และกระชับคล่องตัวกว่าพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ การจำกัดขนาดของพื้นที่จึงเป็นเกณฑ์แรกที่จะช่วยสนับสนุนความเป็นไปได้ที่จะทำให้พื้นที่สำเร็จผลเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน

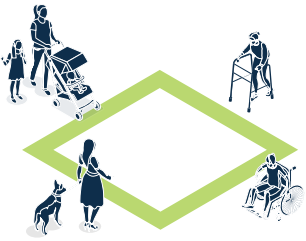
2. เกณฑ์ด้านการเข้าถึงพื้นที่

การเข้าถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพต้องมีเส้นทางให้คนในชุมชนสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกและอยู่ในระยะเดินถึงได้ เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความร่วมมือในระดับชุมชนและสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่โครงการให้ได้มากที่สุด สามารถสนับสนุนการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในเมืองได้ในระยะ 400 เมตร หรือเดินได้ภายใน 5 นาที

3. เกณฑ์ด้านสัดส่วนรูปร่างของพื้นที่

สัดส่วนของพื้นที่สาธารณะชุมชน ส่งผลต่อความปลอดภัยการใช้งานของผู้คน พื้นที่สาธารณะไม่ควรมีลักษณะลึกจนเกินไป เนื่องจากส่วนลึกจะเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในสายตาของผู้คนโดยรอบ เกิดเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเป็นแหล่งมั่วสุม หรือเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมได้ โดยส่วนลึกของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ไม่ควรลึกห่างจากด้านทางเข้าเกิน 200 เมตร

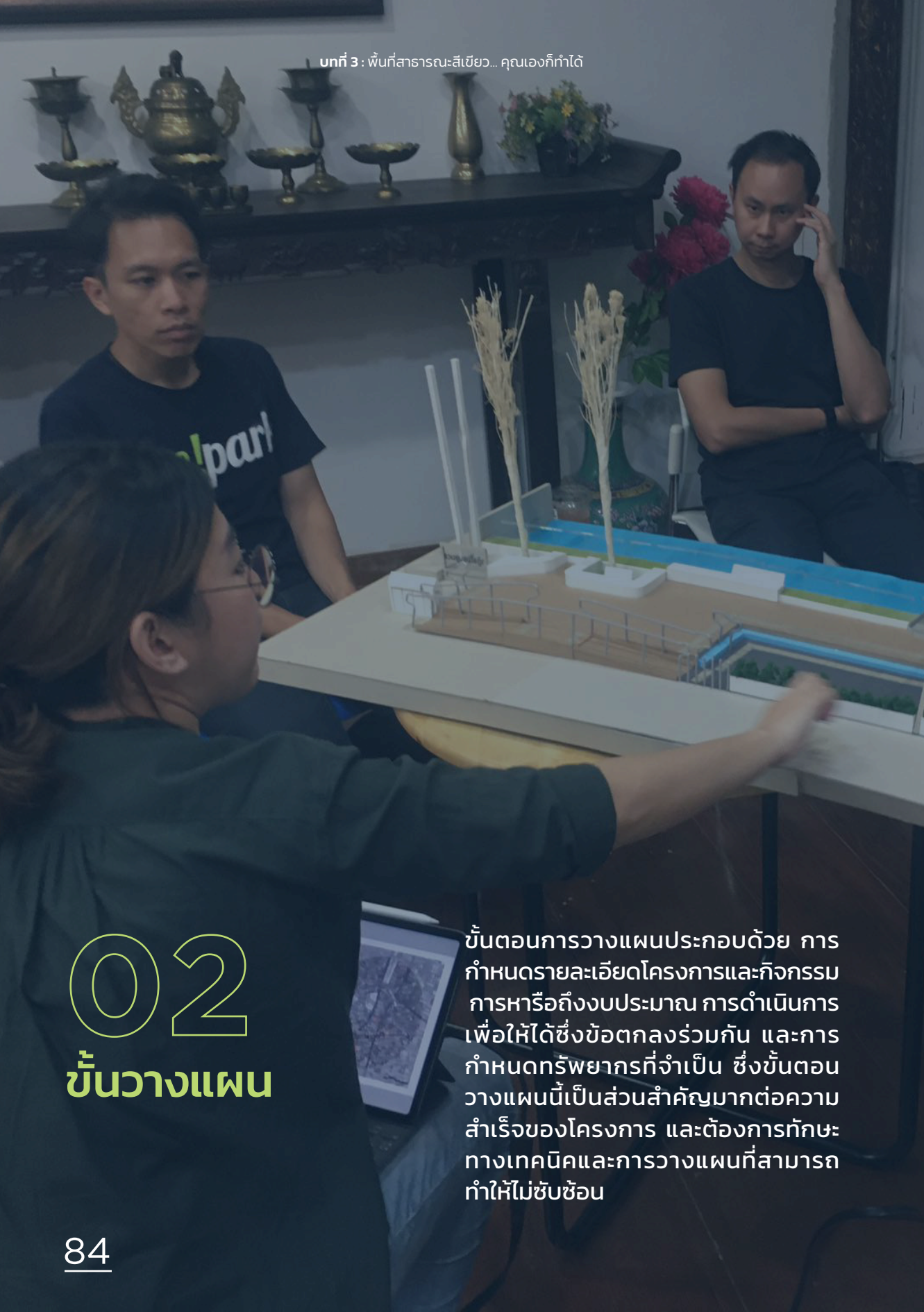
4. เกณฑ์ด้านความสามารถในการเป็นพื้นที่สาธารณะของทุกคน

พื้นที่สาธารณะนี้ต้องไม่ถูกจำกัดให้ใช้โดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมีการกีดกันไม่ให้กลุ่มบุคคลเฉพาะกลุ่มเข้าใช้งาน ไม่ว่าจะด้วยทางตรงหรือทางอ้อม ผู้เป็นเจ้าของโครงการควรประเมินและหาทางแก้ไข หรือป้องกันการครอบครองเฉพาะกลุ่มก่อนการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว มิฉะนั้นพื้นที่แห่งนั้นแม้พัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กได้ในอนาคตแล้ว ก็ไม่สามารถบรรลุผลของการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีและยั่งยืนได้ หรืออีกนัยหนึ่งคือพัฒนาเป็นสิ่งที่อื่นอาจคุ้มค่ากับพื้นที่มากกว่า รวมถึงการคำนึงในด้านความคุ้มค่าของการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ทิ้งร้าง พื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ให้สามารถสร้างประโยชน์สู่สาธารณะ

5. เกณฑ์ด้านความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ต้องตรวจสอบความพร้อมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้แน่ชัด ทั้งในระดับผู้มีอำนาจรับผิดชอบพื้นที่ หน่วยงานราชการ สำนักงานเขตของพื้นที่ โดยมองหาความพร้อมในด้านเงินทุนที่จะสนับสนุนโครงการทั้งในกระบวนการเริ่มต้น วางแผน ออกแบบ ก่อสร้างและพัฒนา รวมถึงกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่หลังสร้างเสร็จ ด้วยการสนับสนุนทั้งจากทางภาครัฐและภาคเอกชนที่สนใจ ตรวจสอบความพร้อมจากชุมชน ที่สามารถให้ความร่วมมือและมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

02

ขั้นวางแผน

ขั้นตอนการวางแผนประกอบด้วย การกำหนดรายละเอียดโครงการและกิจกรรม การหาหรือถึงงบประมาณ การดำเนินการ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อตกลงร่วมกัน และการกำหนดทรัพยากรที่จำเป็น ซึ่งขั้นตอนวางแผนนี้เป็นส่วนสำคัญมากต่อความสำเร็จของโครงการ และต้องการทักษะทางเทคนิคและการวางแผนที่สามารถทำให้ไม่ซับซ้อน

การกำหนดรายละเอียดโครงการ

เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการวางแผนเพื่อขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยเป็นการดำเนินงานของคณะทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมขององค์ประกอบให้แน่ใจก่อนการขับเคลื่อนพื้นที่โครงการในระยะถัดไป

สิ่งสำคัญที่ต้องทราบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การสร้างกรอบของระยะเวลาและงบประมาณที่เกิดจากคาดการณ์โดยคร่าว เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงาน รูปแบบวิธีการขับเคลื่อนและบุคลากรโดยคร่าวได้ก่อน พร้อมกันนั้นคือ การมองหาสถานที่เพื่อรวมตัวสำหรับการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งโดยทั่วไปมักจะใช้พื้นที่ของสถาบันทางสังคม หรือพื้นที่ของหน่วยงานรัฐในย่าน เช่น พื้นที่ของโรงเรียนในย่าน พื้นที่ศาสนสถาน พื้นที่สำนักงานเขต พื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และห้องสมุดชุมชน

นอกจากนี้ ควรมีการวางแผนในการติดต่อภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่โครงการ ซึ่งโดยมากจะเริ่มต้นด้วยการติดต่อหัวหน้าชุมชน หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเอกชน รายใหญ่ในพื้นที่ เพื่อชักชวนและสอบถามถึงความสนใจในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่โครงการร่วมกัน และติดต่อสถาบันทางสังคม ประชาสังคมในพื้นที่ เช่น ศาสนสถาน โรงเรียน สถานที่ราชการอื่น ๆ เพื่อมองหาความร่วมมือให้ครบทุกภาคส่วน

การกำหนดรายละเอียดโครงการจึงเปรียบเสมือนการสร้างความพร้อมและสร้างกรอบการดำเนินการโดยคร่าวของโครงการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงทิศทางการขับเคลื่อน ประเมินทรัพยากรเบื้องต้น แล้วจึงวางแผนการทำงานในระยะถัดไป

การวางแผนการเงิน

การวางแผนการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในทุกขั้นตอนของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่จะต้องมีการใช้จ่ายงบประมาณในการออกแบบ ก่อสร้าง หรือแม้กระทั่งการดูแลรักษา โดยขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ที่ต้องการงบประมาณที่ต่างกัน งบประมาณจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. งบประมาณหลัก (capital investment)

งบประมาณหลัก เป็นงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในส่วนของการที่ดินและการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งรวมถึงค่าธรรมเนียม ค่าดำเนินการ ตลอดจนค่าที่ปรึกษา งบประมาณหลักนี้จะเป็นการวางแผน จัดทำ และเตรียมงบประมาณไว้โดยผู้ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 งบประมาณค่าโครงสร้าง (hard cost)

ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่โดยตรง ได้แก่ ค่าวัสดุ ก่อสร้าง ค่าแรง รวมถึงองค์ประกอบของการออกแบบภูมิทัศน์ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเล่น การออกแบบพืชพรรณ แสงสว่าง รั้ว สนามกีฬา เป็นต้น

1.2 งบประมาณค่างานเทคนิคและบริการ (soft cost)

ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมของงบประมาณค่าโครงสร้าง ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายด้านเทคนิคและบริการ เช่น ค่าสำรวจพื้นที่ ค่างานออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรม ค่าบริหารโครงการ ค่าอนุญาตก่อสร้าง

1.3 งบประมาณค่าใช้จ่ายสำรองฉุกเฉิน (contingencies)

เป็นการสำรองงบประมาณเพื่อให้ครอบคลุมกับค่าใช้จ่ายในโครงการที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน เช่น อุปสรรคและปัญหาในการปรับปรุงพื้นที่

2. งบประมาณด้านการบริหารจัดการ (operation budget)

เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหลังจากกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวเสร็จสิ้นแล้ว เข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการและการดูแลรักษาพื้นที่ เช่น ค่าจ้างบุคลากรดูแลความปลอดภัย ความสะอาด ค่าใช้จ่ายในการดูแลงานสาธารณูปโภค สาธารณูปการ งานบำรุงรักษา การซ่อมแซม ปรับปรุง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนนี้จะต้องร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารและดูแลพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง เกิดความยั่งยืนของพื้นที่ และเสริมประสิทธิภาพในการใช้งานได้อย่างเต็มที่

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวแต่ละแห่งนั้น จะต้องมีการเตรียมการและจัดเตรียมงบประมาณดังกล่าวไว้จำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มากต่อการลงทุนของกลุ่มคน หรือเอกชน แต่งบประมาณเหล่านี้สามารถหาแหล่งทุนในการสนับสนุนโดยมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องหาเครือข่าย ภาครัฐที่เหมาะสม ซึ่งอาจมาจากองค์การการกุศล หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรเอกชน ที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว และสิ่งแวดล้อม

1. องค์กรรัฐ

สามารถขอสนับสนุนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานท้องถิ่นสำหรับการบริหารจัดการและดูแลรักษา และอาจจะขอสนับสนุนจากองค์การการกุศลส่วนหนึ่งที่ใช้งบประมาณร่วมกันได้ กองทุนขององค์กรรัฐนี่จะเป็นเงินค่าบริการที่รัฐเก็บได้จากผู้ใช้บริการ เช่น ค่าที่จอดรถ ค่าสัมปทาน ค่าอนุญาตพื้นที่สำหรับการพาณิชย์ และอาจได้รับจากหน่วยงานรัฐอื่นๆ ทั้งหน่วยงานที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวของเมือง หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่สนับสนุนสวัสดิการสังคม หรือคุณภาพชีวิตของชุมชนได้

2. องค์กรเอกชน

เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการสนับสนุนทุนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยสนับสนุนได้ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเงินงบประมาณ วัสดุการก่อสร้าง อุปกรณ์ องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ โดยอาจจะมีการตอบแทนเป็นการติดป้ายประกาศขอบคุณ หรือแม้กระทั่งการตั้งชื่อพื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นตามผู้บริจาค เป็นต้น โดยถือเป็นการประชาสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งขององค์กรเอกชนด้วย

3. องค์กรการกุศล

สามารถช่วยสนับสนุนในจัดเตรียมเอกสารการขอรับทุนและ/หรือการขอรับเงินบริจาคจากกลุ่มการกุศลอื่นๆ เช่น การเปิดระดมทุน การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการและดูแลพื้นที่

TEAJAI.COM

เทใจเป็นแพลตฟอร์มการระดมทุนออนไลน์ (crowdfunding) ที่เป็นตัวช่วยในการระดมทุนสาธารณะ ซึ่งเหมาะกับการระดมทุนในพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่สามารถส่งต่อและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ได้ง่าย และยังสามารถนำมอดหย่อนภาษีได้อีกด้วย

ทั้งนี้การพัฒนาและดูแลรักษาสวนสาธารณะแต่เดิมนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ด้วยรูปแบบการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การร่วมลงขันหรือร่วมลงทุนเพื่อพื้นที่สาธารณะสามารถทำได้เพื่อสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองให้แก่ทุกภาคส่วน (co-funding) ไม่ว่าจะเป็นในด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ความรู้ความสามารถ หรือแรงงาน รวมถึงการบริจาคเงินเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การบริจาคเพื่อประโยชน์สาธารณะยังสามารถใช้ลดหย่อนภาษีได้อีกด้วย

การวางแผนบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นขั้นตอนหลังจากการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการใช้งาน และการดูแลรักษาที่ยั่งยืน โดยส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ จะเกี่ยวข้องกับการวางแผนงบประมาณที่จะใช้ในการบริหารและดูแลรักษาพื้นที่ด้วย การวางแผนการบริหารจัดการจึงเป็นการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า ซึ่งควรมีการจัดวงคุยกลุ่มย่อยในช่วงริเริ่ม และระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดความแน่นชัดของการบริหารจัดการ

รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มีได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการบริหารแบบเดี่ยว การบริหารแบบรวมกลุ่ม หรือการบริหารแบบคณะกรรมการร่วม ขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ การบริหารแบบเดี่ยวเป็นได้ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน โดยมีอำนาจในการตัดสินใจเพียงกลุ่มเดียว มีงบประมาณในการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมีบุคลากรเพียงพอต่อการบริหารจัดการพื้นที่ การบริหารแบบรวมกลุ่ม อาจเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของผู้ใช้งานพื้นที่เพื่อบริหารจัดการการใช้งานและการดูแลรักษาพื้นที่ของตนเองได้ โดยขอรับสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการจากสมาชิกในกลุ่ม หรือขอสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และการบริหารจัดการแบบคณะกรรมการร่วม เป็นการร่วมมือกันของหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันการศึกษา ชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถจัดสรรงบประมาณได้หลากหลายช่องทาง

อีกทั้งยังเป็นการสร้างการบริหารที่ครอบคลุมในการจัดการ การสร้างกิจกรรม การดูแลพื้นที่ และการจัดการการใช้งานพื้นที่

การวางแผนการบริหารจัดการจะต้องได้รับการพูดคุยกันก่อนว่าจะใช้รูปแบบไหน และเป็นไปในทิศทางใด เพื่อกำหนดทิศทางของการบริหารจัดการตั้งแต่นั้น ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนการออกแบบและงบประมาณได้เช่นกัน

การบริหารจัดการนอกจากเรื่องบุคลากรและโครงสร้างการทำงานแล้ว ยังรวมถึงการบริหารจัดการงบประมาณที่จะใช้ในการพัฒนาและดูแลพื้นที่เพื่อให้คงสภาพของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จะต้องประเมินการออกแบบให้มีความคุ้มค่า หรือสร้างรูปแบบของการดูแลโดยการเปิดรับสมัครอาสาสมัครที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลพื้นที่ได้เพื่อลดค่าใช้จ่ายบางส่วน

การประเมินงานออกแบบนั้นสำคัญที่การตรวจสอบและตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรให้สามารถคงสภาพหรือคงความสามารถในการใช้งานโดยเข้าไปดูแลรักษาน้อยที่สุด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง คือ

1 การใช้งานที่คาดหวัง หรือวางแผนไว้คืออะไร ?

2 วัสดุควรจะเป็นอะไรที่สามารถทนต่อการใช้งานและสภาพอากาศที่ทนฝนและแดดได้

3 ความคุ้มค่าของราคา เช่น ถ้าลงทุนใช้วัสดุที่คุณภาพสูงไปเลยจะคุ้มค่ากว่าวัสดุที่มีอายุการใช้งานสั้นและต้องเปลี่ยนบ่อยหรือไม่ ?

การประเมินงานออกแบบเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของงานออกแบบและงบประมาณในการดูแลรักษาที่จะช่วยในการวางแผนการดูแลบริหารจัดการได้อย่างแม่นยำ

การเปิดรับอาสาสมัครเป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจในการดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนของการดูแลรักษาที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายต่อบุคลากร นอกจากนี้แล้วยังเป็นส่วนสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนได้โดยตรง

กรณีศึกษา

ลานกีฬาพัฒนา 1 – มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการพื้นที่ของแต่ละภาคส่วน โดยมีการวางแผนกิจกรรมรายปี การจัดงานในวันกิจกรรมประจำปี เช่น กิจกรรมงานวันเด็ก กิจกรรมงานวันลอยกระทง กิจกรรมกีฬาต่าง ๆ

03

ขั้นการออกแบบ

ขั้นการออกแบบเป็นการพัฒนารายละเอียด และองค์ประกอบพื้นที่ใช้งานในพื้นที่ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคมาสนับสนุนให้สอดคล้อง กับการต้องการของชุมชนและผู้คนโดยรอบ ซึ่งในขั้นตอนการออกแบบจะต้องคำนึงถึง ผลลัพธ์และคุณค่าที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ได้พื้นที่ สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน

การออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียว ให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืน

พื้นที่สาธารณะในเมืองมีความสำคัญต่อการเป็นพื้นที่ที่เปิดโล่งและคุณภาพชีวิตของผู้คนภายในเมือง นอกจากนี้จะเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมความปลอดภัยในเมืองแล้วยังจะเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าใช้งานร่วมกันได้อย่างเสรี โดยมีผลพลอยได้ในเรื่องของสภาพแวดล้อมของเมืองด้วย

หลายคนคงเคยสังเกตพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ทรุดโทรม ไม่มีคนใช้งาน กับพื้นที่สาธารณะสีเขียวบางแห่งที่มีคนใช้งานจำนวนมาก มีผู้ใช้งานที่มีความหลากหลายของวัย หรือบางพื้นที่อาจมีกิจกรรมเกิดขึ้นบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น การเล่นสเก็ตบอร์ดในพื้นที่ลานรวมพล การวิ่งบนเส้นทางสัญจร ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุและอันตรายต่อการใช้งานได้ ซึ่งทั้งปริมาณการใช้งานของคน กิจกรรมภายในพื้นที่ ความเหมาะสม ความปลอดภัย ล้วนเกิดจากการออกแบบที่เหมาะสมต่อความต้องการของผู้คน กิจกรรม และสภาพพื้นที่ และนอกจากการออกแบบที่เหมาะสม

แล้วยังรวมถึงการสร้างกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่จะสร้างการออกแบบที่มีประสิทธิภาพต่อการใช้งาน มีคุณภาพของพื้นที่ และสร้างความยั่งยืนในการดูแลรักษาในอนาคตได้ การออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงมีความสำคัญในการสร้างพื้นที่สำหรับการใช้งานของคนและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการใช้งานให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่และบริบทโดยรอบ การออกแบบจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่เป็นการบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพ คุณภาพ และความยั่งยืนของพื้นที่สาธารณะสีเขียว

เมื่อพูดถึงการออกแบบพื้นที่สาธารณะขนาดเล็ก พบว่ามีลักษณะของพื้นที่หลักๆ ในการพัฒนาพื้นที่ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. พื้นที่เปิดโล่ง ที่เป็นพื้นที่อเนกประสงค์ สามารถรองรับกิจกรรมทั้งที่เน้นการเคลื่อนไหวและ กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีรูปแบบได้ทั้งพื้นที่สีเขียวและพื้นที่ลาน

2. พื้นที่สนามเด็กเล่น มักเป็นองค์ประกอบที่พบเห็นได้บ่อยในพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ซึ่งเป็นพื้นที่เล่น ฝึกทักษะ และเรียนรู้ของเด็กเล็ก ที่แตกต่างจากการเล่นภายในบ้าน การออกแบบพื้นที่สนามเด็กเล่นจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ

3. พื้นที่สวนชุมชนหรือลานชุมชน เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งเป็นพื้นที่ผลิตอาหาร การเป็นพื้นที่ประชุมของชุมชน และการเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นประจำ รวมถึงเป็นกลุ่มหลักในการดูแลรักษาพื้นที่นั้น ๆ

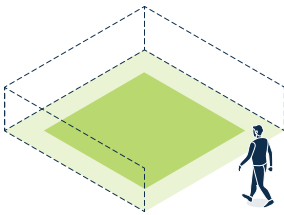
นอกจากลักษณะของพื้นที่แล้ว ยังต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ทั้งเรื่องของแสงสว่าง ระบบน้ำใช้ระบบระบายน้ำ รวมถึงการจัดการขยะ ซึ่งสัมพันธ์กับความปลอดภัยในการใช้งานด้วย

การประเมินกายภาพพื้นที่เบื้องต้นเพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบ

การตรวจสอบ ลักษณะพื้นที่ว่าง

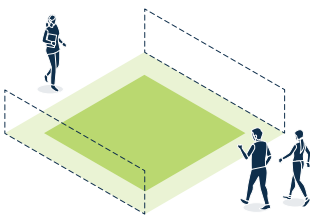
เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเบื้องต้นของพื้นที่ว่างรูปแบบกายภาพที่จะส่งผลต่อลักษณะการเข้าถึง มุมมอง พื้นที่เปิดโล่งของพื้นที่ และสามารถคาดเส้นทางการสัญจรในพื้นที่เบื้องต้นได้

A1 พื้นที่ปิดล้อมสามด้าน (เข้าออกทางเดียว)

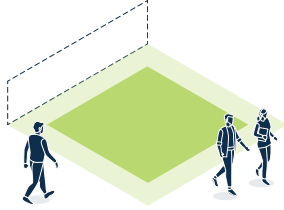
คือพื้นที่กายภาพที่มีด้านเปิดเพื่อเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ด้านเดียว โดยด้านอื่น ๆ อาจถูกปิด หรืออยู่ติดกับองค์ประกอบที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น คลอง กำแพง ทางด่วน โดยรูปร่างของพื้นที่จะส่งผลต่อมุมมองการใช้งาน และต้องคำนึงถึงระยะร่นจากด้านปิดโดยรอบตามกฎหมาย

A2 พื้นที่ปิดล้อมสองด้าน (เข้าออกสองทาง)

คือ พื้นที่ที่มีด้านเปิด 2 ด้าน อาจอยู่ในลักษณะตรงกันข้ามหรือไม่ตรงกันข้ามก็ได้ หากเป็นลักษณะตรงกันข้าม มักจะทำให้เกิดการใช้งานในลักษณะทางสัญจร หากเป็นในลักษณะทางไม่ตรงข้าม จะทำให้พื้นที่มีลักษณะเปิด มุมมองที่กว้าง เชื่อเชิษญการเข้าถึงและการรับรู้ทางการมองเห็นทั้งจากภายในและภายนอก

A3 พื้นที่ปิด 1 ด้าน

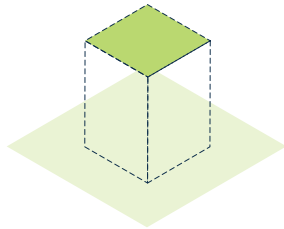
คือ พื้นที่ที่มีด้านเปิด 2 ด้าน อาจอยู่ในลักษณะตรงกันข้าม หรือไม่ตรงกันข้ามก็ได้ หากเป็นลักษณะตรงกันข้ามกัน มักจะทำให้เกิดการใช้งานในลักษณะทางสัญจร หากเป็นในลักษณะทางไม่ตรงข้าม จะทำให้พื้นที่มีลักษณะเปิดมุมมองที่กว้าง เชื้อเชิญการเข้าถึงและการรับรู้ทางการมองเห็นทั้งจากภายในและภายนอก

A4 พื้นที่เปิดโล่ง

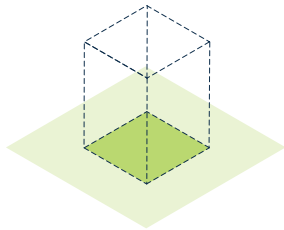
คือ พื้นที่เข้าถึงได้จากทุกทิศทาง มีมุมมองเชื่อมต่อพื้นที่โดยรอบโดยไม่มีมุมมองบดบังสายตา มักพบในรูปแบบของจัตุรัสกลางเมือง

A5 พื้นที่อยู่บนองค์ประกอบของโครงสร้าง

คือ พื้นที่ที่อยู่เหนือองค์ประกอบอื่นตามระดับท้องถนนทั่วไป โดยการเข้าถึงจะต้องเข้าถึงจากด้านล่างหรือจากพื้นที่อยู่ด้านล่างบนด้วยกัน มักจะมีมุมมองที่ต่อเนื่องจากถนนของเมืองได้ยาก แต่มุมมองจากพื้นที่จะสามารถเห็นภูมิทัศน์เมืองได้ชัดเจน ตัวอย่างพื้นที่อยู่บนองค์ประกอบโครงสร้าง เช่น พื้นที่ลาดฟ้าอาคาร

A6 พื้นที่อยู่ใต้องค์ประกอบโครงสร้าง

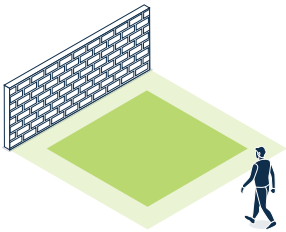

คือ พื้นที่ที่อยู่ใต้องค์ประกอบของโครงสร้างบางอย่าง เช่น อาคาร ทางยกระดับ ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบที่อยู่ด้านบน ส่งผลต่อแสงเงา และมุมมองที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่

การประเมินกายภาพพื้นที่เบื้องต้นเพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบ

การตรวจสอบบริบท ข้างเคียงพื้นที่ว่าง

B1 พื้นที่ตั้งอยู่ติดกำแพงหรือผนังอาคาร

พื้นที่ว่างลักษณะนี้มักพบระหว่างอาคาร
หรือที่ดินว่างที่มีอาคารล้อมรอบ

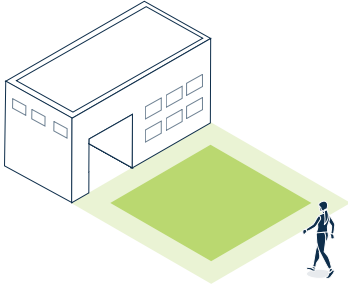
ข้อควรคำนึง

- กิจกรรมที่เกิดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่ออาคารข้างเคียง
- หากมีการปลูกไม้ยืนต้น ที่มีกิ่งก้านและราก ควรปลูกให้ห่างจากโครงสร้างกำแพงหรือผนังอาคารอย่างน้อย 2 เมตร
- การติดตั้งองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ป้ายหรือสิ่งก่อสร้าง ภายในพื้นที่จะต้องไม่บดบังช่องเปิดของอาคาร เช่น หน้าต่าง ช่องระบายอากาศ ประตูทางหนีไฟ

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- องค์ประกอบของกำแพง หรือผนังสามารถผสมงานศิลปะ (ศิลปะบนผนัง) เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ โดยต้องขออนุญาตเจ้าของอาคาร หรือกำแพงก่อน
- สามารถใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบผนังในการจัดกิจกรรมบางชนิด เช่น ผนังกลางแปลง เวทีกิจกรรม โดยใช้องค์ประกอบของกำแพง หรือผนังเป็นพื้นฉากหลัง

B2 พื้นที่ตั้งอยู่ติดทางเข้าอาคาร

เป็นพื้นที่ติดทางเชื่อมต่อสัญจรเข้าภายในอาคาร โดยมากพื้นที่ลักษณะนี้มักถูกใช้เพื่อตกแต่ง หรือเชื้อเชิญให้เข้าสู่อาคารและสร้างเอกลักษณ์ให้กับอาคาร

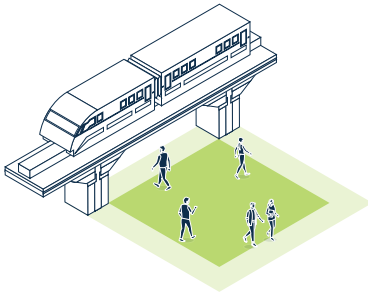
ข้อควรคำนึง

- กิจกรรมที่เกิดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่ออาคารข้างเคียง
- หากมีการปลูกต้นไม้ยืนต้น ที่มีกิ่งก้านและราก ควรปลูกให้ห่างจากโครงสร้างกำแพง หรือผนังอาคารอย่างน้อย 2 เมตร
- การออกแบบภูมิทัศน์ควรส่งเสริมเอกลักษณ์ของตัวสถาปัตยกรรม และบรรยากาศให้กับภาพรวมโครงการ

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- รูปแบบกิจกรรมที่มักเกิดขึ้นหน้าทางเข้าอาคาร คือ พื้นที่พบปะ พื้นที่นั่งพักผ่อน พื้นที่ลานกิจกรรม พื้นที่เช่าสำหรับร้านค้าแผงลอย ลานประติมากรรม โดยมีการจัดวางผังที่ส่งเสริมทางเดินเข้าอาคาร และส่งเสริมมุมมองของโครงการโดยรวม

B3 พื้นที่ตั้งอยู่ใต้โครงสร้าง

พื้นที่ใต้โครงสร้างคมนาคม ใต้อาคาร หรือโครงสร้างอื่นๆ ปัจจุบันมักพบเป็นพื้นที่ที่ถูกใช้งานอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ ถูกทิ้งร้าง เป็นพื้นที่มุมบอดของเมือง รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษฝุ่นและเสียง

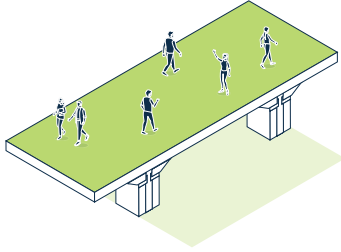
ข้อควรคำนึง

- ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมที่จะจัดขึ้น ว่าสอดคล้องต่อโครงสร้างโดยรวม เสา หรือโครงสร้างหลังคาหรือไม่ รวมถึงปัจจัยด้านมลพิษฝุ่นควันที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะเหมาะสมต่อกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นหรือไม่
- ต้องมีการวางแผนจัดวางและคัดเลือกพืชพรรณที่เหมาะสมกับตำแหน่งของเงาและแสงแดดที่ผ่านโครงสร้างเข้ามา
- ให้ความสว่างและความปลอดภัยในพื้นที่ตลอดปีประกอบที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ เช่น เสียงการใช้ต้นไม้ที่บดบังทัศนียภาพในระดับสายตา
- ใช้องค์ประกอบของพืชพรรณเป็นตัวช่วยในการลดมลพิษของฝุ่นและเสียง
- คำนึงถึงการออกแบบเพื่อการจัดการน้ำและหนองน้ำ ซึ่งต้องรวมถึงน้ำไหลนองที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างด้านบนด้วย

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- สามารถออกแบบพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมเชิงกีฬาและนันทนาการต่าง ๆ เช่น ลานสเก็ตบอร์ด สนามฟุตบอล สนามบาส สนามเด็กเล่น ลานกิจกรรมชุมชน โดยใช้ประโยชน์จากระเบียงของโครงสร้างที่ให้การหลบแดดและฝนได้ตลอดทั้งวัน
- สามารถออกแบบพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมพักผ่อนได้ เช่น กลุ่มที่นั่งพัก แต่ต้องคำนึงถึงมลภาวะทางเสียงและฝุ่นในตำแหน่งพื้นที่นั้น ๆ
- สามารถออกแบบเป็นเส้นทางสัญจรทางเลือกที่ส่งเสริมการเดินทางด้วยการเดิน รัง และการปั่นจักรยาน โดยใช้ประโยชน์จากรูปลักษณ์ของพื้นที่ที่เป็นเส้นทางพาหนะผ่านไปตามองค์ประกอบของเมือง

B4 พื้นที่ตั้งอยู่บนโครงสร้าง

เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนโครงสร้างอาคาร
หรือทางยกระดับ

ข้อควรคำนึง

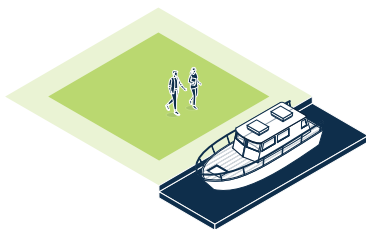
- คำนึงถึงความปลอดภัยของการใช้งานบริเวณขอบพื้นที่ ควรมีระยะถอยร่น หรือราวกันตกที่สูงพออย่างน้อย 150 เซนติเมตร
- เลือกพืชพรรณที่เหมาะสมสำหรับการปลูกบนอาคาร โดยคำนึงถึงระบบราก ความกว้าง และความลึกของพื้นที่ ปลูก ลักษณะของใบ แดง และความชื้น
- คำนึงถึงอุณหภูมิ แสงแดด และลม ที่ส่งผลต่อผู้ใช้งาน ซึ่งอาจเพิ่มร่มเงาด้วยโครงสร้าง หรือต้นไม้ใหญ่ในบางจุด
- หากมีการทำป้ายบนหลังคา ต้องไม่ล้ำออกไปนอกอาคาร หรือโครงสร้างหลังคานั้น และต้องไม่สูงเกิน 6 เมตร จาก ส่วนสูงของหลังคา

- ควรออกแบบการเข้าถึงให้สามารถมองเห็นได้ เป็นที่รับรู้แก่สาธารณะ และเชื่อเชิญให้ขึ้นมาใช้งาน
- คำนึงถึงน้ำหนักที่โครงสร้างรองรับได้

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- ใช้ประโยชน์จากความสูงในด้านมุมมองที่เปิดไปสู่ภูมิทัศน์เมือง โดยอาจจัดวางจุดนั่งพักชมวิวในตำแหน่งที่เหมาะสม
- องค์ประกอบสีเขียวบนอาคารสามารถช่วยลดอุณหภูมิให้พื้นที่หลังคาและอาคารด้านล่าง เป็นการช่วยลดการใช้พลังงานแก่อาคาร
- สามารถใช้ประโยชน์จากการได้รับแสงแดด ในการทำสวนผักบนหลังคา

B5 พื้นที่ตั้งอยู่ริมน้ำ

พื้นที่ติดแหล่งน้ำในรูปแบบของคลอง แม่น้ำ
เชื่อมต่อคนเมืองสู่ธรรมชาติริมน้ำ

ข้อควรคำนึง

- งานออกแบบสามารถช่วยปรับคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติได้ด้วยพืชบำบัดน้ำหรือการออกแบบเชิงการวางผังโครงสร้างได้
- พื้นที่รอยต่อริมน้ำ เป็นพื้นที่สำคัญทางนิเวศวิทยา โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นขอบตลิ่งที่ไม่เป็นโครงสร้างตายแข็งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและวางไข่ของสัตว์น้ำ รวมถึงเป็นโครงสร้างธรรมชาติที่ช่วยลดแรงปะทะของคลื่นในแหล่งน้ำ

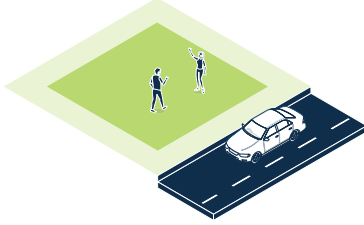
- คำนึงถึงความปลอดภัย อาจมีการออกแบบระยะริมตลิ่งที่ค่อย ๆ ไหลระดับความลึก รวมถึงการออกแบบขอบน้ำประเภทขอบกันตก หรือราวกันตกในบริเวณจุดเสี่ยง

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- พื้นที่ริมน้ำสามารถส่งเสริมระบบคมนาคมทางเรือ เชื่อมต่อระบบคมนาคมที่หลากหลาย รวมถึงเป็นจุดพักคอยของการเชื่อมต่อระบบคมนาคมในเมือง
- ใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบริมน้ำเป็นพื้นที่ชมวิว และพื้นที่พักผ่อน

B6

พื้นที่ตั้งอยู่ข้างถนน

พื้นที่ที่ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ บนทางเท้า เช่น จุดบริการขนส่งมวลชน สถานีรถไฟฟ้า และองค์ประกอบระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของเมือง

ข้อควรคำนึง

- การออกแบบกิจกรรมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของการใช้ถนนทั้งคนขับและคนเดินถนน เช่น ต้องไม่บดบังสายตา ไม่กีดขวางทางข้าม ไม่มีกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการลงไปบนถนน
- การวางผังและออกแบบพืชพรรณควรคำนึงถึงการเป็นชั้นกรองฝุ่นและเสียงจากท้องถนน
- การออกแบบและวางผังพืชพรรณสามารถช่วยชะลอและกรองน้ำไหลลงจากท้องถนน

จุดเด่นและความเป็นไปได้ของพื้นที่

- เป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับนั่งพักผ่อนทางเท้า
- สร้างทางเลือกการสัญจรในเมือง
- ผสานโครงสร้างสีเขียว เพิ่มความร่มรื่น และทัศนียภาพที่ดี รวมถึงช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเมือง

การประเมินกายภาพพื้นที่เบื้องต้นเพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบ

การตรวจสอบบริบท ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่าง

เป็นการศึกษาและตรวจสอบบริบทพื้นที่ย่านโดยรอบในรัศมี 400 เมตร หรือระยะที่เข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กได้สะดวก ซึ่งจะสัมพันธ์กับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของย่านนั้น ๆ ในด้านคน พื้นที่ และ สถาปัตยกรรม

คน

C1

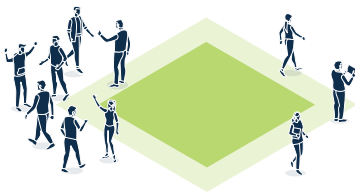
ช่วงอายุของคนในชุมชน หรือผู้ใช้งาน

ตรวจสอบกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุของผู้ใช้งาน เพื่อวางแผนพื้นที่กิจกรรมที่จะเกิดขึ้น เช่น สนามเด็กเล่น แปลงดอกไม้ ลานน้ำพุ

C2

ความหนาแน่นของคนโดยรอบพื้นที่

ออกแบบกิจกรรมเพื่อรองรับการใช้งานในบริบทเมืองที่มีความหนาแน่นแตกต่างกัน เช่น

ย่านหนาแน่นมาก

1. กระจายพื้นที่สาธารณะขนาดเล็ก
2. สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวจากการออกแบบพื้นที่แนวตั้ง
3. สร้างพื้นที่สีเขียวที่ดูแลรักษาง่าย
4. พื้นที่สามารถใช้งานได้หลายรูปแบบ (adaptive space)
5. ออกแบบพื้นที่กิจกรรมที่เรียบง่าย

ย่านหนาแน่นน้อย

1. ออกแบบพื้นที่เดียว
2. ใช้พื้นที่สีเขียวแนวนอน มากกว่าแนวตั้ง
3. ใช้พื้นที่สีเขียวจากธรรมชาติ
4. ทางเดินสะดวกสบาย
5. ออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

C3

อาชีพและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

เชิงธุรกิจ

ออกแบบพื้นที่สาธารณะใจกลางย่านธุรกิจให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจโดยรอบได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การทำเรื่องขออนุญาตเป็นตลาดชุมชนเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมไปถึงการเป็นพื้นที่เชื่อมต่อแหล่งเศรษฐกิจ ร้านค้า ร้านอาหาร ให้คนได้มีพื้นที่พักผ่อนและได้ใช้เวลาในย่านมากขึ้น

เชิงการท่องเที่ยว

ออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียว ในย่านท่องเที่ยวให้สามารถสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่และระดับเมือง ด้วยการสร้างทัศนียภาพ หรือกิจกรรมทางสังคมที่เป็นที่สนใจและมีคุณค่า หรือมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

C4

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมทางวัตถุ

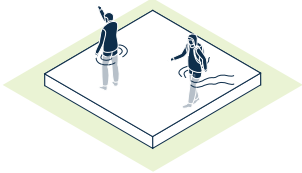
ออกแบบโดยนำเอาวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่แสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ หรือกายภาพที่เด่นชัด เพื่อสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และความภูมิใจของคนในพื้นที่

วัฒนธรรมทางความคิด

ออกแบบโดยผสานและสนับสนุนแนวคิดความเข้าใจ ประวัติศาสตร์และความเชื่อที่มีอิทธิพลกับการใช้ชีวิตและมุมมองของผู้คนโดยรอบ เช่น ส่วนพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ส่วนพื้นที่ส่งเสริมเชิงประวัติศาสตร์ สวนอนุสรณ์ และอื่น ๆ

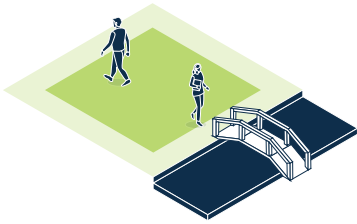
พื้นที่ (space)

C5 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

ศึกษาความเป็นมาของพื้นที่และย่าน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ว่าผ่านการเปลี่ยนแปลงอะไรมา เพื่อให้เข้าใจต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่แนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะนั้น ๆ

C6 โครงข่ายของพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ออกแบบโดยคำนึงการเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างโครงข่ายพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง เพื่อเชื่อมต่อระบบนิเวศและองค์ประกอบธรรมชาติในเมืองเข้าด้วยกัน โดยเป็นได้หลายรูปแบบ เช่น พื้นที่สาธารณะสีเขียว พื้นที่สวน ลำน้ำ และพื้นที่กักเก็บและชะลอน้ำ พื้นที่สีเขียวแนวตั้ง

กลุ่มอาคาร (building)

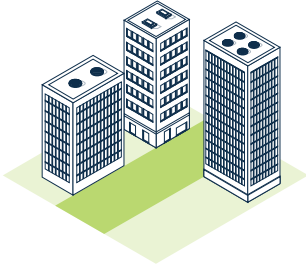
C7 ประเภทอาคาร

ออกแบบพื้นที่สาธารณะให้สามารถส่งเสริมและตอบรับการใช้ชีวิตของผู้คนและอาคารโดยรอบ เช่น พื้นที่สาธารณะในบริเวณอาคารที่อยู่อาศัย อาจส่งเสริมการรองรับการใช้งานในลักษณะครอบครัว หรือเป็นพื้นที่สนับสนุนด้านกีฬาและที่พักผ่อนหย่อนใจ หากเป็นพื้นที่สาธารณะในบริเวณกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรม โดยมากมักออกแบบเพื่อรองรับการใช้งานของคนหมู่มากในการเป็นพื้นที่พบปะ พื้นที่นั่งคอย และพื้นที่รับประทานอาหารกลางวัน รวมถึงพื้นที่สาธารณะในบริเวณอาคารอนุรักษ์และย่านเมืองเก่านั้น ควรออกแบบภูมิทัศน์ให้ส่งเสริมสถาปัตยกรรม หรือสามารถเล่าเรื่องพื้นที่นั้น ๆ ได้

C8

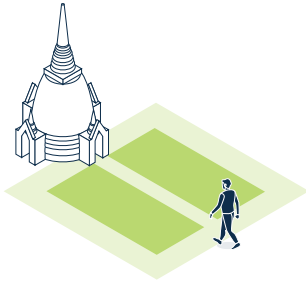
ความหนาแน่นของอาคาร

การออกแบบพื้นที่สาธารณะควรให้สอดคล้องกับความหนาแน่นของอาคารและผู้ที่ใช้ชีวิตในบริเวณโดยรอบ เช่น ในย่านที่มีอาคารสูง หรือมีความแออัดสูง พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นจะเป็นเสมือนพื้นที่เปิดโล่งให้ผู้คนได้รู้สึกปลอดโปร่งและผ่อนคลายได้ การออกแบบกิจกรรมในพื้นที่จะให้ความสำคัญกับการใช้งานของผู้คนเป็นหลัก รวมถึงอาจมีองค์ประกอบของพืชพรรณที่น้อยกว่า หากเปรียบเทียบกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่อยู่ในบริเวณย่านที่มีความหนาแน่นน้อย หรือไม่ได้อยู่ท่ามกลางย่านที่มีอาคารสูงโอบล้อม

C9

จุดเด่น

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญหรือเป็นแลนด์มาร์ค ควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันของพื้นที่สาธารณะและสถานที่นั้น ๆ การสร้างและออกแบบพื้นที่ควรเป็นไปในทิศทางที่สามารถสนับสนุน เกื้อกูล และเชื่อมต่อกับสถานที่สำคัญนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นทางการเดินทางหรือทัศนียภาพ

C10

ความสำคัญของอาคารเดิมโดยรอบ

อาคารโดยรอบพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความแออัดมากย่อมมีอิทธิพลต่อพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างมาก ทั้งในด้านผู้ใช้งาน การเดินทาง แสงและเงาเสียง หรือรวมไปถึงแสงสว่างในเวลาต่าง ๆ ดังนั้น การออกแบบจึงควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมกับอาคารโดยรอบด้วย โดยพื้นที่สาธารณะอาจต้องมีการรองรับผู้คนจากอาคารข้างเคียงนั้น ๆ หรือสามารถเป็นพื้นที่สนับสนุนกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอาคารนั้น ๆ ได้

04

ขั้นตอนปฏิบัติการ

ขั้นตอนปฏิบัติการเป็นขั้นตอนการก่อสร้างโครงการ รวมถึงการริเริ่มกิจกรรม หรือการอบรมแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งทักษะการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความราบรื่นและประหยัดเวลา โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมสร้าง หรือมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ทางกายภาพในพื้นที่จริงระหว่างขั้นตอนการก่อสร้างหรือการก่อสร้างเสร็จ โดยอาจจัดองค์ประกอบบางส่วนเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาลงมือทำในพื้นที่โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผลงานออกแบบ เช่น การร่วมกันทาสี เลือกลีในพื้นที่จะร่วมกันปลูกต้นไม้

พื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์ สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการร่วมกันทาสีพื้นที่โครงการให้เป็นเอกลักษณ์ สร้างความภูมิใจให้กับคนในพื้นที่และชุมชนโดยรอบ

GREEN JOBS

สร้างสัมพันธมิตรและความพร้อมชุมชนใน พื้นที่สาธารณะสีเขียว

Green jobs หรืออาชีพสีเขียว คือ อาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีจะกล่าวถึงลักษณะงานและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการปกป้อง จำกัด ลด หรือแก้ผลกระทบที่มนุษย์สร้างขึ้นให้กับสิ่งแวดล้อม โดยอาชีพสีเขียวส่วนมากจะมุ่งเน้นด้านการตอบรับกับปัญหาด้านสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การสร้างพลังงานทดแทนจากแหล่งพลังงานทางเลือก การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และก๊าซเรือนกระจก การบริหารจัดการน้ำ และขยะ การเพิ่มคุณภาพอากาศที่ดี การบำรุงและฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

we!park มองเห็นโอกาสและความสำคัญในการสนับสนุนอาชีพสีเขียว ไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังมองว่าอาชีพสีเขียวนี้ยังมีส่วนช่วยพัฒนาการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมและการสร้างความพร้อมให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

หลายเมืองทั่วโลกสนับสนุนด้านอาชีพสีเขียว โดยเน้นการสร้างอาชีพให้ชุมชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะกับกลุ่มเปราะบาง ผู้ที่ตกงาน หรือไม่มีโอกาสด้านการศึกษา โดยมองเป้าหมายไม่เพียงเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับชุมชน แต่ยังให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะ พัฒนาความสามารถ สร้างโอกาสในการจ้างงานในระยะยาว

ตั้งแต่เด็ก เยาวชน คนพิการ และกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ การสร้างอาชีพสีเขียวจึงเป็นการตอบรับปัญหาความยากจนที่ยั่งยืนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ ควรหันมาสนใจและร่วมมือกันสนับสนุนเพื่อสร้างพื้นฐานของสังคมที่เข้มแข็ง

อาชีพสีเขียวในพื้นที่สาธารณะสีเขียวสามารถมีได้หลากหลายรูปแบบ เช่น อาชีพเพาะเลี้ยงกล้าไม้ อาชีพดูแลภูมิทัศน์ อาชีพเกี่ยวกับด้านรอกขกรรม อาชีพด้านการพัฒนาวางแผนจัดการพื้นที่สาธารณะสีเขียว รวมไปถึงอาชีพด้านการสื่อสารคุณค่าพื้นที่สาธารณะและชุมชน การจ้างงานในอาชีพเหล่านี้ยังสามารถสร้างทักษะให้กับคนในชุมชนและยังสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และพื้นที่สาธารณะสีเขียวอีกด้วย

05

ขั้นการบริหารจัดการและบำรุงรักษา

ขั้นปฏิบัติการเป็นขั้นตอนการก่อสร้างโครงการ รวมถึงการริเริ่มกิจกรรม หรือการอบรมแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งทักษะการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความราบรื่นและประหยัดเวลา โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมสร้าง หรือมีส่วนสร้างสรรค์ทางกายภาพในพื้นที่ว่างระหว่างขั้นตอนการก่อสร้าง หรือการก่อสร้างเสร็จ โดยอาจจัดองค์ประกอบบางส่วนเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาลงมือทำในพื้นที่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่องานออกแบบ เช่น การร่วมกันทาสี เลือกสีในพื้นที่ ร่วมกันปลูกต้นไม้

พื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์ มีการกระตุ้นการใช้งานพื้นที่โดยการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างเอกชนผู้สนับสนุนหลักของพื้นที่
สำนักงานเขต และชุมชน

กรณีศึกษา

The High Line, NY

พื้นที่สาธารณะสีเขียวลักษณะเป็นเส้นความยาว 2.4 กิโลเมตรที่พัฒนาจากรางรถไฟลอยฟ้ากลางเมืองแมนฮัตตัน ปัจจุบันรองรับนักท่องเที่ยวและผู้ใช้งานกว่า 7 ล้านคนต่อปี

โครงการ The Highline ส่วนต้นตั้งอยู่ในย่าน West Side Rail Yards และ Long Island Rail Road บริหารจัดการโดย Metropolitan Transportation Authority (MTA) ดูแล บำรุงรักษาพื้นที่กว่า 1.1 ตารางกิโลเมตร ที่ถูกพัฒนาเป็นพื้นที่ใช้งานในรูปแบบที่อยู่อาศัยแบบอาคารชุดและการพาณิชย์กรรม

Initiation

ในปี ค.ศ. 1999 กลุ่ม Friends of The High Line ถูกก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มผู้อาศัยและเจ้าของที่ดินในย่าน เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์โครงสร้างทางรถไฟ และเปลี่ยนให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก The Design Trust for Public Space ในการจัดจ้างสถาปนิก ในการทำวิจัยและเผยแพร่ผลงาน Reclaiming The High Line เพื่อนำเสนอแนวคิดการนำโครงสร้างทางรถไฟกลับมาใช้งาน

Planning

ในปี 2003 โครงการปรับปรุงโครงสร้าง The High Line เพื่อนำกลับมาใช้เป็นพื้นที่สาธารณะเปิดรับการประกวดแบบ 720 ไอเดีย จาก 36 ประเทศ

Design

ผู้ชนะการประกวดคือ บริษัทภูมิสถาปนิก James Corner Field Operations และ บริษัทสถาปนิก Diller Scofidio + Renfro ได้จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบอย่างเข้มข้น ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการทำประชาพิจารณ์ผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายครั้ง

Implementation

การก่อสร้างเริ่มด้วยการรื้อซากทุกอย่างออกจากโครงสร้างทางรถไฟ ทั้งทางรถไฟ เศษกรวดโรยทาง ดิน วัชพืช และพื้นผิวคอนกรีตเก่าบางส่วน ไปจนถึงการลอกสีเดิมบนผิวเหล็กออกและทาสีใหม่ด้วยสีที่ใกล้เคียงกับสีดั้งเดิมที่สุด ก่อนที่จะปรับปรุงโครงสร้างส่วนงานคอนกรีต การกันน้ำรั่วซึมบนพื้นผิว ขั้นตอนสุดท้ายคือ การปูพื้นผิวด้วยวัสดุใหม่ ระบบไฟส่องสว่าง ทางขึ้นลง ที่นั่ง ราวกันตก และพืชพันธุ์

Management

หลังการก่อสร้างโครงการ The High Line มีการใช้งบประมาณที่แบ่งจากเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อการพัฒนาพื้นที่เมืองและย่านด้วยการสร้างงานกว่า 12,000 อัตรา พื้นที่โครงการบางส่วนถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่จัดนิทรรศกาล แกลลอรี่ สถานที่จัดงานรื่นเริง และการแสดงผลงานต่างๆ

**“พื้นที่ว่างแห่งนี้ สามารถ
พัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่ตอบสนอง
กับการใช้งานของชุมชนได้
อย่างแท้จริง”**

welpark

**“ร่วมกันคนละนิด แต่งเติมสี
ให้พื้นที่สาธารณะของเรา”**

กระบวนการมีส่วนร่วม พื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์

“อยากได้สนาม ฟุตบอลครับ”

กระบวนการมีส่วนร่วม พื้นที่สวนป่าเอกมัย

“พวกท่านทำให้มัน เกิดเกิด ได้ยวชุมชน ดูแลตัวเอง”

กระบวนการมีส่วนร่วม พื้นที่สวนป่าเอกมัย

“มีส่วนให้คนสูงอายุได้ มาใช้เป็นกลุ่มได้ก็”

กระบวนการมีส่วนร่วม พื้นที่สวนป่าเอกมัย

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

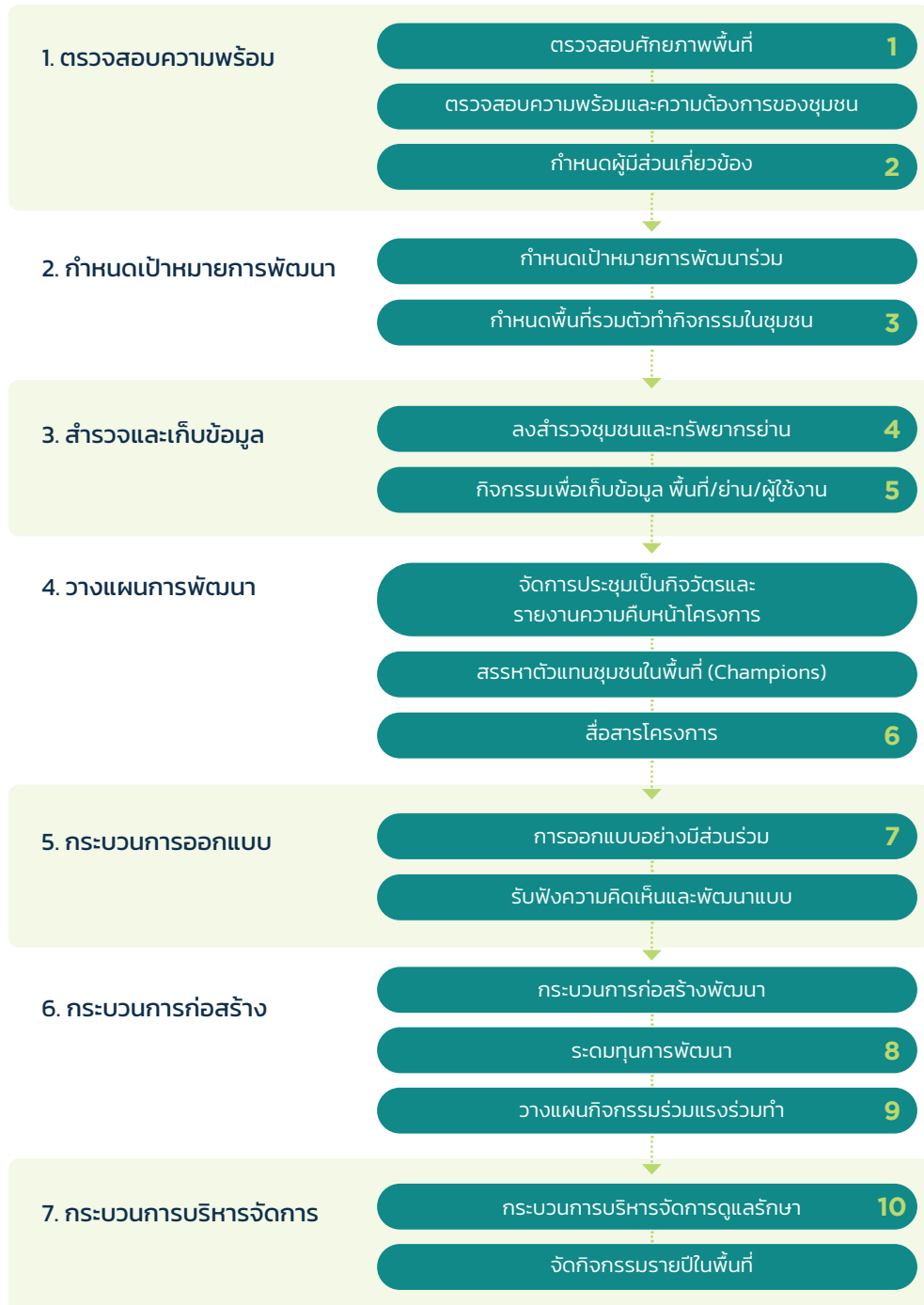

Chapter 4

บทที่ 4

พื้นที่สาธารณะสีเขียว...
คุณเองก็ทำได้

ในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้น มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

1

ตรวจสอบศักยภาพพื้นที่

คุณหรือชุมชนมีพื้นที่ว่างที่พร้อมพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวหรือไม่ ?

☒ มี

☐ ไม่มี

..... สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในด้านอื่น ๆ

☐

ไปร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนพื้นที่กับชุมชนข้างเคียง

☐

ติดตามและประชาสัมพันธ์กิจกรรมความเคลื่อนไหวของ welpark

☐

ช่วยสนับสนุนทรัพยากร เป็นอาสาสมัคร หรือเป็นคณะกรรมการ
พื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่านหรือพื้นที่ใกล้เคียง

มีงบประมาณในการดำเนินการหรือไม่ ?

☒ มี

☐ ไม่มี

..... หาแหล่งทุนสนับสนุน หรือติดต่อ welpark

ประเมินศักยภาพพื้นที่

1. ขนาดของพื้นที่

☒

น้อยกว่า 2 ไร่

☐

มากกว่า 2 ไร่

2. ความสามารถด้านการเข้าถึงพื้นที่

☒

ชุมชนโดยรอบเข้าถึงได้ในระยะเดินสะดวก (400 เมตร)

☐

ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก (400 เมตร)

3. ความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

☒

ชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมพัฒนา

☐

ชุมชนไม่สนใจการมีพื้นที่สาธารณะสีเขียว

4. ความสามารถในการเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวของทุกคน

☒

สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคน

☒

หลังพัฒนาแล้วมีเงื่อนไขในการใช้พื้นที่ เช่น
การมีระบบสมาชิก การมีช่วงเวลาเปิด - ปิดเฉพาะพื้นที่

☐

ไม่ได้เปิดให้เป็นพื้นที่สาธารณะ

5. ถ้ามีการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว จะสามารถสร้างประโยชน์ในด้านใดบ้าง

บุคคล

- ☐ ส่งเสริมสุขภาพทางกาย ☐ ส่งเสริมสุขภาพใจ ☐ ส่งเสริมอากาศหายใจที่ดี
- ☐ อื่น ๆ

สังคม

- ☐ ส่งเสริมความสัมพันธ์ชุมชน ☐ สร้างโอกาสความร่วมมือระหว่างภาคส่วน ☐ สร้างความปลอดภัยในการใช้ชีวิตนอกอาคาร
- ☐ อื่น ๆ

เศรษฐกิจ

- ☐ สร้างทัศนียภาพและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเมือง ☐ ดึงดูดนักท่องเที่ยว ☐ สร้างกลุ่มงานและสายอาชีพสีเขียว
- ☐ สร้างความมั่นคงทางอาหาร ☐ อื่น ๆ

สิ่งแวดล้อม

- ☐ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ☐ ความหลากหลายทางชีวภาพ ☐ ช่วยลดมลพิษฝุ่นและเสียง
- ☐ ช่วยเป็นพื้นที่ซับน้ำ ☐ อื่น ๆ

6. ตรวจสอบลักษณะพื้นที่ของคุณ

- ☐ 1. พื้นที่เข้าออกทางเดียว
- ☐ 2. พื้นที่เข้าออกสองทาง
- ☐ 3. พื้นที่เข้าออกสามทาง หรือมากกว่า
- ☐ 4. พื้นที่เปิดโล่ง
- ☐ 5. พื้นที่อยู่ด้านบน
- ☐ 6. พื้นที่อยู่ด้านล่าง
- ☐ 7. พื้นที่ที่เป็นเส้นทาง

ข้อได้เปรียบ

ข้อควรระวัง

7. ตรวจสอบพื้นที่ตั้ง

- ☐ 1. พื้นที่ตั้งอยู่ติดทางเข้าอาคาร
- ☐ 2. พื้นที่ตั้งอยู่ติดกำแพง หรือผนังอาคาร
- ☐ 3. พื้นที่ตั้งอยู่ใต้โครงสร้าง
- ☐ 4. พื้นที่ตั้งอยู่บนโครงสร้าง
- ☐ 5. พื้นที่ตั้งอยู่ริมน้ำ
- ☐ 6. พื้นที่ตั้งอยู่ข้างถนน
- ☐ 7. พื้นที่ที่อยู่ในอาคาร

ข้อได้เปรียบ

ข้อควรระวัง

8. บริบทที่ตั้งโดยรอบ**บุคคล**

- ☐ 1. ช่วงอายุของคนในชุมชน หรือผู้ใช้งาน
- ☐ 2. ความถี่ของการใช้งาน สัณจรรอบพื้นที่
- ☐ 3. ความหนาแน่นของคนโดยรอบพื้นที่
- ☐ 4. อาชีพและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน
- ☐ 5. วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ข้อควรคำนึง

กลุ่มสถาปัตยกรรม (building)

- ☐ 1. ประเภทอาคารสถาปัตยกรรม
- ☐ 2. ความหนาแน่นของอาคารรอบพื้นที่
- ☐ 3. จุดเด่น (landmark)

พื้นที่ (space)

- ☐ 1. การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่
- ☐ 2. โครงข่ายของพื้นที่สาธารณะสีเขียว
- ☐ 3. ระบบนิเวศ

2

กำหนดผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. ในย่านคุณมีหน่วยงาน หรือองค์กรที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนไหม

- ☐ หน่วยงานรัฐ
- ☐ หน่วยงานเอกชน

2. มีสถาบันทางสังคม หรือประชาสังคมในย่านที่พร้อมสนับสนุนไหม

- ☐ ศาสนาสถาน
- ☐ โรงเรียน
- ☐ ศาสนาสถาน
- ☐ อื่น ๆ

3. ความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ

- ☐ ภาครัฐ
- ☐ ภาคเอกชน
- ☐ ภาคสถาบันการศึกษา
- ☐ ภาคประชาสังคม
- ☐ ภาควิชาชีพ

4. ผู้นำชุมชนในการพัฒนาโครงการ

.....

3

กำหนดพื้นที่รวมตัวทำกิจกรรมในชุมชน

จัดทำแผนที่ทรัพยากรชุมชน เป็นพื้นที่ที่ชุมชนและผู้ดำเนินการสามารถรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมได้ เช่น

- ☐ พื้นที่โรงเรียนในย่าน
- ☐ ศาสนาสถานในย่าน
- ☐ ห้องสมุด
- ☐ สถานที่ราชการ
- ☐ สวนสาธารณะในย่าน
- ☐ ศูนย์เรียนรู้
- ☐ อื่น ๆ

4

ลงสำรวจชุมชนและทรัพยากรย่าน

ลงสำรวจพื้นที่พัฒนาและบริเวณโดยรอบตามหัวข้อต่อไปนี้

- ☐ การใช้งานที่ดินโดยรอบพื้นที่
- ☐ การใช้งานของคนโดยรอบในพื้นที่เดิม
- ☐ การคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่
- ☐ จุดสังเกต (Landmark) และจุดเด่นรอบพื้นที่
- ☐ โครงข่ายพื้นที่สีเขียว และโครงข่ายแม่น้ำลำคลองโดยรอบ
- ☐ โครงข่ายพื้นที่สาธารณะ
- ☐ ความคิดเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่ ต่อชุมชนโดยรอบ

มีทีมงานดำเนินการหรือไม่

- ☐ มี ☐ ไม่มี

5

กิจกรรมเพื่อเก็บข้อมูล พื้นที่/ย่าน/ผู้ใช้งาน

- ☐ กิจกรรมสำรวจชุมชน
- ☐ กิจกรรมสำรวจพื้นที่กายภาพ
- ☐ กิจกรรมสร้างพื้นที่ทดลอง (Pop Up Park)
 - ☒ ตั้งใจภัย หรือสมมติฐานในการเก็บข้อมูล
 - ☒ งบประมาณดำเนินการและจัดสร้าง
- ☐ กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน

มีทีมงานดำเนินการหรือไม่

- ☐ มี ☐ ไม่มี

ติดต่อ welpark

มีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาหรือไม่

- ☐ มี ☐ ไม่มี

ติดต่อ welpark

6

สื่อสารโครงการ

การวางแผนด้านการสื่อสาร มีความสำคัญอย่างมากในทุกขั้นตอนกระบวนการการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ นอกจากจะเป็นการสื่อสารเพื่อขยายเครือข่ายให้กับพื้นที่โครงการแล้ว ยังเป็นการสร้างแรงสนับสนุนในพื้นที่อื่น ๆ ให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและความมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเมืองได้อย่างแพร่หลาย

1. สื่อสารผ่านสื่อออนไลน์

- ☐ เฟซบุ๊ก
- ☐ ช่องทางสื่อสารอื่น ๆ

2. สื่อสารออฟไลน์

- ☐ สื่อสารกับชุมชนข้าง ๆ
- ☐ การทำใบปลิว ใบประกาศ
- ☐ สื่อสารถึงหน่วยงานภาครัฐ

7

การออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

1. การได้มาซึ่งนักออกแบบ

- ชุมชนร่วมกันออกแบบ (ควรมีนักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา)
- การได้มาซึ่งนักออกแบบ
 - ติดต่อสมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย (TALA)
 - ประสานงานจัดจ้างเอง
 - จัดประกวดแบบ
 - จัดตั้งคณะกรรมการตัดสิน
 - จัดตั้งทีมดำเนินงานและประสานงาน
 - เผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณะ

2. การได้มาซึ่งงานออกแบบ

- กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม
- พื้นที่ทดลอง (Mock Up Park) ขนาดแท้จริง
- กระบวนการรับฟังความคิดเห็น
- พัฒนางานออกแบบต่อจากแบบประกวด (ต้องมีนักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา)

3. การได้มาซึ่งแบบก่อสร้าง

- จัดจ้างผู้เขียนแบบ
- ชุมชนนำแบบที่ได้ มาจัดการก่อสร้างได้เอง (ต้องมีนักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา)

8

ระดมทุนการพัฒนา

1. มีงบประมาณการก่อสร้างหรือไม่ ?

☒ มี

☐ ไม่มี

- ☐ เปิดระดมทุน อาจเป็นลักษณะออฟไลน์ในชุมชน หรือออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มระดมทุนที่น่าเชื่อถือ
- ☐ ประสานองค์กรรัฐ ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น เช่น สำนักงานเขต หรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิการสังคม และคุณภาพชีวิตชุมชน
- ☐ ประสานองค์กรเอกชน ขอรับการสนับสนุนเป็นทุน จบประมาณวัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์ หรืออื่น ๆ ตามแต่ตกลง
- ☐ ประสานองค์กรการกุศล ให้ช่วยสนับสนุนการจัดเตรียมเอกสารการขอทุน และรับทุน รวมถึงการร่วมบริหารพื้นที่และโครงการร่วมกัน
- ☐ ติดต่อ weltpark ตัวช่วยในการประสานงานเพื่อเชื่อมทรัพยากร

2. ขั้นตอนการก่อสร้าง

☒ จัดจ้างผู้รับเหมา

☐ ชุมชนทำกันเอง
(ต้องมีนักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา)

3. การวางแผนการก่อสร้าง ดำเนินการ และติดตามการก่อสร้าง

☒ จัดจ้างผู้ดูแลโครงการ

☐ ชุมชนทำกันเอง
(ต้องมีนักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา)

9

วางแผนกิจกรรมร่วมแรงร่วมทำ

ออกแบบกิจกรรมในพื้นที่ในช่วงรอการก่อสร้าง หรือระหว่างก่อสร้าง เพื่อให้พื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ และไม่ทิ้งร้าง รวมถึงเป็นการสื่อสารสู่ชุมชนว่าโครงการยังมีความเคลื่อนไหวอยู่

- ☒ กิจกรรมร่วมลงต้นไม้ หรือปลูกต้นไม้
- ☒ กิจกรรมร่วมทาสี หรือสร้างงานศิลปะในพื้นที่ในพื้นที่
- ☒ จัดกิจกรรมกีฬาในพื้นที่ โดยอาจมีการปรับสภาพพื้นที่บางส่วนชั่วคราว
- ☒ กิจกรรมอื่น ๆ

10

กระบวนการบริหารจัดการดูแลรักษา

1. ทีมงานบริหารจัดการ

- ☐ ชุมชนดูแลบริหารจัดการได้เอง
- ☐ รัฐเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการ
- ☐ จัดตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นเพื่อดูแลบริหารจัดการพื้นที่ในระยะยาว
 - ☐ ภาครัฐ
 - ☐ ภาคเอกชน
 - ☐ ภาคสถาบันการศึกษา
 - ☐ ภาคประชาสังคม
 - ☐ ภาควิชาชีพ
- ☐ เปิดรับอาสาสมัคร หรือผู้ดูแลสวน

2. การบริหารจัดการ

งบประมาณบริหารจัดการ

- ☐ มี
 - ☐ ไม่มี
 - ☐ จัดตั้งกองทุนชุมชน เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรม
 - ☐ หากทุนสนับสนุนเพิ่มเติมจากกิจการชุมชน
 - ☐ หากทุนสนับสนุนจากการประสานงาน ภาครัฐ เอกชน หรือ องค์กรการกุศล
- ☐ การวางแผนกิจกรรมรายปี
- ☐ จัดประชุมรายงานความก้าวหน้าเป็นกิจวัตร
- ☐ สื่อสารงานบริหาร กิจกรรม และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพื้นที่ให้ผู้ใช้งาน และชุมชนโดยรอบ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในกรณีภาคเอกชนสนใจพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว จากที่ดินที่ตนมีอยู่ จะมีกระบวนการในการเริ่มต้นและ ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เอกชนให้ที่ดินมาเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะ จะไม่ต้องเสียภาษี ที่ดินนั้น เนื่องจากถือเป็นการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ของที่แปลงนั้นให้เป็นของรัฐชั่วคราว โดยผ่านการทำสัญญาการจดทะเบียนสิทธิเหนือที่ดิน
2. งบประมาณของทุนสนับสนุนพื้นที่อาจเป็นของรัฐ หรือของเอกชน หรือทั้งคู่ก็ได้ ทั้งนี้รัฐจะพิจารณาเรื่องประโยชน์ที่จะเกิดแก่สาธารณะ อย่างคุ้มค่า โดยดูจากเวลาและขนาดของพื้นที่เป็นหลัก เช่น หากพื้นที่นั้นทำสัญญาบริจาคเป็นพื้นที่สาธารณะไม่เกิน 1 - 5 ปี (ซึ่งถือว่าสั้นมาก) รัฐอาจไม่ได้สนับสนุนในการพัฒนาโครงสร้างดาดแข็ง และอาจรับพิจารณาเป็นพื้นที่มีขนาดไม่เกิน 2 - 3 ไร่ เพราะเป็นขนาดที่สามารถดูแลบริหารจัดการได้ในกรอบเวลาไม่เกิน 5 ปี จะไม่มีการถมดินปรับสภาพพื้นที่ให้ เจ้าของที่ดินอาจต้องร่วมในการลงทุนพัฒนาพื้นที่ด้วย เป็นต้น
3. พื้นที่นั้นต้องมีการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเจ้าของพื้นที่ต้องมาร่วมกระบวนการด้วย
4. การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะสีเขียว เอกชนสามารถเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านการพิจารณาจากรัฐเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งโดยมากจะอนุญาตให้เป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ เพื่อนำมาบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะแห่งนั้นโดยตรง เป็นต้น

อ้างอิง

- Archdaily. (2015). Afghan Bazaar Cultural Precinct / HASSELL. Archdaily.
<https://doi.org/ISSN 0719-8884>
- Austin, G. (2014). Green Infrastructure for Landscape Planning
- Breathelife. (n.d.). CITY AIR POLLUTION DATA SEARCH. <https://breathelife2030.org/>
- Domènech, L. (2012). Passeig De St Joan Boulevard. <http://Landezine.Com/>. <http://landezine.com/index.php/2012/07/passeig-de-st-joan-boulevard-by-lola-domenech/>
- Fieldoperations. (2012). HIGH LINE NEW YORK, NEW YORK.
<https://www.fieldoperations.net/project-details/project/the-high-line.html>
- Friends of the High Line. (n.d.). HIGHLINE. <https://www.thehighline.org>
- Hamdi, H. and Goethert, R. . (1997). Action Planning for Cities: A Guide to Community Practice.
- Institute for Human Centered Design. (2016). Elizabeth and Nona Evans Restorative Garden.
Universal Design Case Studies. <https://universaldesigncasestudies.org/outdoor-places/parks-gardens/elizabeth-and-nona-evans-restorative-garden>
- Melbourne Water. (2017). Introduction to WSUD. <https://www.melbournewater.com.au/building-and-works/stormwater-management/introduction-wsud>
- National Landscape Architecture Awards. (2016). 2016 National Landscape Architecture Awards: Award of Excellence for Communities. Architectureau. <https://architectureau.com/articles/2016-national-landscape-architecture-awards-award-of-excellence-for-communities/%0A>
- NYC Planning. (n.d.). NEWYORK CITY'S PRIVATELY OWNED PUBLIC SPACES. <https://www1.nyc.gov/site/planning/plans/pops/pops-plaza-standards.page>
- Pattacini, L., & Tate, A. (2002). Great City Parks. Garden History, 30(1), 100. <https://doi.org/10.2307/1587334>
- Prinzessinnengarten. (2021). Prinzessinnengarten. <https://prinzessinnengarten.net/about/>
- Salt design studio. (2017). The Chester A. Arthur Schoolyard. <https://www.saltdesignstudio.com/chester-arthur-schoolyard/2017/7/31/r1m6qdewhqaudf94vregitiq8scuj8>
- SARI, J. (n.d.). paley park. https://www.academia.edu/1740944/paley_park
- Shma. (2020). LUSH (Landscaping for Urban Spaces and High-Rises). <https://shmadesigns.com/knowledge/research/landscaping-for-urban-spaces-and-high-rises-lush/>
- The Cultural Landscape Foundation. (n.d.). What's Out There New York City. https://tclf.org/sites/default/files/WOT_Booklet_nyc_download.pdf
- The Trust for Public Land. (2021). 2021 park score index: Top 12 U.S. cities. <https://www.tpl.org/parkscore>
- The Trust for Public Land, & The Rosalinde and Arthur Gilbert Foundation. (n.d.). Pocket Park Toolkit. <https://www.tpl.org/pocket-park-toolkit>
- True ปญญา. (2564). ปรากฏการณ์ โดมความร้อน หรือ เกาะความร้อน (Urban heat island effect). <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/24884>
- UN-Habitat. (2016). MEASUREMENT OF CITY PROSPERITY Methodology and Metadata. <https://unhabitat.org/sites/default/files/2019/02/CPI-METADATA.2016.pdf>
- United Nations Department of Global Communications. (n.d.). The 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/goals>
- เอื้อวิทยา, อ. (2020). สวนผักคนเมืองเชียงใหม่ : กลุ่มคนที่เปลี่ยนพื้นที่รกร้างให้เป็นสวนผักใจกว้างเลี้ยงคนเชียงใหม่. Adaymagazine. <https://adaymagazine.com/chiang-mai-vegetable-garden>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2549). กฎกระทรวงข้อบังคับทางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2549-2555). สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2561). สถานการณ์การดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ (NCDs). <http://www.thaincd.com/document/file/download/paper-manual/NCDUNIATF61.pdf>

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

รศ. นิลุบล คล่องเวสสะ
ผศ. ปาณิทัต รัตบวรจิตร
ผศ. สุปรียา หวังพิชรสว
ภาสุรี นิยมล
ธาริต บรรเทงจิตร
ณัฐวดี สัตนันท์

กองบรรณาธิการ

ยศพล บุญสม
กฤตยา งามกมลเลิศ
นักรบ สายเทพ
อรกมล นิละนนท์
อัทนา วสุวัฒน์
ศรัณย์ ไบ้ประเสริฐ
อาศิร เวศร์ภาดา
คุณกาญจน์ ศิริไพบูลย์
ณัฐวดี นาคแจ้ง
ปิ่นเพชร ภูจำพล

ออกแบบ

อภิชาติ งามเลิศ
ธนภูมิ ทองประเสริฐ

SMALL GREEN PUBLIC SPACE

